

Juridikenheten,
Ekonomiavdelningen

Styrelsen för Stockholm Vatten och Avfall AB

Koncernstyrelsen i Stockholms Stadshus ABs beslut avseende kompletterande ägardirektiv

Stockholms Stadshus ABs koncernstyrelse har den 15 juni 2026 uppmanat bolaget att besluta om följande:

FÖRSLAG TILL BESLUT

Styrelsen föreslås besluta

- att anta Handlingsplan för åldersvänlig stad enligt bilaga 1 till kommunstyrelsens utlåtande (dnr KS 2025/524).
- att anta Handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030 enligt bilaga 2 till kommunstyrelsens utlåtande (dnr KS 2025/870).
- att anta Handlingsplan för hbtqi-personers rättigheter 2030 enligt bilaga 2 till kommunstyrelsens utlåtande (dnr KS 2025/836).
- att anta Handlingsplan för romsk inkludering 2030 enligt bilaga 2 till kommunstyrelsens utlåtande (dnr KS 2025/809).
- att anta handlingsplan för barnets rättigheter 2030 (dnr KS 2025/1335).
- att program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018 – 2022 (dnr 171–1526/2016) upphör därmed att gälla.
- att anta handlingsplan för ett jämställt Stockholm 2030 (dnr KS 2025/1616).
- att program för ett jämställt Stockholm 2018–2022 (dnr 434-21/2017) upphör därmed att gälla.

Christian Rockberger
Verkställande direktör

Maria Ålander Petré
Avdelningschef
Ekonomiavdelningen

BAKGRUND

Varje år beslutar kommunfullmäktige om budgeten för Stockholms stad. Där framgår vilka ägardirektiv och uppdrag som bolagen ska arbeta med under året. Dessutom beslutar kommunfullmäktige i budgeten om olika inriktningar för hela staden samt antar olika styrdokument. Utöver budgetbeslutet beslutar kommunfullmäktige löpande under hela året om stadsövergripande program, strategier för hela staden och policys som gäller hela kommunkoncernen. Dessa är att anses som kompletterande ägardirektiv.

Eftersom bolagen inom bolagskoncernen ägs av moderbolaget Stockholms Stadshus AB tillkommer moderbolagets styrelse som ett organ med övergripande ansvar. Aktiebolagsrättsligt medför detta att kommunfullmäktige inte kan utöva ägarrollen direkt i förhållande till dotterbolagen, utan ägarrollen måste utövas genom det kommunägda moderbolagets styrelse, där styrelsen beslutar om bl.a. de kompletterande ägardirektiven. Eftersom bolagen är egna juridiska personer måste sedan varje enskilt bolag i sin tur fatta beslut i respektive styrelse.

ÄRENDET

Kommunfullmäktige har behandlat ett ärende där beslut fattats som är att betrakta som kompletterande ägardirektiv m.m. för bolag inom koncernen Stockholms Stadshus AB.

Nedan återfinns ett utdrag/kortare sammanfattning av ärenden från kommunfullmäktige, som bolag inom koncernen direkt eller indirekt kan beröras av. I kommunfullmäktiges ärenden finns bilagor där bolagen kan få mer information:

- **protokollsutdrag** där det framgår vad kommunfullmäktige beslutat och om det varit några särskilda uttalanden eller reservationer från ledamöterna i kommunfullmäktige. I vissa ärenden kan dessa politiska kommentarer vara av intresse för bolagen för att förstå beslutet bättre.
- **utlåtande** där det framgår vad ansvarigt borgarråd anser. Utlåtandet kan ge ytterligare information om ett ärende och beslut.
- **styrdokumentet** eller motsvarande, som beslutet avser.

Det är av stor vikt att bolagen själva genomför en analys av kommunfullmäktiges ärenden och beslut för att se hur dessa berör bolagets verksamhet och hur de ska hanteras och tillämpas i verksamheten.

I första hand fattar kommunfullmäktige beslut som rör hela kommunkoncernen (d.v.s. förvaltningar och bolag), eftersom kommunfullmäktige så långt som möjligt behöver ha en likriktning av styrningen och uppföljningen. Stadsövergripande program, policys m.m., där det i programmet talas om "bolag/bolagsstyrelser och nämnder" ska därmed antas av bolagen, eller på annat sätt hanteras av styrelsen. I övriga program, policys m.m. där det tydligt är en specifik verksamhet som utpekats, och där bolaget inte har några beröringspunkter – eller där det kan vara direkt lagstridigt kan bolaget naturligtvis avstå eller fatta beslut i tillämpliga delar. I vissa fall har koncernledningen, som stöd till bolagens omvärldsbevakning, inkluderat kommunfullmäktiges beslut även om de endast indirekt påverkar bolagskoncernen eller vissa verksamheter. Utgångspunkten ska vara att program, policys m.m. i sin helhet ska antas.

Sammanfattning av ärendet:

Handlingsplan för åldersvänlig stad

Kommunfullmäktige beslutade den 4 maj 2026, § 17 punkt 1 (dnr KS 2025/524), att anta Handlingsplan för åldersvänlig stad. Kommunfullmäktige uppmanade i § 17 punkt 2 Stockholms Stadshus AB att för egen del anta samt även ge samtliga bolagsstyrelser inom koncernen i uppdrag att anta Handlingsplan för åldersvänlig stad enligt bilaga 1 till kommunstyrelsens utlåtande.

En närmare beskrivning av ärendet framgår av kommunstyrelsens utlåtande Rotel I, Rotel VI (dnr KS 2025/524); Handlingsplan för åldersvänlig stad

Sammanfattning av ärendet:

Handlingsplan för en åldersvänlig stad syftar till att säkerställa att äldre personer åtnjuter samma mänskliga rättigheter som andra grupper i samhället. Som grundare och fullvärdig medlem av det europeiska nätverket Age-friendly cities and communities har Stockholms stad åtagit sig att arbeta för att uppnå en åldersvänlig stad. Stockholms stad har även åtagit sig att följa den modell som Världshälsoorganisationen (WHO) har utvecklat där ett antal områden har pekats ut som särskilt betydelsefulla för att vara en åldersvänlig stad. Handlingsplanen innehåller fem utvecklingsområden som utgår från WHO:s modell och som har anpassats till stadens förutsättningar.

Sammanfattning av ärendet:

Handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030

Kommunfullmäktige beslutade den 4 maj 2026, § 18 punkt 1 (dnr KS 2025/870), att anta Handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030.

Kommunfullmäktige uppmanade i § 18 punkt 2 Stockholms Stadshus AB att för egen del anta samt även ge samtliga bolagsstyrelser inom koncernen i uppdrag att anta Handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030 enligt bilaga 2 till kommunstyrelsens utlåtande. En närmare beskrivning av ärendet framgår av kommunstyrelsens utlåtande Rotel IX (dnr KS 2025/870);

Sammanfattning av ärendet:

Handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030.

Av nämnda utlåtande framgår under rubriken "Sammanfattning av ärendet" bland annat att Handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030 är en av sex handlingsplaner som tillhör Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna (MR-programmet).

Handlingsplanen syftar till att stärka stadens arbete med att tillgodose de nationella minoriteterna och urfolket samernas rättigheter och riktar sig till samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Handlingsplanen sträcker sig till år 2030. Det övergripande målet med handlingsplanen är att staden säkerställer att nationella minoriteter och urfolket samerna har full tillgång till sina rättigheter.

Sammanfattning av ärendet:

Handlingsplan för hbtqi-personers rättigheter 2030

Kommunfullmäktige beslutade den 4 maj 2026, § 19 punkt 1 (dnr KS 2025/836), att anta Handlingsplan för hbtqi-personers rättigheter 2030. Kommunfullmäktige uppmanade i § 19 punkt 2 Stockholms Stadshus AB att för egen del anta samt även ge samtliga bolagsstyrelser inom koncernen i uppdrag att anta Handlingsplan för hbtqi-personers rättigheter 2030 enligt bilaga 2 till kommunstyrelsens utlåtande.

En närmare beskrivning av ärendet framgår av kommunstyrelsens utlåtande Rotel IX (dnr KS 2025/836); Handlingsplan för hbtqi personers rättigheter 2030.

Av nämnda utlåtande framgår under rubriken "Sammanfattning av ärendet" bland annat att Handlingsplan för hbtqi-personers rättigheter och möjligheter 2030 är en av sex handlingsplaner som tillhör Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna (MR-

programmet). Handlingsplanen syftar till att stärka stadens arbete med att tillgodose hbtqi-personers rättigheter och riktar sig till samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Handlingsplanen sträcker sig till år 2030. Det övergripande målet är att staden säkerställer att stockholmare har lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika.

Sammanfattning av ärendet:

Handlingsplan för romsk inkludering 2030

Kommunfullmäktige beslutade den 4 maj 2026, § 20 punkt 1 (dnr KS 2025/809), att anta Handlingsplan för romsk inkludering 2030. Kommunfullmäktige uppmanade i § 20 punkt 2 Stockholms Stadshus AB att för egen del anta samt även ge samtliga bolagsstyrelser inom koncernen i uppdrag att anta Handlingsplan för romsk inkludering 2030 enligt bilaga 2 till kommunstyrelsens utlåtande.

En närmare beskrivning av ärendet framgår av kommunstyrelsens utlåtande Rotel IX (dnr KS 2025/809); Handlingsplan för romsk inkludering 2030.

Av nämnda utlåtande framgår under rubriken "Sammanfattning av ärendet" bland annat att Handlingsplan för romsk inkludering 2030 är en av sex handlingsplaner som tillhör Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna (MR-programmet). Handlingsplanen syftar till att stärka stadens arbete för romsk inkludering och riktar sig mot samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Handlingsplanen sträcker sig till år 2030. Det övergripande målet med handlingsplanen är att staden säkerställer romers lika tillgång till de mänskliga rättigheterna genom att motverka antiziganism och främja romsk inkludering. Fokus för handlingsplanen är framför allt arbete mot diskriminering av romer och insatser för de romer som befinner sig i ett socialt och ekonomiskt utanförskap.

Sammanfattning av ärendet:

Handlingsplan för barnets rättigheter 2030

Kommunfullmäktige beslutade den 15 juni 2026 § 9 (dnr KS 2025/1335), att anta Handlingsplan för barnets rättigheter 2030 är en av sex handlingsplaner som tillhör Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna. Handlingsplanen syftar till att stärka stadens arbete med barnets rättigheter och riktar sig till samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Handlingsplanen sträcker sig till år 2030. Det övergripande målet är: Staden säkerställer alla barns rättigheter och inflytande genom att motverka diskriminering och främja jämlika levnadsvillkor. Handlingsplanens tre fokusområden; kunskap och information, välfärd och service samt delaktighet och inflytande, utgör grundläggande förutsättningar för att stadens verksamheter ska kunna bidra till jämlika levnadsvillkor för alla barn och till att motverka diskriminering. Här ingår exempelvis kunskap om att genomföra barnkonsekvensanalyser för att säkerställa att barnets bästa beaktas i beslut och åtgärder, att stärka arbetet med att informera barn om deras rättigheter, att stadens verksamheter förebygger och bekämpar diskriminerande fördomar, beteenden, språkbruk och bilder som begränsar barn och ungas tillgång till kultur, idrott och fritid samt att barn och unga i ökad utsträckning får inflytande i stadsutvecklingsprocessen och i utformandet av offentliga miljöer. Handlingsplanen har också fokus på att alla barn ska vara trygga och skyddas från olika former av våld, utnyttjande och andra utsatta situationer.

En närmare beskrivning av ärendet framgår av kommunstyrelsens utlåtande Rotel IX (dnr KS 2025/1335); Handlingsplan för barnets rättigheter 2030.

Sammanfattning av ärendet:

Handlingsplan för ett jämställt Stockholm 2030

Kommunfullmäktige beslutade den 15 juni 2026 § 10 (dnr KS 2025/1616), att anta Handlingsplan för ett jämställt Stockholm 2030 syftar till att stärka stadens arbete med jämställdhet och riktar sig till samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Handlingsplanen sträcker sig till år 2030. Det övergripande målet med handlingsplanen är: Staden säkerställer att stockholmare har lika rättigheter och möjligheter oavsett kön. Handlingsplanen är en av sex handlingsplaner som tillhör Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna (MR-programmet). Handlingsplanens tre fokusområden; kunskap och information, välfärd och service samt delaktighet och inflytande, utgör grundläggande förutsättningar för att stadens verksamheter ska kunna bidra till jämställda levnadsvillkor för kvinnor, män och ickebinära och motverka diskriminering på grund av kön.

En närmare beskrivning av ärendet framgår av kommunstyrelsens utlåtande Rotel IX (dnr KS 2025/809); Handlingsplan för ett jämställt Stockholm 2030.

Kommunfullmäktiges kompletta ärenden finns att hämta från

<https://edokmeetings.stockholm.se>, samtliga handlingar till ärendena finns i kallelsen till kommunfullmäktiges sammanträde.

Handlingarna finns även tillgängliga i sin helhet hos styrelsens sekreterare.

SLUT

Handlingsplan för en åldersvänlig stad

Dokumenttyp: Handlingsplan
Beslutad av: Kommunfullmäktige
Beslutad: 26-05-04
Diarienummer: KS 2025/524
Dokumentansvarig: Stadsledningskontoret

Innehåll

Inledning	4
Andra styrdokument.....	5
Bakgrund	6
Ålderism	6
Ansvarsfördelning	7
Styrning och uppföljning	8
Fem utvecklingsområden	9
1. Delaktighet och inflytande	9
2. Samverkan och partnerskap	10
3. Social inkludering	12
4. Bostäder och stadsmiljö	14
5. Kommunikation och information	18

Inledning

Stockholms stad ska vara en åldersvänlig stad som säkerställer att äldre personer åtnjuter samma mänskliga rättigheter som andra grupper i samhället. För att uppnå detta måste äldre invånare erbjudas möjligheter att delta i samhällslivet, vara delaktiga i beslut som påverkar deras liv och få tillgång till nödvändiga tjänster och omsorg. Eftersom de äldre är en heterogen grupp med varierande behov, resurser och förutsättningar såväl i hälsa, ekonomisk situation, kulturell bakgrund, utbildningsnivå som i livsstil, behöver staden vara väl förtrogen målgruppens olikheter.

Ett åldersvänligt samhälle är inkluderande, tillgängligt och skapar förutsättningar för att människor mår bra och känner sig trygga. Det bidrar även till ett hälsosamt åldrande, där äldre personer ges möjlighet att bibehålla fysisk, psykisk och social hälsa, känna delaktighet och ha inflytande över sina liv. I enlighet med Världshälsoorganisationens globala initiativ "Decade of Healthy Ageing" (2021–2030) främjar en åldersvänlig stad rättvisa möjligheter till god hälsa, meningsfullhet och trygghet för äldre personer – hela livet. Genom att undanröja hinder och motverka diskriminering på grund av ålder skapas förutsättningar för ett samhälle där äldre kan leva ett värdigt och aktivt liv i gemenskap med andra hela livet.

Som grundare och fullvärdig medlem av det europeiska nätverket *Age-friendly cities and communities* har Stockholms stad åtagit sig att arbeta för att uppnå en åldersvänlig stad. Åtagandet omfattar att:

- lyssna på den åldrande befolkningens behov,
- samarbeta med äldre människor och över sektorsgränserna för att skapa åldersvänliga fysiska och sociala miljöer,
- bedöma och bevaka stadens åldersvänlighet,
- dela med sig av erfarenheter, prestationer och lärdomar till andra städer och samhällen.

Stockholms stad har även åtagit sig att följa den modell som Världshälsoorganisationen (WHO) har utvecklat där ett antal områden har pekats ut som särskilt betydelsefulla för att vara en åldersvänlig stad. Handlingsplanen innehåller fem utvecklingsområden som utgår från WHO:s modell och som har anpassats till stadens förutsättningar. Dessa är:

- Delaktighet och inflytande
- Samverkan och partnerskap
- Social inkludering
- Bostäder och stadsmiljö
- Kommunikation och information

Till varje utvecklingsområde hör ett antal mål. Målen beskriver den långsiktiga förändring som eftersträvas. Målen avser att skapa en tydlig, gemensam riktning och samtidigt en flexibilitet för nämnder och bolag att utifrån sina verksamhetsområden ta fram aktiviteter för att uppnå målen. En och samma aktivitet kan bidra till uppfyllelsen av flera mål. För inspiration har WHO en global digital databas över åldersvänliga städer och praktiska exempel på aktiviteter. Nämnderna och bolag kan avgöra i vilken ordning de tar sig an de mål som berör deras verksamheter.

I samband med beslut om den förra handlingsplanen beslutades även att en revidering av planen skulle genomföras. Under 2024 fick Äldrecentrum i uppdrag att genomföra en utvärdering av implementeringen av handlingsplanen. Utvärderingen har tillsammans med workshops med representanter för stadsdelsnämndernas pensionärsråd, kommunstyrelsens pensionärsråd, samtal med andra kommuner samt enkätutskick till styrgruppen utgjort grund för revideringen av handlingsplanen som presenteras i föreliggande dokument. Styrgruppen utgörs av förvaltnings- och bolagschefer från olika stadsdelsförvaltningar, fackförvaltningar, bolag, äldreombudsmannen och representanter från stadsledningskontoret.

Andra styrdokument

Det finns flera styrdokument som tangerar handlingsplanen för en åldersvänlig stad. Stockholms stads kvalitetsprogram beskriver hur staden ska arbeta med ökad kvalitet i verksamheterna; i implementeringen av detta bör arbetet med en åldersvänlig stad vara en del. Det medför att handlingsplanen avgränsas i relation till andra handlingsplaner och program som också bidrar till att uppfylla målen om en åldersvänlig stad. Flera av dessa handlingsplaner är kopplade till *Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna* (MR-programmet) som har stor betydelse för arbetet för en åldersvänlig stad då äldre personer också kan utsättas för rasism, kan tillhöra de nationella minoriteterna samt kan identifiera sig som kvinnor eller män. Exempel på handlingsplaner

och styrdokument som bidrar till att uppfylla målen om en åldersvänlig stad är:

- Översiktsplan för Stockholms stad,
- Stockholms stads handlingsplan för bostadsförsörjning,
- Äldreboendeplan,
- Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning,
- Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation,
- Stockholms stads program för att motverka hemlöshet

Bakgrund

2017 tog Äldrenämnden fram *Strategi för en äldrevänlig stad*, underlag till program i vilken bland annat kommunstyrelsens pensionärsråd och stadsdelsnämndernas pensionärsråd var delaktiga. Äldrecentrum genomförde en baslinjemätning som reflekterade äldre personers synpunkter på hur staden kan bli mer åldersvänlig. Strategin och baslinjemätningen utgjorde underlag till framtagande av handlingsplanen 2021–2024 som nu reviderats.

I december 2024 beslutade kommunfullmäktige om Stockholms stads program för mänskliga rättigheter. Målet med programmet är att Stockholms stad är en öppen, jämlik och jämställd stad, fri från alla former av diskriminering och rasism. Stockholms stads arbete mot ålderism integreras i det övergripande programmet för mänskliga rättigheter, som betonar att alla invånare, oavsett ålder, har rätt att tillgodogöra sig sina grundläggande rättigheter och att staden aktivt arbetar mot diskriminering och ojämlikhet, något som tydligt kopplas till ålderismens effekter på äldres rättigheter.

Ålderism

Ålderism, diskriminering baserad på ålder, är ett utbrett och strukturellt problem både globalt och lokalt i Stockholms stad. WHO:s rapport om ålderism framhåller att denna form av diskriminering allvarligt begränsar äldre personers möjlighet att delta i arbetslivet, samhället och att få tillgång till nödvändiga tjänster.

Ett aktivt förhållningssätt som motverkar ålderism, är ett viktigt perspektiv och utgångspunkt i arbetet med en åldersvänlig stad.

WHO menar att ålderism är ett hinder som påverkar hälsosamt åldrande.¹ Med ålderism avses fördomar eller stereotypa föreställningar för en människas ålder. Stereotypa föreställningar av äldre kan komma till uttryck i överdrivet negativa bilder med betoning på den skröpliga ålderdomen, eller överdrivet positiva, det synnerligen aktiva åldrandet.

WHO betonar att ålderism motverkas om det finns ett erkännande för och ett arbete som möter den stora variationen av levnadsvillkor och erfarenheter som äldre har. Ett sådant arbete behöver också aktivt identifiera missförhållanden eller hinder som i synnerhet påverkar äldres levnadsförhållanden. Arbetet behöver ta sin utgångspunkt i att olikheter är det gemensamma för äldre och att spännvidden inom gruppen äldre är betydande. Äldre personer med sin kompetens och erfarenhet är också en värdefull resurs i arbetslivet.

Ansvarsfördelning

Alla nämnder och bolag har ansvar för att säkerställa de mänskliga rättigheterna i sina verksamheter och arbetet ska vara systematiskt och sammanhållet. MR-programmet ger vägledning i arbetet.

De mänskliga rättigheterna är odelbara och ingen rättighet är viktigare än någon annan. Samtidigt är det viktigt att synliggöra och arbeta utifrån kunskapen om att individer och grupper har olika levnadsvillkor och möjligheter. Handlingsplan för en åldersvänlig stad fokuserar på att bidra till att stadens verksamheter har en gemensam målbild om att alla människor i Stockholms stad har goda möjligheter att vidhålla en god hälsa och tillgänglighet till samhället, känna välbefinnande samt möjlighet att bidra till samhället.

Handlingsplanen är stadsövergripande och berör samtliga nämnder och bolag. Arbetet med en åldersvänlig stad är således tvärsektoriellt och låter sig inte sorteras in i någon enskild nämnds eller bolags verksamhet. Det innebär att samtliga nämnder och bolag ska identifiera hur de når måluppfyllelse och hur de kan samverka internt och externt i syfte att nå målsättningen om att i dag och framöver vara en åldersvänlig stad. Löpande i handlingsplanen identifieras nämnder och bolag, som har en särskild roll i förhållande till aktuellt utvecklingsområde.

¹ <https://www.who.int/ageing/ageism/campaign/en/>

Styrning och uppföljning

Stockholms stads arbete för en åldersvänlig stad är integrerat i stadens ordinarie styr- och ledningsmodell. Stadens övergripande mål formuleras i kommunfullmäktiges budget tillsammans med beslutade styrdokument.

Nämnder och bolag ska i verksamhetsplaneringen beskriva hur de arbetar och avser att bidra till att staden når målsättningarna som anges i handlingsplanen för en åldersvänlig stad.

Kommunstyrelsen ansvarar för att följa upp handlingsplanen. Kommunstyrelsens äldreombudsman ska i linje med den instruktion som kommunfullmäktige beslutat om, vara ett stöd för nämndernas och bolagens möjlighet att arbeta i enlighet med denna plan. Genom dialog med nämnder, bolag, pensionärsråd och civilsamhället informerar och inspirerar äldreombudsmannen att arbeta utifrån WHO:s ramverk för åldersvänliga städer och samhällen samt utifrån stadens strategi. Äldreombudsmannens rapport, som vartannat år ska lämnas in till kommunfullmäktige, är en viktig del av uppföljningen av utvecklingsarbetet.²

² Instruktion för Stockholms stads äldreombudsman, kommunal författningssamling 2016:3.

Fem utvecklingsområden

Handlingsplan för en åldersvänlig stad omfattar fem utvecklingsområden som stadens nämnder och bolag ska arbeta med för att nå måluppfyllelse. Samtliga områden tar sikte på målen i stadens budget och vad som krävs för att förverkliga dem. Varje område inleds med en ingress som beskriver de önskade effekterna för stadens utvecklingsarbete.

1. Delaktighet och inflytande

Stockholms stad bedriver ett aktivt arbete som främjar delaktighet och inflytande. Äldre är delaktiga och har inflytande i hur utvecklingsarbetet stärks och utvecklas.

Att skapa delaktighet och inflytande är grundläggande för att Stockholm ska vara en åldersvänlig stad. Genom främjande av äldres delaktighet och inflytande kan ålderism motverkas. En åldersvänlig stad säkerställer att äldre personer åtnjuter samma mänskliga rättigheter som andra grupper i samhället. Det finns många frågor som kontinuerligt behöver utvecklas i samverkan med äldre där flera lyfts i denna handlingsplan.

I staden finns flera sammanhang för att låta äldres synpunkter och erfarenheter ha betydelse för stadens arbete med att stärka och utveckla möjligheten att vara en åldersvänlig stad.

Kommunstyrelsens pensionärsråd och funktionshindersråd, likaså stadsdelsnämndernas pensionärsråd och funktionshindersråd samt facknämndernas funktionshindersråd är redan etablerade fora.

Råden bör involveras i nämndernas och bolagens utvecklingsarbete genom exempelvis tematiska dialoger som kan kopplas till genomförandet av handlingsplanen. En sådan dialog kan med fördel knyta an till det lokala utvecklingsarbete som varje stadsdelsnämndsområde bedriver.

Pensionärsråden är värdefulla kanaler, men det utesluter inte att andra former för delaktighet och inflytande kan behöva tillämpas. Enkäter, medborgardialoger, trygghetsvandringar, öppna mötesplatser och fokusgrupper är exempel på andra former och forum för att öka delaktighet och inflytande i nämndernas och bolagens utvecklingsarbete.

Råden, precis som medborgarpanelen, är självvalda och på så sätt inte representativa för hur samhället ser ut utifrån att även äldre

invånare är en heterogen grupp. Det är därför viktigt att nämnder och bolag arbetar för att fånga en mångfald av åsikter.

För att förbättra dialogen mellan äldre och staden är det viktigt att skapa fler möjligheter för äldre att framföra sina synpunkter och tillvara ta dessa. En årlig medborgardialog, både digital och fysisk, kan fungera som ett forum där äldre kan bidra med förslag och feedback om hur stadens information och kommunikation kan utvecklas. Dessutom kan referensgrupper skapas där äldre ges möjlighet att testa och ge synpunkter på digitala tjänster innan de lanseras. För att bredda dialogen och nå ut till fler äldre kan staden också samarbeta med frivilligorganisationer och föreningar, som ofta har nära kontakt med äldre och kan fungera som en brygga mellan staden och invånarna.

- Nämnder och bolag utvecklar ett åldersvänligt arbetssätt som säkerställer att olika kunskaper och erfarenheter från stadens äldre invånare tillvaratas och vägleder utvecklingsarbetet.

2. Samverkan och partnerskap

En åldersvänlig stad byggs genom samverkan mellan stadens verksamheter, civilsamhälle, akademi, Region Stockholm och näringsliv. Genom att arbeta över sektorsgränser skapas bättre möjligheter att möta äldres behov och utveckla hållbara lösningar för trygghet, delaktighet och livskvalitet.

För att nå framgång i arbetet krävs en samordnad och sektorsövergripande ansats. Samverkan mellan stadens förvaltningar, bostadsbolag och regionala aktörer stärker helhetsperspektivet i arbetet för en åldersvänlig stad. Ett tätare samarbete mellan äldreomsorgen, fastighetssektorn och kultur- och fritidsverksamheter kan exempelvis bidra till fler anpassade bostäder, tryggare stadsmiljöer och ett mer tillgängligt utbud av aktiviteter.

Flera förvaltningar har redan etablerat framgångsrik samverkan. Stadsdelsnämndernas ordnar exempelvis särskilda seniordagar där bland annat även äldrenämnden, kulturnämnden, idrottsnämnden och ideella föreningar medverkar. Genom att inspireras av befintliga samarbeten och dra lärdom av goda exempel kan stadens förvaltningar och bolag utveckla sitt arbete och undvika att ”uppfinna hjulet på nytt”. Samverkan mellan verksamheter

möjliggör synergieffekter och skapar bättre förutsättningar för en effektiv och hållbar utveckling av stadens åldersvänliga insatser.

Fackförvaltningar kan även fungera som samlande krafter genom att driva nätverk där representanter från andra förvaltningar och bolag kan utbyta erfarenheter och sprida goda exempel. Dessa nätverk är viktiga verktyg för att säkerställa att kunskap och innovationer inom bland annat åldersvänlig stadsutveckling förankras och implementeras på bred front.

Samverkan med civilsamhället sker både genom formella avtal, såsom idéburet offentligt partnerskap (IOP), och genom mer flexibla samarbeten kring gemensamma sakfrågor. Även stadens regelbundna samråd med de fem nationella minoriteterna utgör underlag för stadens arbete för nationella minoriteters rättigheter. Föreningar, religiösa samfund och intresseorganisationer är viktiga aktörer för att nå ut till äldre och skapa sociala sammanhang, digitalt stöd och frivilliginsatser. Genom gemensamma initiativ kan staden och civilsamhället arbeta för att motverka social isolering, öka delaktighet och stärka äldres inflytande i lokalsamhället.

Akademi och forskningsinstitut bidrar med kunskap och innovationer som kan omsättas i praktiken. Genom samarbete kan exempelvis insatser för fallprevention, digital inkludering och klimatanpassning utvecklas och implementeras med stöd av aktuell forskning.

Genom huvudöverenskommelsen, HÖK, mellan kommunerna och regionen samt den länsövergripande handlingsplanen för god och nära vård och omsorg i Stockholms län finns en gemensam målbild och flera planerade aktiviteter för ett stärkt samarbete med Region Stockholm. Samarbetsstrukturerna ska utgå från den äldres situation och inkludera alla eventuella vårdgivare runt den äldre, exempelvis vårdcentral, psykiatri, äldreomsorg och rehabilitering. Region Stockholm har även en viktig roll i sitt ansvar över kollektivtrafiken som är en central faktor för en inkluderande stadsplanering, stadens tillgänglighet och möjlighet till mobilitet.

Förutom samverkan mellan stadens nämnder och bolag har även näringslivet och privata aktörer en viktig roll i att utveckla bostäder, mobilitet och digitala tjänster som stärker äldres självständighet. Genom dialog och samverkan kan nya lösningar skapas, exempelvis genom samarbete med fastighetsägare för att öka tillgången till anpassade boenden eller genom teknikföretag som utvecklar digitala verktyg för kommunikation och social samvaro.

Arbetet med en åldersvänlig stad präglas av att staden är en aktiv part inom nordens nätverk för åldersvänliga städer och samhällen. Stockholm deltar aktivt i internationella nätverk som WHO:s åldersvänliga städer och Nordens välfärdscenter, där erfarenhetsutbyte bidrar till att utveckla stadens arbete. Genom att ta del av andra städars lösningar kan Stockholm inspireras av goda exempel och innovativa åtgärder.

- Nämnders och bolags arbete för en åldersvänlig stad utmärks av intern och extern samverkan och partnerskap.
- Äldrenämnden arbetar aktivt och samordnande för nätverksbyggande mellan olika aktörer.

3. Social inkludering

Stockholms stad arbetar aktivt med att främja social gemenskap och inkludering med fokus på allas lika möjligheter. Ett hälsosamt och värdigt åldrande innefattar att staden utvecklar seniorers möjlighet att bibehålla och stärka fysisk, social och psykisk hälsa. Stadens arbete ska bidra till att seniorer har goda förutsättningar att åtnjuta ett självständigt liv med god livskvalitet.

Social inkludering är en central del av ett åldersvänligt samhälle där alla äldre ska ha möjlighet att delta i sociala sammanhang, känna sig delaktiga i samhället och ha tillgång till stöd vid behov. Ensamhet och social isolering kan ha negativa effekter på hälsan och livskvaliteten, medan meningsfulla relationer och aktiviteter bidrar till ökad livslust och välbefinnande.

Goda förutsättningar för deltagande i aktiviteter

Flera av stadens verksamheter fyller en viktig funktion för stadens möjligheter att vara en åldersvänlig stad. Mötesplatser så som bibliotek, gym och idrottsanläggning, simhallar, gemenskapslokaler och träffpunkter är betydelsefulla för äldres möjligheter att upprätthålla sociala relationer och hälsosamt åldrande.

Digitala lösningar och forum kan vara ett viktigt komplement till de fysiska verksamheterna men det får inte ersätta fysiska möten.

Att arbeta med att motverka det digitala utanförskapet är betydelsefull för möjligheten att vara en åldersvänlig stad. Det kan vara särskilt fördelaktigt för de som är mindre mobila att kunna sköta sin ekonomi, få tillgång till underhållning, sociala relationer

och nödvändig samhällsinformation. Detta gäller såväl äldre i ordinärt som särskilt boende.

- Stadsdelsnämnderna ska med stöd av äldrenämnden samverka med idrottsnämnden, kulturnämnden och socialnämnden för att identifiera relevanta aktiviteter för äldre med varierande behov och förutsättningar.
- Stadsdelsnämnderna ska med stöd av äldrenämnden samverka med bostadsbolagen och Micasa för att identifiera lämpliga lokaler som gynnar möjligheten att utveckla träffpunkter och aktiviteter för äldre.
- Utifrån lokala analyser ska stadsdelsnämnderna, idrottsnämnden, kulturnämnden och socialnämnden erbjuda fysiska och digitala aktiviteter som bidrar till ett jämställt deltagande som lockar såväl män som kvinnor.
- Äldrenämnden ska i samverkan med stadsdelsnämnderna se över vilka insatser som bidrar till att öka den digitala kompetensen och delaktigheten för äldre. Stadsdelsnämnderna ska erbjuda de äldre möjlighet att öka sin digitala kompetens och därmed delaktighet i det digitala samhället.

Stärkt hälsa och social inkludering

Att stärka social inkludering är något som spänner över samtliga nämnders och bolags ansvar. Stadsdelsnämndernas uppsökande och förebyggande verksamhet gentemot äldre har stor betydelse för möjligheten att bryta ofrivillig isolering, bland annat genom att informera om vilket stöd kommunen kan erbjuda. Öppna mötesplatser i form av träffpunkter för seniorer och aktivitetscenter har en viktig roll där äldres resurser, erfarenheter och kunskaper kan tas tillvara. Utbud och öppettider bör utformas i dialog med målgruppen.

I utvecklingsarbetet med att motverka isolering och ofrivillig ensamhet kan exempelvis möjligheten att erbjuda äldre att medverka som volontärer beaktas.

Att åldras kan medföra sociala och eller hälsomässiga förändringar och den psykiska hälsan kan därtill påverkas av förändringar i funktionsförmåga, förlust av anhöriga och vänner och ett minskat socialt nätverk. Social gemenskap och stöd, fysisk aktivitet, goda matvanor och en meningsfull vardag är viktiga faktorer för ett hälsosamt åldrande och kan förebygga psykisk ohälsa.

Grupper som löper större risk att drabbas av psykisk ohälsa är äldre kvinnor, ensamboende och ogifta äldre, äldre med låg

socioekonomisk position, äldre som bor i särskilt boende, äldre som är mer socialt isolerade och äldre med fysisk ohälsa och funktionsnedsättningar. Fler exempel på särskilt utsatta grupper är nationella minoriteter, hbtqi-personer och våldsutsatta.

Socialstyrelsens menar att det finns starka samband mellan depression, social isolering och ökad risk för suicid.³ Staden behöver fortsätta samverka med andra aktörer, så som exempelvis Region Stockholm och civilsamhället, för att nå ut till och erbjuda stöd till äldre personer som har eller som riskerar att utveckla psykisk ohälsa.

- Samtliga berörda nämnder ska arbeta för att motverka och bryta ofrivillig ensamhet, digitalt utanförskap och social isolering hos äldre både i ordinärt och särskilt boende.
- Äldrenämnden ska i samverkan med socialnämnden, idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna identifiera evidensbaserade förebyggande insatser som kan bidra till psykiskt och socialt välbefinnande både hos kvinnor och män samt utveckla metoder för uppsökande arbete.
- Äldrenämnden ska samverka med idrottsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden och stadsdelsnämnderna för att äldre ska ha möjlighet att bibehålla och utveckla sina intressen samt delta i social gemenskap. Arbetet ska ske i samverkan med civila samhället och andra relevanta aktörer.

4. Bostäder och stadsmiljö

En åldersvänlig stad möjliggör ett tryggt och självständigt boende genom hela livet. Tillgängliga bostäder och en välplanerad stadsmiljö med hög kvalitet stärker äldres rörelsefrihet, säkerhet, gemenskap och trygghet. Med tanke på hur många äldre som skadas i fallolyckor både i hemmet och i utemiljön behöver säkerhetsaspekter beaktas i planering, utformning och skötsel. Genom klimatanpassning, universell utformning, kunskapshöjande insatser och samverkan utvecklas boendalternativ och offentliga platser som stödjer ett aktivt och inkluderande liv.

Stockholm står inför en demografisk förändring där andelen äldre växer, vilket medför nya krav på bostadsplanering och stadsmiljö. En åldersvänlig stad innebär att äldre ska kunna bo tryggt och

³ Socialstyrelsen (2018) *Psykisk ohälsa hos personer 65 år och äldre*.

självständigt, med tillgång till en stadsplanering som stödjer rörelsefrihet, gemenskap och säkerhet.

Tillgängliga bostäder

Det finns en stor efterfrågan på tillgängliga bostäder till rimligt och överkomligt pris för äldre. För att möta detta krävs en kombination av nyproduktion och anpassning av befintliga bostäder samt en matchning mellan lediga tillgängliga bostäder och de med störst behov av dessa. Det behöver också bli enklare att genomföra tillgänglighetsåtgärder i det befintliga bostadsbeståndet.

Tillgänglighetsanpassningen av befintliga bostäder har varit en prioriterad fråga där stadens bostadsbolag genomfört insatser. Exempelvis har tillgänglighetsanpassningar genomförts i äldre hyresbestånd genom hissinstallationer, automatiserade dörrar i gemensamhetsutrymmen och förbättrad belysning i trapphus. Därtill har seniorbostäder anpassats genom bättre anpassade entréer, halksäkra golv och gemensamhetslokaler för social samvaro. Dessa insatser behöver skalas upp, och en bredare inventering av det befintliga bostadsbeståndet kan ge en tydligare bild av var insatser behövs mest.

För att säkerställa att äldre har kunskap om sina boendemöjligheter behöver informationen förbättras. Flera stadsdelar har framgångsrikt arbetat med digitala informationskampanjer om boendemöjligheter via sociala medier och lokaltidningar. Därtill arbetar bland annat äldrelotsar, äldrekoordinatorer, äldreкураторer, biståndshandläggare, medborgarkontor och mötesplatser i samarbete med bostadsförmedlingen och allmännyttan för att underlätta flytt till mer tillgängliga bostäder och för att informera om möjligheterna till att planera för sitt framtida boende. En breddning av denna typ av insats till fler stadsdelar och även riktad till yngre äldre kan ge målgruppen möjlighet att planera sitt framtida boende i tid.

För att arbetet med bostäder och stadsmiljö ska vara långsiktigt hållbart och rättvist krävs också kunskap hos dem som i sitt yrkesutövande möter äldre personer. Det handlar exempelvis om medarbetare inom teknisk förvaltning, stadsbyggnad, trafik, fastighetsbolag och medborgarkontor samt inom funktionsnedsättnings- och äldreomsorg. Utbildningsinsatser inom till exempel tillgänglighet, trygghet, klimatrisker, universell utformning och information om boendialternativ kan säkerställa att dessa yrkesgrupper har aktuell kunskap om äldres olika behov i relation till bostäder och stadsmiljö.

- Äldrenämnden, socialnämnden, stadsdelsnämnder och bostadsbolagen arbetar aktivt tillsammans för att genomföra informationsinsatser för att påverka rörligheten på bostadsmarknaden i syfte att få fler äldre att byta en otillgänglig bostad mot en mer tillgänglig.
- Kommunstyrelsen, äldrenämnden och stadsdelsnämnderna arbetar gemensamt för att nå ut med information till gruppen yngre äldre om möjligheter för att själva planera sitt framtida boende.
- Stadsbyggnadsnämnden ska i samverkan med äldrenämnden och stadsdelsnämnderna vidta riktade kommunikationsinsatser till seniorer om möjligheten till bostadsanpassning.
- Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och äldrenämnden ska samverka i kunskapsuppbyggnaden om hur fler aktörer kan stimuleras till att bygga fler ändamålsenliga bostäder för äldre och i dialog med byggaktörer undersöka hur tillkomst av bostäder kan öka.
- Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och bostadsbolagen arbetar aktivt för fler tillgängliga och klimatanpassade bostäder för äldre till överkomliga priser genom nyproduktion och anpassning av befintliga bostäder. Markanvisningar görs bland annat utifrån behov som identifieras i ny modell Äldreboendeplanering.
- Äldrenämnden ska i samverkan med stadsbyggnadsnämnden, bostadsbolagen, Micasa, stadsdelsnämnderna och idrottsnämnden vidta insatser som förebygger fallolyckor. De ska även sprida kunskap om vilka åtgärder som kan vidtas för att undanröja risker i boendemiljön.
- Bostadsbolagen och bostadsförmedlingen ska genomföra riktade informationsinsatser om möjligheten att byta bostad för att fler kan planera ett fungerande och ändamålsenligt boende i tid.

Hemlöshet

Hemlöshet förekommer i alla åldersgrupper. Stadens verksamheter ska särskilt uppmärksamma äldre personer som riskerar att bli avhysta från sin bostad. Arbetssätt som gynnar stadens möjlighet att förebygga att äldre blir avhysta är samverkan mellan flera förvaltningar gällande handläggningen av frågor som rör äldreomsorg och individ- och familjeomsorg och funktionsnedsättning.

- Socialnämnden, äldrenämnden och stadsdelsnämnderna ska i samverkan med bostadsbolagen och Micasa arbeta för att motverka hemlöshet.

Anpassad stadsmiljö

Trygghet och tillgänglighet i stadsmiljön är avgörande för att äldre ska kunna delta i samhället. God belysning, viloplatser och säkra övergångsställen är viktiga faktorer för en åldersvänlig stad. Det är också av vikt att anpassa stadsmiljön utifrån ett brett mobilitetsperspektiv – från gångstråk och kollektivtrafik till bättre vinterväghållning.

Stockholms stad anpassar successivt sin stadsmiljö och bostadsbestånd för att möta klimatförändringarnas effekter, med särskild hänsyn till äldre som kan vara extra sårbara vid värmeböljor. Forskning från Karolinska Institutet visar att hög ålder, kroniska sjukdomar och vissa mediciner kan öka risken för hälsoproblem vid extremvärme. För att skapa en trygg och hållbar stadsmiljö pågår arbete med att stärka grönsstrukturen, där fler träd och växtlighet kan bidra till naturlig svalka i offentliga miljöer.

Utöver insatser i bostäder och äldreboenden finns möjligheter att skapa svalkande miljöer i stadens offentliga lokaler, parker och mötesplatser. Offentliga byggnader, såsom bibliotek och kulturhus, kan också fungera som svala tillflyktsplatser under varma dagar. Vidare kan tillgången till offentliga vätskefontäner och toaletter i stadens parker och andra strategiska platser bidra till att äldre och andra invånare kan hålla sig svala och återhämtade vid extremvärme.

För att fler ska kunna ta del av dessa möjligheter är det viktigt att information om svala platser och förebyggande åtgärder kommuniceras brett. Genom lokaltidningar, utskick via vykort och stadens digitala plattformar kan äldre och deras anhöriga få information om var de kan söka svalka och hur de kan skydda sig vid värmeböljor.

- Trafikkontoret, fastighetskontoret, bostadsbolagen och stadsdelsnämnderna samverkar för att trygga platser och för att säkerställa en inkluderande stadsmiljö som är tillgänglig för äldre.
- Trafikkontoret, bostadsbolagen och stadsdelsnämnderna genomför, med stöd av äldrenämnden, kunskapshöjande informationsinsatser. Insatser riktade till medarbetare som i sitt yrkesutövande möter äldre vuxna, med fokus på hur

stadsmiljö kan utformas och kommuniceras på ett sätt som främjar trygghet, tillgänglighet och självständighet genom hela livet.

5. Kommunikation och information

Stockholm ska vara en åldersvänlig stad där all information om stadens verksamheter och tjänster är lättillgänglig, begriplig och anpassad efter olika äldres behov. Äldre ska uppleva att det är lätt att kommunicera med stadens verksamheter och att information om stadens verksamheter och aktiviteter är relevant samt väcker nyfikenhet och intresse.

WHO:s modell för åldersvänliga städer betonar vikten av att kommunikationskanaler och informationsmaterial anpassas efter äldres varierande behov. Det kräver en kombination av digital och analog kommunikation samt ett tydligt fokus på tillgänglighet och inkludering. Tillgång till relevant och begriplig information är en förutsättning för äldres delaktighet i samhället och deras möjlighet att fatta informerade beslut om sin vardag. I en åldersvänlig stad ska information vara tillgänglig för alla, oavsett digital vana, språklig bakgrund eller funktionsförmåga. Genom att erbjuda innehållet på start.stockholm samt senior.stockholm i flera format – text, ljud och video – blir det mer tillgängligt för personer med olika behov och förutsättningar. Informationen måste även finnas tillgänglig på andra språk än svenska samt ses över med regelbundenhet.

Eftersom äldre inte är en homogen grupp, måste stadens informations- och kommunikationsstrategier spegla mångfalden i behov och förutsättningar. Information ska inte bara nå ut, utan också engagera och inspirera till delaktighet i stadens aktiviteter och tjänster. För att exempelvis nå äldre som inte är digitalt aktiva bör tryckt informationsmaterial om bland annat stadens verksamheter finnas tillgänglig på strategiska platser i stadens verksamheter och informationstavlor. Dessutom kan regelbundna utskick via post och lokaltidningar användas för att informera äldre invånare om aktuella händelser och tjänster i staden. Även denna information måste finnas tillgänglig på andra språk än svenska och kompletteras med tolkningstjänster.

- Äldrenämnden ska i samverkan med stadsdelsnämnderna utveckla informationsmaterial utifrån aktuella förutsättningar.

- Stadens nämnder och bolag ska vidta informationsinsatser som bidrar till att äldre får ökade möjligheter att få information om de aktiviteter och andra riktade insatser för äldre som staden erbjuder.
- Stadens nämnder och bolag ska vidta kommunikationsinsatser som bidrar till att äldre inkluderas oavsett språkliga eller digitala hinder.

Handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030

Beslutat av kommunfullmäktige 2026-05-04

**Handlingsplan för nationella minoriteter och
urfolket samernas rättigheter 2030**

Utgivningsdatum: Maj 2026

Utgivare: Stadsledningskontoret,
välfärdsavdelningen

Omslagsfoto: Susanne Kronholm

Innehåll

Inledning	4
Andra styrdokument	5
Bakgrund	6
Ansvarsfördelning.....	8
Uppföljning	9
Fokusområde: Kunskap och information	10
Fokusområde: Välfärd och service	13
Fokusområde: Delaktighet och inflytande	19

Inledning

De mänskliga rättigheterna omfattar alla, alltid och överallt. Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa de mänskliga rättigheterna i sina verksamheter och arbetet ska vara systematiskt, sammanhållet och ha ett intersektionellt perspektiv. Ett rättighetsbaserat arbetssätt ska genomsyra alla stadens verksamheter.¹ Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna (MR-programmet) ger vägledning i arbetet.

De mänskliga rättigheterna är odelbara och ingen rättighet är viktigare än någon annan. Samtidigt är det viktigt att synliggöra och arbeta utifrån kunskapen om att individer och grupper har olika levnadsvillkor och möjligheter. Till MR-programmet tillhör därför ett antal handlingsplaner. Denna handlingsplan fokuserar på arbetet för att säkra nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter i Stockholms stad. Handlingsplanen sträcker sig till år 2030.

Handlingsplanens övergripande mål:

Staden säkerställer att nationella minoriteter och urfolket samerna har full tillgång till sina rättigheter.

I Sverige finns fem erkända nationella minoriteter: judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Samerna är också ett urfolk. De nationella minoriteterna och det samiska folket har särskilda rättigheter kopplat till bland annat språk och kultur samt delaktighet och inflytande i frågor som berör dem. Dessa rättigheter är fastställda både i svensk lag och i olika internationella överenskommelser. Denna handlingsplan ger vägledning till stadens nämnder och bolagsstyrelser i arbetet med att säkerställa att dessa rättigheter tillgodoses. Handlingsplanen riktar sig till samtliga nämnder och bolagsstyrelser.

Handlingsplanen utgår från MR-programmets tre fokusområden. Dessa utgör tillsammans grundläggande förutsättningar för att staden ska kunna bidra till jämlika levnadsvillkor för alla

Intersektionalitet handlar om hur olika diskrimineringsgrunder och maktordningar kan påverka varandra, och ibland förstärka varandra. Diskrimineringsgrunder kan inte isoleras, utan behöver förstås tillsammans och i samspel med andra faktorer som påverkar människors möjligheter såsom utbildningsnivå, hälsa och socioekonomisk bakgrund.

¹ Se exempelvis Sveriges regioner och kommuner, 2024, [Rättighetsbaserat arbetssätt | SKR Webbfamilj | SKR](#), hämtad: 2025-12-02 eller Länsstyrelserna, 2025, [Lätt att göra rätt! Rättighetsbaserat arbete i praktiken - Mänskliga rättigheter i offentlig sektor](#), hämtad: 2025-12-02.

stockholmare och säkerställa att de mänskliga rättigheterna efterlevs i stadens verksamheter. De tre fokusområdena är:

- Kunskap och information
- Velfärd och service
- Delaktighet och inflytande

Till varje fokusområde hör ett antal mål uppdelade i effektmål och resultatmål. Effektmålen beskriver den övergripande och långsiktiga förändring som eftersträvas. Resultatmålen är den direkta förändring som ska genomföras i stadens verksamheter.

Målen avser att skapa en tydlig styrning och samtidigt en flexibilitet för nämnder och bolagsstyrelser att utifrån sina verksamhetsområden själva ta fram aktiviteter för att uppnå målen. En och samma aktivitet kan bidra till uppfyllelsen av flera mål. Under målen finns även exempel på åtgärder och vägledning i arbetet med målen. Dessa exempel ska dock inte förstås som en uttömmande sammanställning av möjliga åtgärder som nämnder och bolagsstyrelser kan vidta för att nå målen.

Under framtagandet av handlingsplanen har synpunkter inhämtats från Kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter och stadens förvaltningar. Staden har även genomfört en konsultation med företrädare för det samiska folket.

Samerna är både ett urfolk och en nationell minoritet. I denna handlingsplan kommer begreppen *urfolk* eller *det samiska folket* att användas i samband med rättigheter eller åtgärder som är specifika för samerna som urfolk. Begreppet nationell minoritet kommer att användas i samband med de rättigheter eller åtgärder som gäller på samma sätt för både samer och andra nationella minoriteter.

Andra styrdokument

Denna handlingsplan har beröringspunkter med flera andra styrdokument. Detta medför att handlingsplanen avgränsas i relation till andra handlingsplaner och program som också bidrar till att uppfylla de mänskliga rättigheterna, däribland de andra handlingsplanerna som knyter an till MR-programmet.

Rasism, diskriminering och hatbrott, däribland antisemitism, antiziganism och rasism mot samer, utgör allvarliga hinder för många som tillhör en nationell minoritet att tillgodose sina mänskliga rättigheter. Åtgärder för att motverka alla former av rasism, inklusive antisemitism, antiziganism och rasism mot samer, tas i första hand upp i stadens handlingsplan mot rasism. Handlingsplanen för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter överlappar även delvis stadens handlingsplan för romsk inkludering. Insatser som riktas specifikt till den romska

minoriteten tas i första hand upp i handlingsplanen för romsk inkludering.

Andra exempel på program som bidrar till att uppfylla de mänskliga rättigheterna är:

- Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning,
- Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation,
- Handlingsplan för en äldrevänlig stad.

Stockholms stads kvalitetsprogram beskriver hur staden ska arbeta med ökad kvalitet i verksamheterna; i implementeringen av detta bör arbetet med mänskliga rättigheter vara en del.

Stockholms stads arbetsplatser ska genomsyras av jämställdhet, jämlikhet och frihet från diskriminering. Stockholms stads personalpolicy beskriver hur staden ska arbeta för medarbetares lika rättigheter och möjligheter.

Bakgrund

Sverige ratificerade år 2000 Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och erkände då fem nationella minoriteter: judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Inom var och en av de erkända minoritetsgrupperna ryms en mångfald av identiteter och personer med olika bakgrunder. Minoriteten tornedalingar består till exempel av tre grupper: tornedalingar, kväner och lantalaiset.² Det finns även flera grupper av romer i Sverige, bland annat resande (som ibland har kallats för resandefolket eller resanderomer), kalderash, kaale eller kalé, lovara, arli och gurbeti.³

För att räknas som en nationell minoritet i Sverige ska en grupp ha:

- en uttalad samhörighet och en (till antalet i förhållande till resten av befolkningen) icke dominerande ställning i samhället,
- en religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet,
- en vilja och strävan att behålla sin identitet och

² Sametinget, 2025, [Tornedalsk identitet](#), hämtad: 2025-12-09.

³ Forum för levande historia, 2024, [Romer i Sverige](#), hämtad: 2026-02-23.

- historiska eller långvariga band med Sverige.⁴

År 2000 ratificerade Sverige även den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk och erkände då fem nationella minoritetsspråk: finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Romani chib och samiska har flera olika varieteter som alla omfattas av språkstadgans skydd.

Europarådet definierar landsdels- eller minoritetsspråk som språk som av hävd används inom ett visst territorium i en stat av en grupp medborgare som är mindre än resten av befolkningen, och som skiljer sig från de officiella språken i den staten. Språk som inte uppfyller kravet på historisk anknytning till ett visst territorium kan erkännas som territoriellt obundna minoritetsspråk. I Sverige är finska, meänkieli och samiska erkända som territoriellt bundna språk medan jiddisch och romani chib har erkänts som territoriellt obundna språk. För de territoriellt bundna språken gäller ytterligare utökade rättigheter att använda språket i vissa samhällsområden i de geografiska områden där språket i fråga använts av hävd och fortfarande används i tillräckligt stor utsträckning.⁵ I Sverige benämns dessa geografiska områden som förvaltningsområden för finska, meänkieli respektive samiska.

År 1977 erkände Riksdagen samerna som ett urfolk i Sverige. En vanlig definition av urfolk är att de härstammar från folkgrupper som levde i landet eller i ett geografiskt område som tillhör landet, vid tiden för erövring, kolonisation eller fastställandet av nuvarande statsgränser samt att de har en vilja att bevara, utveckla och överföra sin etniska identitet, kultur och sina traditioner och levnadssätt till framtida generationer.⁶ Sverige har ställt sig bakom Förena nationernas deklaration om urfolks rättigheter.⁷

Nationella minoriteter och urfolks rättigheter nämns även i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter⁸ och Förenta nationernas konvention om medborgerliga och politiska rättigheter⁹.

⁴ Prop. 1998/99:143, [Nationella minoriteter i Sverige](#).

⁵ Prop. 1998/99:143, [Nationella minoriteter i Sverige](#).

⁶ Sanningskommissionen för det samiska folket, u.å., [Om urfolket samerna](#), hämtad: 2026-02-16.

⁷ United Nations Digital Library, 2007, [United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples](#), hämtad: 2025-06-02.

⁸ Artikel 30, [Lag \(2018:1197\) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter](#), hämtad 2025-06-02.

⁹ Artikel 27, [International Covenant on Civil and Political Rights](#).

De nationella minoriteterna och urfolket samernas rättigheter är fastställda i svensk lag.

I regeringsformen, en av Sveriges grundlagar, bestäms att det samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas.¹⁰

Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen) beskriver rättigheter som de nationella minoriteterna har i hela landet, och särskilda rättigheter som gäller inom de geografiska områden som utgör förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska. Stockholm stad ingår i samtliga tre förvaltningsområden.

Enligt minoritetslagen är staden skyldig att anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete.¹¹ Kommunernas arbete med minoritetslagstiftningen, inklusive kommunernas mål och riktlinjer, följs upp av ansvarig uppföljningsmyndighet. Denna handlingsplan utgör Stockholms stads mål och riktlinjer för stadens minoritetspolitiska arbete.

Andra bestämmelser med relevans för de nationella minoriteternas rättigheter finns i Språklagen (2009:600), Skollagen (2010:800), Socialtjänstlagen (2025:400) och Bibliotekslagen (2013:801). Lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket reglerar det samiska folkets rätt till inflytande över sina angelägenheter.

Den svenska minoritetspolitiken bygger på självidentifikation. Det innebär att varje person har rätt att välja om den identifierar sig som tillhörande en nationell minoritetsgrupp.

Ansvarsfördelning

Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa att de nationella minoriteterna och urfolket samerna får sina rättigheter tillgodosedda. En central metod för genomförandet är att utveckla ett rättighetsbaserat arbetssätt som hjälper verksamheten att fokusera på individer och grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda. Principen i Agenda 2030 om att ingen ska lämnas utanför kan också vara till hjälp för att identifiera vilka grupper som är särskilt viktiga att fokusera på.

Målen i handlingsplanen pekar på förflyttningar som staden förväntas göra. Några mål är tydligare riktade mot vissa

¹⁰ 1 kap. 2§, [Kungörelse \(1974:152\) om beslutad ny regeringsform](#).

¹¹ 5b§, [Lag \(2009:724\) om nationella minoriteter och minoritetsspråk](#).

verksamheter, nämnder och bolagsstyrelser än andra. Varje resultatmål i handlingsplanen innehåller information om särskilt ansvariga nämnder och bolagsstyrelser. Många mål kräver samverkan mellan flera nämnder och/eller bolagsstyrelser.

Kommunstyrelsen ansvarar för övergripande samordning, stöd och uppföljning i implementeringen av handlingsplanen.

Förskolenämnden, socialnämnden och äldre- och vårdnämnden har ett särskilt ansvar att stödja och samordna stadsdelsnämndernas arbete med målen inom sina respektive verksamhetsområden. Även kulturnämnden ska vid behov erbjuda stöd till stadsdelsnämnderna och andra facknämnder inom ramen för sitt ansvarsområde.

Samtliga stadsdelsnämnder, förskolenämnden, kulturnämnden, servicenämnden, utbildningsnämnden och äldre- och vårdnämnden ska ha en kontaktperson gentemot kommunstyrelsen för arbetet med nationella minoriteters rättigheter. I kontaktpersonens uppdrag ingår att ansvara för den lokala samordningen av statsbidraget för kommuner i förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska samt att vid behov bistå kommunstyrelsen med information om nämndens minoritetspolitiska arbete, till exempel i anslutning till kommunstyrelsens samråd eller olika myndigheters uppföljningsarbete. Nämnderna kan avgöra i vilken utsträckning som rollen som kontaktperson kan integreras i redan befintliga samordningsroller, exempelvis inom mänskliga rättigheter.

På stadens intranät finns förslag på utbildningar och material som ger ytterligare stöd i arbetet i nämnder och bolagsstyrelser.

Uppföljning

Stockholms stads arbete med handlingsplanen ska utgå från ordinarie processer samt från kunskap om stockholmarnas levnadsvillkor och tillgång till de mänskliga rättigheterna. Arbetet är tvärsektoriellt och har betydelse för samtliga verksamhetsområdesmål i stadens budget.

Nämnder och bolag ska i samband med ordinarie uppföljningsprocesser synliggöra resultat och utmaningar i arbetet med nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter.

Utifrån stadens program för mänskliga rättigheter gör stadsledningskontoret vartannat år en bedömning av stadens arbete med mänskliga rättigheter som sammanställs i en rapport till kommunfullmäktige. I arbetet ingår att följa upp de handlingsplaner som är kopplade till programmet.

Fokusområde: Kunskap och information

I Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna lyfts att stadens alla verksamheter behöver ha grundläggande kunskap om nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter och att vissa verksamheter därutöver kan behöva olika former av fördjupad kunskap, beroende på verksamhetens uppdrag och målgrupp. Staden ska också enligt programmet informera om de rättigheter som stockholmarna har samt om hur vi arbetar för att säkerställa dessa.

Stadens skyldighet att informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar framgår även av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.¹²

Staden erbjuder idag flera olika utbildningar om nationella minoriteter och deras rättigheter riktat till stadens medarbetare och chefer, både fysiskt och digitalt. Utbildningarna finns i olika format och riktade till olika målgrupper – både mer generella och specialiserade. Staden har även producerat och spridit informationsmaterial riktat till nationella minoriteter och allmänheten.

Flera företrädare för de nationella minoriteterna har i samråd lyft att de har kunnat se en ökad medvetenhet om de nationella minoriteternas rättigheter och levnadsvillkor bland stadens medarbetare, men de har också konstaterat att utvecklingsbehov kvarstår. Företrädare för de nationella minoriteterna har bland annat lyft att stadens medarbetare saknar tillräcklig kunskap om de nationella minoriteternas historiska och samtida utsatthet för rasism och diskriminering för att kunna identifiera och motverka uttryck för fördomar, hat och hot i stadens verksamheter. Vikten av insatser riktat mot skolan har betonats särskilt. I samråd har det även efterfrågats ytterligare insatser för att nå ut med information om de nationella minoriteternas rättigheter för att göra det möjligt för fler stockholmare att ta del av sina rättigheter.

Rasism och diskriminering, inklusive antisemitism, antiziganism och rasism mot samer har i rapporter framtagna av både staden och andra aktörer pekats ut som ett hinder för individer att få sina rättigheter tillgodosedda. Flera av dessa rapporter lyfter vikten av kunskapshöjande insatser, bland annat riktat mot lärare.¹³

¹² 3§, [Lag \(2009:724\) om nationella minoriteter och minoritetsspråk](#).

¹³ Se t.ex. Stockholms stad, 2022, *Antisemitismen i Stockholms skolor: En rapport om skolpersonals och elevers upplevelser och tankar kring antisemitiska*

Kunskap och information utgör grundförutsättningar för arbetet med att säkerställa nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter. Staden ser därför fortsatta behov av insatser för att säkerställa goda kunskaper om de nationella minoriteterna och urfolket samernas rättigheter och levnadsvillkor bland stadens medarbetare och för att sprida information till rättighetsbärarna om deras rättigheter.

Kunskap och information
Stadens medarbetare bemöter nationella minoriteter respektfullt och anpassat efter individens behov samt känner till det offentliga särskilda skyldigheter gentemot de nationella minoriteterna och urfolket samerna.
Stadens medarbetare har god kunskap om nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter och vad det innebär för verksamheternas skyldigheter. <i>Särskilt ansvariga: samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>
Stadens medarbetare har god kunskap om historiska skeenden som påverkat de nationella minoriteterna och om minoriteternas samtida utsatthet för rasism och diskriminering. <i>Särskilt ansvariga: samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>

Kunskapshöjande insatser kan se ut på flera olika sätt beroende på verksamhetens förutsättningar och behov. Några exempel på kunskapshöjande insatser är:

- deltagande i stadens egna utbildningar,
- deltagande i andra myndigheters utbildningar,
- utveckling av egna föreläsningar eller utbildningsinsatser,
- studiebesök och studieresor,
- spridning av relevanta rapporter och
- dialog och samarbeten med relevanta civilsamhällesaktörer.

Kommunstyrelsen, förskolenämnden, kulturnämnden, utbildningsnämnden och äldreomsorgsnämnden har ett särskilt ansvar att bevaka

uttryck i skolmiljön; Region Stockholm, 2021, Att vara same i storstad: Psykisk hälsa, vårderfarenheter och vårdbehov; Länsstyrelsen i Stockholm, 2021, Stolt men ofta otrygg, Forum för levande historia, 2024, Redovisning av uppdrag att kartlägga kunskapen om antiziganism i grundskolan och gymnasiet; Barnombudsmannen, 2021, Om barns och ungas utsatthet för rasism.

och informera om utbudet av utbildningar och stödmaterial inom området samt att vid behov utveckla nya kunskapshöjande insatser.

Kunskap och information

Staden når personer som tillhör en nationell minoritet och urfolket samerna med information om deras rättigheter.

Stadens verksamheter prövar och använder olika metoder för att sprida information om de nationella minoriteterna och urfolket samernas rättigheter.

Särskilt ansvariga: förskolenämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden och stadsdelsnämnderna.

Exempel på informationsspridande insatser är:

- uppsökande verksamhet,
- lättillgänglig information på stadens hemsida,
- information i samband med ansökan om äldreomsorg, förskola eller andra stödinsatser,
- synlig information i publika verksamheter och
- annonsering i tidningar, sociala medier eller stadstavlor.

Vid utformning av insatser bör verksamheter prioritera målgrupper som kan vara särskilt svåra att nå.

Fokusområde: Välfärd och service

I Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna anges att stadens välfärd och service ska planeras och utformas för att säkerställa att mänskliga rättigheter respekteras. Stadens verksamheter erbjuder en bredd av välfärd och service till stockholmarna. Genom att anpassa verksamheterna efter målgruppens behov kan arbetet för de nationella minoriteternas rättigheter stärkas och staden säkerställa ett likvärdigt och respektfullt bemötande av alla stockholmare.

De nationella minoriteterna har vissa särskilda rättigheter kopplat till språk och kultur som stadens verksamheter är skyldiga att tillgodose. Grunden är det allmännas skyldighet att främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur och att främja användningen av de nationella minoritetsspråken. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.¹⁴ Barn som tillhör en nationell minoritet har även en utökad rätt till modersmålsundervisning i minoritetsspråk i grundskolan och gymnasiet.¹⁵ Förskolor ska stödja barn som tillhör de nationella minoriteterna i språkutvecklingen av deras nationella minoritetsspråk och främja utvecklingen av barnens kulturella identitet.¹⁶ Insatser i förskolan för att främja barnets utveckling av det egna modersmålet eller minoritetsspråket benämns ofta som modersmålsstöd. Vidare ska biblioteken ägna särskild uppmärksamhet åt nationella minoriteter, bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken.¹⁷

Att främja de nationella minoriteternas språk och kultur kräver både insatser som riktas direkt till minoriteterna, och synliggörande insatser som riktas till allmänheten. Detta för att motverka fördomar och osynliggörande som annars kan hindra de nationella minoriteterna från att uttrycka och utveckla sin språkliga och kulturella identitet.¹⁸

¹⁴ 4 §, [Lag \(2009:724\) om nationella minoriteter och minoritetsspråk](#).

¹⁵ 10 kap. 7 §, 11 kap. 10 §, 12 kap. 7 §, 13 kap. 7 §, 15 kap. 19§ och 18 kap. 19§ [Skollag \(2010:800\)](#) och 7 kap. 10 § [Skolförordning \(2011:185\)](#).

¹⁶ Skolverket, 2025, *Läroplan för förskolan: Lpfö 18 reviderad 2025*.

¹⁷ 5 §, [Bibliotekslag \(2013:801\)](#).

¹⁸ Se t.ex. Kulturdepartementet, 2022, *Handlingsplan för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken*.

På flera håll i staden genomförs redan olika insatser för att främja och synliggöra de nationella minoriteternas språk och kultur. Många aktiviteter har dock tagit formen av punktinsatser. I samråd efterfrågas regelbundet en ökad långsiktighet och ett närmare samarbete mellan staden och civilsamhället. Ett närmare och mer systematiskt samarbete med civilsamhället skulle möjliggöra för staden att ta del av minoriteternas kunskap och erfarenheter och erbjuda större möjligheter till delaktighet och inflytande.

En annan utmaning kopplat till främjandet av de nationella minoriteternas språk och kultur är utformningen av modersmålsundervisning. Många elever som är berättigade till modersmålsundervisning i minoritetsspråk utnyttjar inte den rättigheten.¹⁹ I samråd lyfts bland annat praktiska hinder associerade med undervisningens förläggning och utformning som anledningar till detta.

I samråd lyfts även återkommande möjligheten för elever att få ledigt från skolan i samband med religiösa eller kulturella högtider som inte sammanfaller med ledigheter i den svenska kalendern som en viktig förutsättning för barns möjlighet att utveckla sin kulturella identitet. Rektors möjlighet att bevilja ledigheter bestäms av skollagen. En elev i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan eller sameskolan får beviljas kortare ledighet för enskilda angelägenheter. Två exempel på sådana enskilda angelägenheter är familjehögtider eller religiösa högtider. Det är rektor som beslutar om ledighet för en elev och beslutet ska grundas på en samlad bedömning av elevens situation.²⁰

Utöver det generella ansvaret att främja de nationella minoriteternas språk och kultur så har staden särskilda skyldigheter kopplade till de nationella minoritetsspråken inom tre sektorer: förskola, äldreomsorg och ärendehandläggning.

Stockholms stad ingår i förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska. Det innebär att enskilda enligt minoritetslagen har rätt att få viss service på finska, meänkieli och samiska och att enskilda på begäran ska erbjudas äldreomsorg och förskola på dessa språk. Med service avses här kontakt mellan staden och enskilda i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdande för part. Staden är även skyldig att på begäran erbjuda äldreomsorg på jiddisch och romani chib om det finns befintlig personal som behärskar

¹⁹ Länsstyrelsen i Stockholm, 2024, *Minoritetspolitikens utveckling 2023*.

²⁰ 7 kap. 18 § [Skollag \(2010:800\)](#) och prop. 2009/10:165, [Den nya skollagen - för kunskap, valfrihet och trygghet](#).

språket.²¹ Enligt socialtjänstlagen ska staden utöver detta verka för att det finns personal med kunskaper i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska där detta behövs i omvårdnaden om äldre människor.²²

I samråd med de nationella minoriteterna har det lyfts att det på grund av en lång språkbytesprocess finns många personer som inte behärskar minoritetsspråk, men som ändå identifierar sig med en nationell minoritetsgrupp. Värdet av insatser som möjliggör utveckling och upprätthållande av en kulturell identitet oberoende av språk inom förskolan och äldreomsorgen har därför betonats av minoritetsföreträdare.

En betydande utmaning när det kommer till att erbjuda service, förskola och äldreomsorg på minoritetsspråk är att bedöma och prognosticera efterfrågan.

Staden ser ett behov av fortsatta insatser för att säkerställa att de rättigheter som följer av minoritetslagen tillgodoses och för att stärka stadens arbete med att främja och uppmärksamma de nationella minoriteternas språk och kultur. Staden behöver även säkerställa att de mänskliga rättigheterna respekteras både i verksamhet som drivs i stadens egen regi och i upphandlade verksamheter. Målen nedan kan därför vara relevanta även i upphandling och utförande av externa leverantörer. I praktiken kan det exempelvis handla om att ställa krav på leverantörers kompetens om icke-diskriminering och olika gruppers sårbarhet och levnadsvillkor.

Välfärd och service

Stadens verksamheter synliggör och främjar de nationella minoriteternas språk och kultur.

Stadens verksamheter synliggör och främjar regelbundet de nationella minoriteternas språk och kultur inom den ordinarie verksamheten.

Särskilt ansvariga: kommunstyrelsen, förskolenämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden och stadsdelsnämnderna.

²¹ 8–12 §§ [Lag \(2009:724\) om nationella minoriteter och minoritetsspråk](#), 8 kap. 6-9 §§ [Socialtjänstlag \(2025:400\)](#), 8 kap. 12b § och 25 kap. 5a § [Skollag \(2010:800\)](#).

²² 8 kap. 5 §, [Socialtjänstlag \(2025:400\)](#).

Staden utvecklar mötesplatser utifrån minoriteternas behov. <i>Särskilt ansvariga: kulturnämnden och stadsdelsnämnderna.</i>
Stadens verksamheter har långsiktiga samarbeten med civilsamhället kring åtgärder som synliggör och främjar de nationella minoriteternas språk och kultur. <i>Särskilt ansvariga: förskolenämnden, kulturnämnden, äldre- och barnnämnden och stadsdelsnämnderna.</i>
Skolor har ett tillgängligt och målgruppsanpassat erbjudande för modersmålsundervisning. <i>Särskilt ansvariga: utbildningsnämnden.</i>
Förskolor arbetar med modersmålsstöd för nationella minoriteter utifrån behov. <i>Särskilt ansvariga: förskolenämnden och stadsdelsnämnderna.</i>

Insatser för att synliggöra och främja de nationella minoriteternas språk och kultur kan bland annat omfatta:

- placering av de nationella minoriteternas flaggor eller symboler synligt i publika verksamheter,
- uppmärksammande av högtids- och minnesdagar samt lokala och nationella temaveckor på sociala medier eller fysiskt i stadens verksamheter,
- kulturevenemang och aktiviteter om och med de nationella minoriteterna samt på de nationella minoritetsspråken,
- utställningar med anknytning till de nationella minoriteterna,
- traditionell mat från de nationella minoriteternas kulturer på stadens matsedlar,
- inköp av litteratur om och av nationella minoriteter eller på nationella minoritetsspråk,
- synliggörande av de nationella minoriteterna i stadsbilden,
- uppmärksamma och uppmuntra flerspråkighet och nationella minoriteters språk och kultur i förskolan,
- pröva och använda olika metoder för modersmålsstöd i förskolan, till exempel med hjälp av digitala verktyg och material på nationella minoritetsspråk,
- informationsöverföring från förskola till skola om barn som har haft modersmålsstöd inom ett nationellt minoritetsspråk,
- mötesplatser såsom öppna förskolor, seniorträffar vid stadens öppna träffpunkter, samtalsgrupper, studiecirkelar och språkcaféer samt
- insatser för att främja nationella minoriteters organisering och civilsamhälle.

Vid utformningen av insatser för att synliggöra och främja de nationella minoriteternas språk och kultur, inklusive mötesplatser, bör verksamheterna eftersträva att vara lyhörda för målgruppernas behov och om möjligt ha långsiktiga samarbeten med civilsamhället kring aktiviteter och åtgärder. Detta kan till exempel göras i form av gemensamt framtagna årshjul över återkommande aktiviteter, gemensam planering och genomförande av åtgärder, idéburet offentligt partnerskap (IOP) eller inrättande av stående referensgrupper.

Aktiviteter och mötesplatser för barn och unga bör prioriteras särskilt. Staden bör eftersträva att erbjuda mötesplatser för samtliga minoritetsgrupper.

Vid utformandet av formerna för modersmålsundervisning bör målgruppens behov och önskemål beaktas. Några exempel på variabler att reflektera kring är:

- val av undervisningsform, fjärrundervisning eller undervisning på plats,
- tidpunkt för modersmålsundervisning och
- tillgång till modersmåls lärare som behärskar samma varietet av minoritetsspråket som eleverna.

Välfärd och service

Service, förskola och äldreomsorg erbjuds på nationella minoritetsspråk och ger de nationella minoriteterna möjlighet att upprätthålla och utveckla sin kulturella identitet.

Staden har en aktuell bild av utbud och efterfrågan av verksamheter inom äldreomsorg och förskola på nationella minoritetsspråk eller med en kulturell inriktning med koppling till de nationella minoriteterna.

Särskilt ansvariga: förskolenämnden, äldre- och barnnämnden och stadsdelsnämnderna.

Stadens verksamheter har kännedom om befintlig personal med språk- och/eller kulturkompetens samt verkar för att stadens behov av språkkompetens tillgodoses.

Särskilt ansvariga: kommunstyrelsen, förskolenämnden, servicenämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, utbildningsnämnden, äldre- och barnnämnden, överförmyndarnämnden och stadsdelsnämnderna.

Staden utvecklar behovsanpassade lösningar inom förskola och äldreomsorg för att ge de nationella minoriteterna möjlighet att utveckla och upprätthålla sin kulturella identitet.

Särskilt ansvariga: förskolenämnden, äldre- och vårdnämnden och stadsdelsnämnderna.

Service, förskola och äldreomsorg ska i erbjudas helt eller till väsentlig del på de minoritetsspråk som staden ingår i förvaltningsområde för. Om efterfrågan och språkkunnig personal finns ska dock äldreomsorg även erbjudas på övriga minoritetsspråk. Andra anpassningar för att ge de nationella minoriteterna möjlighet att utveckla och upprätthålla sin kulturella identitet inom förskolan och äldreomsorgen kan, om behov finns, med fördel genomföras för samtliga nationella minoriteter.

Information om utbud och efterfrågan av verksamheter inom äldreomsorg och förskola på nationella minoritetsspråk eller med en kulturell inriktning med koppling till de nationella minoriteterna bör så långt som det är möjligt samlas in och följas upp inom ramen för ordinarie system för att undvika merarbete och bortfall.

Verksamheter som arbetar med ärendehandläggning, förskola eller äldreomsorg ansvarar för att säkerställa aktuell kunskap om befintlig personal inom den egna verksamheten som kan och vill använda sig av sin språkkompetens i minoritetsspråk i sitt arbete. Detta kan till exempel göras genom enkäter till medarbetare eller system där privata utförare kan anmäla befintlig personal med språkkompetens²³.

Förskolenämnden och äldre- och vårdnämnden ansvarar för att sammanställa och följa upp den statistik gällande kompetens samt utbud och efterfrågan av verksamheter med minoritetsinriktning som insamlas inom deras sakområden av stadsdelsnämnderna.

Utformningen av verksamhet inom förskola och äldreomsorg som ger de nationella minoriteterna möjlighet att utveckla och upprätthålla sin kulturella identitet kan se olika ut beroende på verksamheten och målgruppernas olika behov och förutsättningar. Några exempel på anpassningar är:

- personal med språk- och kulturkompetens,
- inredning inspirerad av minoritetskulturer,
- traditionell eller typisk mat för en viss minoritetsgrupp,
- aktiviteter med inslag av minoritetskultur,
- inköp av litteratur om och av nationella minoriteter eller på nationella minoritetsspråk,
- flerspråkiga skyltar i verksamhetens lokaler och
- uppmärksammande av högtidsdagar.

²³ Till exempel [Hitta hemtjänst](#) och [Hitta vård- och omsorgsboende](#).

Fokusområde: Delaktighet och inflytande

I Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna framgår att stadens verksamheter ska erbjuda stockholmare möjlighet till delaktighet och inflytande, särskilt grupper och personer som riskerar att lämnas utanför. Detta dels för att skapa tillit och förtroende för det demokratiska systemet och stadens verksamheter, dels för att inkludera invånares kunskap och erfarenheter i stadens utvecklingsarbete.

De nationella minoriteterna och urfolket samernas rätt till delaktighet och inflytande är även fastställd i flera lagar och förordningar.

Staden har enligt minoritetslagen en skyldighet att ge de nationella minoriteterna möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som berör dem och så långt som möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor. Staden ska särskilt främja barn och ungas möjlighet till inflytande och samråd samt anpassa formerna för detta.²⁴ Eftersom staden ingår i förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska, ska staden tillsammans med de nationella minoriteterna kartlägga de behov som finns i staden av åtgärder till stöd för användningen av finska, meänkieli respektive samiska.²⁵

Enligt lagen om konsultation i frågor som rör det samiska folket (konsultationsordningen) är staden skyldig att konsultera samiska företrädare innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna.²⁶

Stockholms stad har under en längre tid erbjudit de nationella minoriteterna möjlighet till delaktighet och inflytande genom olika former av samråd. Samråd har genomförts både centralt av kommunstyrelsen och av olika nämnder. Antalet och formerna för samråd har dock varierat över tid och varit svåra att överblicka. I syfte att tydliggöra formerna för samråd på stadsövergripande nivå inrättades i juni 2024 Kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter.²⁷

Med **samråd** menar vi i staden ett möte med nationella minoriteter där deltagarna ges möjlighet till inflytande i frågor som berör dem via en strukturerad dialog. Samråd sker innan beslut fattas i frågan eller frågorna som samrådet berör. Samrådsdeltagare kan både vara företrädare för civilsamhällesorganisationer och andra personer som identifierar sig som en nationell minoritet. Samråd som är öppna för alla som identifierar sig som en nationell minoritet utan en personlig inbjudan kallas för **öppna samråd**.

²⁴ Se 5§, [Lag \(2009:724\) om nationella minoriteter och minoritetsspråk](#).

²⁵ Se 8§, [Förordning \(2009:1299\) om nationella minoriteter och minoritetsspråk](#).

²⁶ Se [Lag \(2022:66\) om konsultation i frågor som rör det samiska folket](#).

²⁷ För närmare beskrivning av rådets uppdrag och form, se Kfs 2024:10 Instruktion för kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter.

I samråd med företrädare för de nationella minoriteterna har flera utvecklingsbehov kopplat till stadens samråd lyfts. Behoven ser delvis olika ut hos olika minoritetsgrupper, där vissa upplever en tung samrådsbörda och behöver tacka nej till deltagande i vissa samråd, medan andra efterfrågar fler och tätare samråd, med fler aktörer i staden. Flera företrädare önskar mer strukturerade upplägg på samråden som erbjuder reella möjligheter till inflytande samt mer information om samrådets syfte och upplägg inför mötena. Det efterfrågas även återkoppling kring hur samrådsrepresentanternas synpunkter påverkar stadens beslut.

Staden saknar idag former för delaktighet och inflytande som riktar särskilt till barn och unga som tillhör en nationell minoritet. Rapporter och vägledningar från Barnombudsmannen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor betonar vikten av att anpassa arbetet med delaktighet och inflytande för att svara mot barn och ungas förutsättningar och behov för att säkerställa deras rättigheter enligt både minoritetslagen och barnkonventionen.²⁸

Med bakgrund i detta tar staden nu fram en sammanhållen struktur för arbetet med de nationella minoriteterna och urfolket samernas delaktighet och inflytande.

Delaktighet och inflytande

Nationella minoriteter och urfolket samerna har delaktighet och inflytande i frågor som berör dem.

Staden genomför samråd med de nationella minoriteterna och konsultationer med urfolket samerna utifrån stadens struktur för delaktighet och inflytande och minoriteternas behov och önskemål.

Särskilt ansvariga: kommunstyrelsen, förskolenämnden, kulturnämnden, utbildningsnämnden, äldre- och socialnämnden och stadsdelsnämnderna.

Samtliga nämnder ansvarar för att identifiera och möta behov av samråd i frågor som särskilt berör de nationella minoriteterna. Samråd kan till exempel vara aktuella i samband med projekt eller utredningar som syftar till att främja minoriteternas tillgång till sina rättigheter, språk eller kultur, eller inför inrättande eller avvecklande av verksamheter med

En **konsultation** är en process för att säkerställa det samiska folkets rätt till inflytande i ärenden som kan få särskilt betydelse för samerna. En konsultation kan ske både skriftligen och muntligen. Vid en konsultation företräds det samiska folket av Sametinget, en sameby och/eller en samisk organisation. En konsultation i ett ärende ska fortsätta tills enighet eller samtycke nås, eller tills den konsultationsskyldige eller den samiska företrädaren förklarar att samtycke eller enighet inte kan nås. Konsultationsförfarandet beskrivs närmare i lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket.

²⁸ Barnombudsmannen, 2023, *Kartläggning av barn och ungas erfarenheter av delaktighet och inflytande i minoritetspolitiken*; MUCF, 2022, *Vägledning för att ge barn och unga från nationella minoriteter inflytande*.

minoritetsinriktning. Vid bedömningen av om en fråga motiverar ett samråd bör önskemål från minoriteterna och deras företrädare beaktas. I de fall förutsättningarna och önskemålen skiljer sig åt mellan olika minoritetsgrupper kan det motivera olika lösningar för olika grupper.

Samråd ska utformas och planeras på ett sätt som ger de nationella minoriteterna reella möjligheter till inflytande. Detta innebär bland annat att samråd behöver ske innan eventuella beslut fattas i den aktuella frågan. Stadens nämnder ska vara lyhörda för de nationella minoriteternas förutsättningar och behov i utformningen av samråd.

Samtliga nämnder ansvarar för att genomföra konsultationer i ärenden med särskild betydelse för det samiska folket i enlighet med kraven i konsultationsordningen.²⁹ När en konsultation genomförs ska stadsledningskontoret informeras.

Utöver samråd om enskilda aktuella frågor som berör de nationella minoriteterna ska de nationella minoriteterna även erbjudas möjlighet att få insyn i och lämna synpunkter på löpande arbete och utvecklingsprocesser, både när det gäller stadsövergripande frågor av strategisk karaktär och tematiskt kopplat till centrala rättighetsområden inom minoritetspolitiken såsom förskola, äldreomsorg, modersmålsundervisning, språkrevitalisering och kultur. För att möjliggöra en god representation och tillgång till en mångfald av perspektiv ska staden använda sig av olika former av samråd. Nedan beskrivs kommunstyrelsen och facknämndernas ansvar för att möjliggöra detta.

Kommunstyrelsen ansvarar för att regelbundet genomföra samråd med företrädare för de nationella minoriteterna som möjliggör inflytande i frågor av stadsövergripande och strategisk karaktär, i första hand inom ramen för Kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter men vid behov även genom andra samråd. Kommunstyrelsen ska samordna och genomföra ett årligt samråd med företrädare för de minoriteter som berörs av stadens arbete inom förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska för att kartlägga behoven av insatser för att främja användningen av språken. Kommunstyrelsen ska säkerställa att urvalet av företrädare för de nationella minoriteterna som bjuds in till samråd sker på ett transparent sätt och möjliggör en bred representation. Andra nämnder och förvaltningar ska vid behov föredra på kommunstyrelsens samråd.

Förskolenämnden, kulturnämnden, utbildningsnämnden och äldre- och barnnämnden ansvarar för att regelbundet arrangera öppna samråd för att möjliggöra inflytande i stadens arbete med de nationella minoriteternas rättigheter inom nämndernas respektive sakområden. De öppna samråden kan genomföras i samverkan med flera nämnder, inklusive

²⁹ Se [Lag \(2022:66\) om konsultation i frågor som rör det samiska folket](#).

stadsdelsnämnder. I utformningen av de öppna samråden bör de nationella minoriteternas önskemål särskilt beaktas.

Kulturnämnden och utbildningsnämnden ansvarar för att utveckla och använda former för delaktighet och inflytande för barn och unga som tillhör en nationell minoritet. Formerna ska anpassas efter barn och ungas villkor och behov, till exempel genom att möta barn och unga inom ramen för verksamheter där de befinner sig i sin vardag och genom att fokusera på konkreta eller vardagsnära frågor. Former för delaktighet och inflytande kan erbjudas i samverkan med andra nämnder, inklusive stadsdelsnämnder.

Oavsett samrådsform är det vidare viktigt att samråd genomförs på ett transparent sätt. Inför samråd bör syftet med mötet och vilka möjligheter till inflytande som ges beskrivas. I samband med eller efter att ett samråd har genomförts bör återkoppling gällande hur de nationella minoriteternas synpunkter tas vidare ges.

Formerna för de nationella minoriteternas möjligheter till delaktighet och inflytande behöver löpande utvärderas och utvecklas utifrån de nationella minoriteternas önskemål och stadens behov.

Delaktighet och inflytande

Verksamheter som möter medborgare har god kunskap om nationella minoriteters upplevelser av stadens välfärd och service.

Staden inhämtar systematiskt erfarenheter från individer som nyttjar verksamheter som berör nationella minoriteter och vidtar åtgärder utifrån det.

Särskilt ansvariga: kulturnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Inhämtning av erfarenheter från individer som nyttjar verksamheter som berör nationella minoriteter ska ses som ett möjligt komplement till strukturerade samråd. Detta kan till exempel handla om att inhämta erfarenheter från elever som deltar i modersmålsundervisning i minoritetsspråk, föräldrar vars barn går i förskolan med minoritetsinriktning eller personer som deltar vid någon av stadens mötesplatser med minoritetsinriktning.

Handlingsplan för hbtqi- personers rättigheter 2030

Beslutat av kommunfullmäktige 2026-05-04

**Handlingsplan för hbtqi-personers
rättigheter 2030**

Utgivningsdatum: Maj 2026

Utgivare: Stadsledningskontoret,
välfärdsavdelningen

Omslagsfoto: Sam Victorin

Innehåll

Inledning	4
<i>Andra styrdokument</i>	<i>8</i>
<i>Bakgrund</i>	<i>8</i>
<i>Ansvarsfördelning</i>	<i>10</i>
<i>Uppföljning</i>	<i>10</i>
Fokusområde: Kunskap och information	12
Fokusområde: Velfärd och service	16
<i>Skola och förskola</i>	<i>16</i>
<i>Socialtjänst och andra verksamheter som möter hbtqi-personer</i>	<i>20</i>
<i>Öppna verksamheter inom välfärdsområdena</i>	<i>22</i>
<i>Kultur, idrott och fritid</i>	<i>23</i>
<i>Offentliga miljöer</i>	<i>25</i>
Fokusområde: Delaktighet och inflytande	27

Inledning

De mänskliga rättigheterna omfattar alla, alltid och överallt. Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa de mänskliga rättigheterna i sina verksamheter och arbetet ska vara systematiskt, sammanhållet och ha ett intersektionellt perspektiv. Ett rättighetsbaserat arbetssätt ska genomsyra alla stadens verksamheter.¹ *Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna* (MR-programmet) ger vägledning i arbetet.

De mänskliga rättigheterna är odelbara och ingen rättighet är viktigare än någon annan. Samtidigt är det viktigt att synliggöra och arbeta utifrån kunskapen om att individer och grupper har olika levnadsvillkor och möjligheter. Denna handlingsplan fokuserar på att säkra stockholmares lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könsskarakteristika. I handlingsplanen uttrycks detta också som hbtqi-personers rättigheter. Handlingsplanen sträcker sig till år 2030.

Handlingsplanens övergripande mål:

Staden säkerställer att stockholmare har lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könsskarakteristika.

Handlingsplanen konkretiserar arbetet med lika rättigheter för hbtqi-personer och stadens ansvar för att motverka hbtqi-personers utsatthet för diskriminering.

Hbtqi är ett samlingsnamn för homosexuella, bisexuella, transpersoner, queera personer och intersexpersoner. Gemensamt för hela gruppen är att alla bryter mot normer om kön och/eller sexuell läggning. Men det är inte en homogen grupp.²

Handlingsplanen utgår från MR-programmets tre fokusområden. Dessa utgör tillsammans grundläggande förutsättningar för att staden ska kunna bidra till jämlika levnadsvillkor för alla

Intersektionalitet handlar om hur olika diskrimineringsgrunder och maktordningar kan påverka varandra, och ibland förstärka varandra. Diskrimineringsgrunder kan inte isoleras, utan behöver förstås tillsammans och i samspel med andra faktorer som påverkar människors möjligheter såsom utbildningsnivå, hälsa och socioekonomisk bakgrund.

¹ Sveriges kommuner och regioner, 2024, [Rättighetsbaserat arbetssätt | SKR Webbfamilj | SKR](#) 2025-06-02 eller Länsstyrelserna, 2025, [Lätt att göra rätt! Rättighetsbaserat arbete i praktiken - Mänskliga rättigheter i offentlig sektor](#) 2025-12-02.

² För centrala begrepp, se ruta nedan med definitioner.

stockholmare och säkerställa att de mänskliga rättigheterna efterlevs i stadens verksamheter.

De tre fokusområdena är:

- Kunskap och information
- Velfärd och service
- Delaktighet och inflytande

Till varje fokusområde hör ett antal mål uppdelade i effektmål och resultatmål. Effektmålen beskriver den övergripande och långsiktiga förändring som eftersträvas. Resultatmålen är den direkta förändring som ska genomföras i stadens verksamheter.

Målen avser att skapa en tydlig styrning och samtidigt en flexibilitet för nämnder och bolagsstyrelser att utifrån sina verksamhetsområden själva ta fram aktiviteter för att uppnå målen. En och samma aktivitet kan bidra till uppfyllelsen av flera mål. Under målen finns även exempel på åtgärder och vägledning i arbetet med målen. Dessa exempel ska dock inte förstås som en uttömmande sammanställning av möjliga åtgärder som nämnder och bolagsstyrelser kan vidta för att nå målen.

Några begrepp³

Kön – med kön menas antingen det kön som tilldelas en person vid födseln, det kön en person identifierar sig med eller det juridiska könet.

Juridiskt kön – är det kön som är registrerat i folkbokföringen. I Sverige finns två juridiska kön, kvinna och man.

Könsidentitet – en persons självupplevda kön och det den identifierar sig med.

Könsuttryck – hur en person uttrycker kön genom exempelvis kläder, kroppsspråk, frisyra, röst mm.

Sexuell läggning – handlar om vem en person blir attraherad av och/eller kär i. Enligt svensk diskrimineringslag finns tre sexuella läggningar; homosexuell, bisexuell och heterosexuell.

Könskaraktäristika – är ett annat ord för könsskillnader och handlar både om de yttre könsorganens utseende och om andra aspekter av kroppen som ofta uppfattas som ”könade” såsom röst och kroppsform. Intersexpersoner föds med könskaraktäristika som bryter mot normer om att män ser ut på ett visst sätt och kvinnor på ett annat.

Homosexuell – en person som blir kär i eller attraherad av någon av samma kön.

Bisexuell – en person som blir kär i eller attraherad av någon oavsett kön eller av fler än ett kön.

Transperson – en person vars könsidentitet inte överensstämmer med det kön den tilldelades vid födseln eller som bryter mot normer om könsidentitet och/eller könsuttryck och identifierar sig som trans.

³ Beskrivningen av begreppen i rutan ovan kommer från följande källor:

RFSL, 2025, <https://www.rfsl.se/hbtqi-fakta/begreppsordlista/> 2025-06-02.

SOU 2017:92, 2017, [Transpersoner i Sverige - Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor](https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/06/20170606-1) - Regeringen.se 2025-06-02.

MUCF, 2022, <https://www.mucf.se/publikationer/jag-ar-inte-ensam-det-finns-andra-som-jag> 2025-06-02.

RFSU, 2023, <https://www.rfsu.se/sex-och-relationer/for-dig-som-undrar/kropp-och-kon/intersex/> 2025-06-02.

Queer – en persons identitet som bryter mot normer om kön och heteronormen på något sätt. Begreppet kan även syfta på queerteori eller queeraktivism, idéer om att ifrågasätta normer kring kön och sexualitet och granska hur det hänger samman med makt och inflytande.

Intersexperson eller person med intersexvariation – en person vars medfödda kropp bryter mot normer om kön genom att personens inre eller yttre könsorgan, kromosomer och/eller hormoner inte följer det förväntade. Personen kan vara kvinna, man eller icke-binär. Intersex säger inget om en persons sexuella läggning.

Ickebinär – en person vars könsidentitet inte är kvinna eller man.

Heterosexuell – en person som blir kär och/eller attraherad av ett annat kön än det egna.

Cisperson – en person som identifierar sig med det kön hen tilldelades vid födseln.

Heteronorm – normer kopplade till kön och sexualitet, förutsätter att kvinnor är feminina och män maskulina och att alla är heterosexuella.

Andra styrdokument

Denna handlingsplan har beröringspunkter med flera andra styrdokument. Det medför att handlingsplanen avgränsas i relation till andra handlingsplaner och program som också bidrar till att uppfylla de mänskliga rättigheterna. De andra handlingsplanerna som är kopplade till MR-programmet har stor betydelse för hbtqi-personers rättigheter då hbtqi-personer också kan utsättas för rasism, kan vara barn, kan tillhöra de nationella minoriteterna samt kan identifiera sig som kvinnor eller män.

Andra exempel på program som bidrar till att uppfylla de mänskliga rättigheterna är:

- Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning,
- Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation,
- Handlingsplan för en äldrevänlig stad.

Stockholms stads kvalitetsprogram beskriver hur staden ska arbeta med ökad kvalitet i verksamheterna; i implementeringen av detta bör arbetet med mänskliga rättigheter vara en del.

Stockholms stads arbetsplatser ska genomsyras av jämställdhet, jämlikhet och frihet från diskriminering. Stockholms stads personalpolicy beskriver hur staden ska arbeta för medarbetares lika rättigheter och möjligheter.

Bakgrund

FN-konventioner och FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter är grunden för nationellt och internationellt skydd för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queera personers och intersexpersoners åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Sexuell läggning och könsidentitet får inte utgöra grund för diskriminering eller övergrepp. Detta slås fast i Yogyakartapinciperna⁴ som omfattar principer om till exempel rätten till social trygghet, rätten till bästa uppnåeliga hälsa, rätten att bilda familj, rätten till utbildning och rätten att delta i det offentliga livet. Sverige stödjer

⁴ Yogyakartapinciperna (2006) utgör internationella rättsprinciper om tillämpning av internationell rätt när det gäller brott mot mänskliga rättigheter på grund av sexuell läggning och könsidentitet. Rättsprinciperna är framtagna av Internationella juristkommissionen och International Service for Human Rights. [Yogyakarta Principles plus 10 – Yogyakartapinciples.org 2025-06-02.](https://www.unhcr.org/refugees/2025-06-02-yogyakarta-principles-plus-10-yogyakartapinciples.org)

dessa principer. FN:s råd för mänskliga rättigheter antog även 2011 en resolution som fördömer våld mot och kränkningar av hbt-personer.⁵

I Europakonventionen framgår förbud mot diskriminering och genom den garanteras även skydd för de mänskliga rättigheterna. Artiklarna är tillämpliga då en person diskrimineras på grund av sin sexuella läggning. Europakonventionen gäller som lag i Sverige. Vidare finns i den svenska diskrimineringslagen sju diskrimineringsgrunder som bland annat omfattar sexuell läggning samt könsöverskridande identitet eller uttryck.

Situationen för hbtqi-personer i Sverige har förändrats mycket de senaste årtiondena. Detta har medfört ökad tillgång till rättigheter både på det sociala och juridiska området, förstärkt skydd mot diskriminering, ökad synlighet och fler möjligheter till gemenskap. Trots detta är risken för ohälsa signifikant högre för personer som inte följer eller bryter mot konventionella normer kopplade till könsidentitet och sexuell läggning. Särskilt transpersoner och bisexuella upplever högre utsatthet och sämre psykisk och fysisk hälsa jämfört med majoritetsbefolkningen under hela livet.⁶

Detta bekräftas av den senaste stora studien om unga hbtqi-personers levnadsvillkor där det framgår att unga hbtqi-personer fortsatt har sämre levnadsvillkor än andra unga.⁷ Det finns även en särskild utsatthet för hbtqi-personer med utländsk bakgrund, med annan hudfärg än vit och för de som har en funktionsnedsättning.⁸

Hälsoskillnaderna förklaras delvis av att homosexuella, bisexuella och transpersoner är mer utsatta för diskriminering, trakasserier samt hot och våld på grund av omgivningens negativa föreställningar om sexuell läggning och könsidentitet.⁹

Livsvillkoren för personer med intersexvariation skiljer sig åt och inom gruppen finns både personer som identifierar sig som ”intersexperson” eller ”person med intersexvariation” och personer

⁵ Regeringskansliet, 2014, *En strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck*.

⁶ Nordiska ministerrådet, TemaNord 2023:547, *”Han gick in i garderoben igen” Äldre LGBTI-personers möte med vård och omsorg i Norden*.

⁷ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), 2022, *”Jag är inte ensam, det finns andra som jag” Unga hbtqi-personers levnadsvillkor*.

⁸ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), 2022, *”Jag är inte ensam, det finns andra som jag” Unga hbtqi-personers levnadsvillkor*.

⁹ Folkhälsomyndigheten, 2025, [Främja hälsan bland hbtqi-personer — Folkhälsomyndigheten](#) 2025-06-02.

som inte gör det utan talar om sin könsvariation utifrån den medicinska diagnosen. Diskrimineringsombudsmannen bedömer att det finns samhällsområden där personer med intersexvariation lever i en utsatt situation och riskerar att möta olika former av diskriminering. En särskild utsatthet kan aktualiseras i hälso- och sjukvården, men också i skolan och arbetslivet.¹⁰

Civilsamhällesorganisationer beskriver brister i bemötandet av hbtqi-personer inom samhällets generella skydds- och stödverksamheter såsom polisen, socialtjänsten och vården. Hbtqi-personer uppger även ett lägre förtroende för stöd och hjälpinsatser än majoritetsbefolkningen. Sammantaget kan detta leda till att hbtqi-personer i lägre utsträckning än andra söker stöd vid utsatthet för brott.¹¹

Ansvarsfördelning

Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa att stockholmare får lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könsskarakteristika. Principen i Agenda 2030 om att ingen ska lämnas utanför kan också vara till hjälp för att identifiera vilka grupper som är särskilt viktiga att fokusera på.

Kommunstyrelsen ansvarar för övergripande samordning, stöd och uppföljning i implementeringen av handlingsplanen.

Målen i handlingsplanen pekar på förflyttningar som staden förväntas göra. Många mål kräver samverkan och att nämnder med expertkunskap och särskilt ansvar, ofta facknämnder, ger stöd till andra nämnder, ofta stadsdelsnämnder. Några mål är tydligare riktade mot vissa verksamheter och nämnder/bolagsstyrelser än andra. Varje mål i handlingsplanen innehåller information om särskilt ansvariga nämnder och bolagsstyrelser.

På stadens intranät finns förslag på utbildningar och olika former av material som ger stöd i nämndernas arbete.

Uppföljning

Stockholms stads arbete med handlingsplanen ska utgå från ordinarie processer samt från kunskap om stockholmarnas

¹⁰ Diskrimineringsombudsmannen, 2021, *Livsvillkor för personer med intersexvariation ur ett diskrimineringsperspektiv*.

¹¹ RFSL, 2017, *Förtroende att stärka. Om hbtq-personers förtroende för olika samhällsinstanser och vad som behöver förändras*.

levnadsvillkor och tillgång till de mänskliga rättigheterna. Arbetet är tvärsektoriellt och har betydelse för samtliga verksamhetsområdesmål i stadens budget.

Nämnder och bolagsstyrelser ska i samband med ordinarie uppföljningsprocesser synliggöra resultat och utmaningar i arbetet med hbtqi-personers rättigheter.

Utifrån stadens program för mänskliga rättigheter gör stadsledningskontoret vartannat år en bedömning av stadens arbete med mänskliga rättigheter som sammanställs i en rapport till kommunfullmäktige. I arbetet ingår att följa upp de handlingsplaner som är kopplade till programmet.

Fokusområde: Kunskap och information

I Stockholms stads program för mänskliga rättigheter lyfts att stadens alla verksamheter behöver ha grundläggande kunskap om hbtqi-personers rättigheter och att vissa verksamheter därutöver kan behöva olika former av fördjupad kunskap, beroende på verksamhetens uppdrag och målgrupp. Stadens verksamheter ska också enligt programmet informera om de rättigheter som stockholmarna har samt om hur staden arbetar för att säkerställa dessa.

De senaste åren har flera myndigheter haft i uppdrag att ta fram kunskapsunderlag gällande olika hbtqi-personers levnadsvillkor, såsom exempelvis unga personer, äldre personer och hbtqi-personers situation på arbetsmarknaden. Det saknas dock fortfarande kunskap om hur livsvillkoren ser ut för hbtqi-personer vars identitet eller bakgrund gör att de riskerar att bli utsatta utifrån flera diskrimineringsgrunder.¹²

Transpersoner är särskilt utsatta för fördomar, intolerans och diskriminering både i Sverige och i EU.¹³

Civilsamhällesorganisationer vittnar om vikten av att staden informerar målgruppen om att det finns riktade verksamheter och att verksamheter i staden har kunskap om hbtqi-personers levnadsvillkor. Det finns en oro hos hbtqi-personer, och särskilt hos transpersoner, för att inte bli lyssnade på eller mötas av okunskap då de söker stöd, vård och omsorg.

Diskrimineringsombudsmannen lyfter vikten av att kunskapen om intersexpersoner ökar då dagens kunskapsbrist riskerar öka risken för diskriminering.¹⁴

Kunskap och information utgör grundförutsättningar för arbetet med att säkerställa hbtqi-personers rättigheter. Staden ser därför fortsatta behov av insatser för att säkerställa goda kunskaper om hbtqi-personers rättigheter och levnadsvillkor bland stadens

¹² Regeringskansliet, Arbetsmarknadsdepartementet, uppdaterad 2022, *Handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter*.

¹³ European Union, 2025, [Discrimination in the European Union - oktober 2015 - Eurobarometer survey](#) 2025-06-02.

¹⁴ Diskrimineringsombudsmannen, 2021, *Livsvillkor för personer med intersexvariation ur ett diskrimineringsperspektiv*.

medarbetare och för att sprida information till rättighetsbärarna om deras rättigheter.

År 2025 har kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram en ny utbildning för stadens anställda om hbtqi-personers rättigheter. Syftet är att ge fler verksamheter möjlighet att ta del av en utbildning och att erbjuda verksamheter att diplomera sig med hjälp av utbildningen. I arbetet tas erfarenheter från tidigare års diplomutbildning tillvara och det ska vara möjligt för de verksamheter som vill ha en utbyggd utbildning att fördjupa sig. Att diplomera sig och informera om det till sina målgrupper är ett sätt att säkerställa att hbtqi-personers rättigheter respekteras i verksamheten.

Kunskap och information Mål 1: Stadens medarbetare bemöter alla invånare respektfullt och anpassat efter individens behov – oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika.
Stadens medarbetare har god kunskap om hbtqi-personers rättigheter och vad det innebär för verksamheten. <i>Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>
Stadens medarbetare har god kunskap om transpersoners levnadsvillkor och särskilda utsatthet. <i>Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>
Stadens medarbetare har god kunskap om likvärdigt bemötande av personer som riskerar att bli utsatta utifrån flera diskrimineringsgrunder. <i>Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>
Verksamheter i staden samt stadens alla pedagogiska verksamheter diplomerar sig med hjälp av stadens diplomutbildning. <i>Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>

Stadens verksamheter ska öka sina kunskaper och arbeta normkritiskt så att alla invånare bemöts respektfullt och anpassat efter individens behov – oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktäristika.

Insatser för att få god kunskap om hbtqi-personers rättigheter kan se olika ut beroende på verksamhetens förutsättningar, befintlig kunskapsnivå och behov.

Några exempel på kunskapshöjande insatser är:

- Deltagande i stadens egna utbildningar.
- Deltagande i andra myndigheters utbildningar.
- Utveckling av egna föreläsningar eller utbildningsinsatser.
- Studiebesök och studieresor.
- Spridning av relevanta rapporter.
- Dialog och samarbeten med relevanta civilsamhällesaktörer.

Vid utformningen av kunskapshöjande insatser bör verksamheterna utöver generell kunskap sträva efter att prioritera transpersoners levnadsvillkor och särskilda utsatthet samt bemötande av personer som riskerar att bli utsatta utifrån flera diskrimineringsgrunder.

Kommunstyrelsen, arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, kulturnämnden, idrottsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, utbildningsnämnden och äldre- och vårdnämnden har ett särskilt ansvar att bevaka och informera om utbudet av utbildningar och stödmaterial inom sina områden samt att vid behov utveckla nya kunskapshöjande insatser.

Kunskap och information

Mål 2:

Det är tydligt för hbtqi-personer att stadens verksamheter är tillgängliga för dem.

Stadens verksamheter synliggör – både fysiskt och digitalt – kunskap om hbtqi-frågor.

Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.

Insatser för att synliggöra kunskap om hbtqi-frågor samt att arbeta normkritiskt avser här exempelvis att informera och inkludera målgruppen i stadens verksamheter. Det kan handla om att informera om att det finns

en särskild verksamhet för hbtqi-personer, att visa upp att medarbetare har genomgått en utbildningsinsats eller att publicera information på stadens hemsida riktad till hbtqi-personer. Det kan också handla om språkbruk i bemötande och blanketter samt bilder och skyltning.

Redan etablerade arbetssätt i staden är att sätta upp en prideflagga i väntrummet, att ha en inkluderande e-postsignatur och att uppmärksamma hbtqi-personers rättigheter i digitala kanaler. Det finns behov av att utveckla fler sätt att synliggöra kunskap och informera om hbtqi-personers rättigheter och att dela goda exempel mellan verksamheterna.

Det är även viktigt att uppmärksamma och synliggöra hbtqi-personer i stadens kommunikationsarbete.

Vid utformningen av insatser bör verksamheterna ha i åtanke att hbtqi-personer inte är en homogen grupp och kan ha olika behov. Transpersoner är särskilt oroliga för att inte bli lyssnade på eller för att mötas av okunskap då de söker stöd, vård och omsorg. Verksamheterna kan därför behöva göra informationsinsatser som riktar sig särskilt till transpersoner.

Fokusområde: Välfärd och service

I MR-programmet framgår att stadens välfärd och service ska planeras och utformas för att säkerställa att mänskliga rättigheter respekteras.

För att motverka diskriminering behövs kunskap och arbetssätt för att få syn på normer, både i samhället och i stadens verksamheter. För hbtqi-personer är särskilt normer kring kön, könsidentitet, könsuttryck och sexuell läggning centrala.¹⁵ Ett normkritiskt perspektiv fokuserar på normer och maktstrukturer som gör att vissa personer uppfattas som ”avvikande” och andra som ”normala” och vilka konsekvenser denna obalans bidrar till. När normer skapas, tolkas, omformuleras och förstärks utifrån föreställningar och beteenden påverkar det oss själva och personer vi möter.¹⁶

Stadens verksamheter erbjuder en bredd av välfärd och service till stockholmare i alla åldrar. Det finns stora möjligheter att arbeta för allas lika rättigheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika, inom skola och förskola, socialtjänst, öppna verksamheter, kultur, idrott och fritid samt i stadens offentliga miljöer.

Staden behöver säkerställa att de mänskliga rättigheterna respekteras både i verksamhet som drivs i stadens egen regi och i verksamhet som drivs i upphandlad form. Målen nedan är därför relevanta även i upphandling och utförande av externa leverantörer. I praktiken kan det exempelvis handla om att ställa krav på leverantörers kompetens avseende hbtqi-personers rättigheter och levnadsvillkor.

Skola och förskola

I skollagen, läroplanen och diskrimineringslagen framgår att diskriminering och trakasserier av hbtqi-personer inte är tillåtet.

¹⁵ Hbtqi-personer kan även identifiera sig med fler diskrimineringsgrunder såsom ålder, funktionsnedsättning, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Hbtqi-personer kan även tillhöra en nationell minoritet.

¹⁶ Diskrimineringsombudsmannen, 2025, [Bli medveten om dina normer | DO, 2025-06-02.](#)

Men trots att lagar och riktlinjer är tydliga finns traditionella normer kvar i skolan, vilket skapar utsatthet för unga hbtqi-personer.¹⁷

Unga hbtqi-personer uppger i en stor undersökning om unga hbtqi-personers levnadsvillkor att de är mindre nöjda med sin skolsituation och utbildning, jämfört med andra unga. En relativt stor andel av de unga hbtqi-personer som deltagit i undersökningen svarar att de inte alltid känner sig trygga i skolan. Det framkommer också att de är mer utsatta för olika former av kränkningar, hot, våld och diskriminering i skolan än heterocisungdomar. Kränkningarna kan komma från andra elever, lärare och annan personal i skolan.¹⁸ Intervjupersonerna berättar också om lärare som är passiva när kränkningar sker, förminskar kränkningar eller behandlar hbtqi-personers rättigheter som åsiktsfrågor.¹⁹

Undervisningen beskrivs också som bristfällig gällande hbtqi-frågor och enligt ungdomarna saknas det ett hbtqi-perspektiv i sex- och samlevnadsundervisningen.²⁰

Förskolan ska erbjuda alla barn samma möjlighet till utveckling, lärande och lek utan att de begränsas av sin könstillhörighet, könsidentitet eller könsuttryck.²¹ Förskolan är ofta barnets första ”egna” miljö utanför hemmet och det är viktigt att barn som lever i regnbågsfamiljer också får sin familj bekräftad på förskolan.²²

¹⁷ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), 2022, *”Jag är inte ensam, det finns andra som jag” Unga hbtqi-personers levnadsvillkor*.

¹⁸ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), 2022, *”Jag är inte ensam, det finns andra som jag” Unga hbtqi-personers levnadsvillkor*.

¹⁹ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), 2022, *”Jag är inte ensam, det finns andra som jag” Unga hbtqi-personers levnadsvillkor*.

²⁰ Området som länge har kallats för sex och samlevnad heter efter läroplansändringarna 2022 sexualitet, samtycke och relationer.

²¹ Skolverket, 2025, [Jämställdhet i förskolan - Skolverket](#) 2025-06-02.

²² RFSL, 2025, <https://www.rfsl.se/verksamhet/foralder/att-bli-och-vara-foralder/barnboktips-pa-temat-hbtqi-regnbagsfamiljer/> 2025-06-02.

Välfärd och service

Mål 1:

I stadens skolor och förskolor känner sig barn, unga och vuxna trygga och inkluderade oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika.

Stadens skolor identifierar och vidtar åtgärder mot eventuella normer och arbetssätt i verksamheten som riskerar att exkludera barn och unga eller deras familjer på grund av normer om sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika.

Särskilt ansvarig: Utbildningsnämnden.

Stadens förskolor identifierar och vidtar åtgärder mot eventuella normer och arbetssätt i verksamheter som riskerar att exkludera barn eller deras familjer på grund av normer om sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika.

Särskilt ansvarig: Förskolenämnden och stadsdelsnämnderna.

Lärare, annan skolpersonal och förskolepersonal har förutsättningar att agera aktivt när de ser eller får information om kränkningar, våld och diskriminering mot barn och unga på grund av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika.

Särskilt ansvarig: Förskolenämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Stadens vuxenutbildning och Jobbtorg Stockholm identifierar och vidtar åtgärder mot eventuella hinder och normer i verksamheten som riskerar att exkludera personer på grund av normer om sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika.

Särskilt ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden.

Insatser för att skapa trygghet i stadens skolor och förskolor för barn och unga riskerar otrygghet på grund av normer om sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika ska riktas både till pedagoger och till annan personal samt till elever/barngrupper.

Den mest grundläggande insatsen för att skapa trygghet för alla elever är ett väl fungerande arbete mot trakasserier och andra kränkningar.²³

I staden används sedan flera år en våldsförebyggande metod som heter Mentorerna i våldsprevention (MVP). MVP är en lektionsserie för skolan där elever och lärare lär sig att ta ansvar för varandra och säga ifrån och de ser eller hör våld eller kränkningar.²⁴

Ett normkritiskt arbetssätt är också viktigt och innebär att undersöka normer som dominerar på förskolan/skolan och hur det tar sig uttryck. I nästa steg är verksamhetens arbetssätt och bemötande i fokus, både i bemötandet av barn och elever och i det övriga arbetet.

Stadens förskolor ska även arbeta inkluderande med vårdnadshavare som är hbtqi-personer och alla barn ska känna att deras familjer blir bekräftade på förskolan. Exempel på insatser som redan görs är att förskolor arbetar med böcker som synliggör olika familjekonstellationer. Det finns även exempel på en öppen förskola som har särskilda öppettider för regnbågsfamiljer.

Fler exempel på insatser är:

- APT-möten eller andra personalmöten med fokus på ett normkritiskt arbetssätt.
- Att använda elevundersökningar för att få syn på normer och värderingar hos barn och unga och sedan arbeta med resultaten i elevgrupperna.
- Att använda elevundersökningar för att få syn på unga hbtqi-personers upplevelser av skolan och sedan arbeta med resultaten i elevgrupperna.

Vid utformningen av insatser bör skolor och förskolor ha i åtanke att barn och unga och vårdnadshavare som är hbtqi-personer eller som på annat sätt riskerar otrygghet på grund av normer om sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika inte är en homogen grupp och kan ha olika behov.

²³ Skolverket, 2025, [Trans, könsidentitet och könsuttryck - Skolverket](#) 2025-06-02.

²⁴ MVP ägs och drivs i Sverige av organisationen MÄN. Staden har ett samarbete med dem.

Stadens samhällsorientering har också en viktig roll för att uppmärksamma och befästa hbtqi-personers rättigheter och stärka tryggheten för nyanlända hbtqi-personer.

Socialtjänst och andra verksamheter som möter hbtqi-personer

Äldre hbtqi-personer har ofta svårt att känna förtroende för socialtjänsten samt för hälso- och sjukvården. Det kan bero på den historiska stigmatiseringen och sjukdomsstämpeln som fanns kvar i Sverige fram till 1979, när homosexualitet inte längre klassades som en sjukdom av Socialstyrelsen. Vård och omsorg är ofta präglad av hetero- och cis-normativa antaganden, vilket riskerar leda till att hbtqi-personer upplever sig osynliggjorda och diskriminerade. Transpersoner har en särskilt utsatt situation och svår relation till vården eftersom de behöver genomgå en krävande process för att få tillgång till transvård. Flera studier visar att tidigare erfarenheter av homo- och/eller transfobi i kontakter med vården och äldreomsorgen leder till att äldre hbtqi-personer avstår från att söka den vård de behöver. Det är också känt att par i samkönade relationer väljer att inte följa med sin partner till vården för att undvika diskriminering.²⁵

Hbtqi-personer som utsätts för våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck och hatbrott kan som en följd av samhällets diskriminering och marginalisering befinna sig i en situation som innebär en särskild sårbarhet. Det finns en risk att de i möten med socialtjänsten och vården inte betraktas som trovärdiga.²⁶ Hedersrelaterat våld och förtryck bygger på patriarkala och heteronormativa föreställningar och hbtqi-personer kan utsättas på grund av att den sexuella läggningen inte accepteras.²⁷

Barn och unga hbtqi-personer riskerar att utsättas för omvändelseförsök, tvångsäktenskap eller så kallade uppfostringsresor. Stadens skolor och förskolor behöver därför arbeta både främjande och förebyggande. Skolpersonal och förskolepersonal behöver våga fråga om exempelvis hedersrelaterat

²⁵ Nordiska ministerrådet, TemaNord 2023:547, *"Han gick in i garderoben igen"* Äldre LGBTI-personers möte med vård och omsorg i Norden.

²⁶ Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), 2025, [Särskild sårbarhet och intersektionalitet - Uppsala universitet 2025-06-02](#).

²⁷ Jämställdhetsmyndigheten, 2025, [Hedersrelaterat våld och förtryck | Jämställdhetsmyndigheten 2025-06-02](#).

våld och förtryck och även kunna lyssna och ta barn och ungas berättelser på allvar.²⁸

Välfärd och service Mål 2: Staden säkerställer lika tillgång till stöd, vård och omsorg oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika.
Stadens verksamheter förebygger och bekämpar diskriminerande fördomar, beteenden, språkbruk och bilder. <i>Särskilt ansvariga: Arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, äldre- och utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna, Stiftelsen SHIS Bostäder och Micasa Fastigheter i Stockholm AB.</i>
Stadens äldreomsorg identifierar och vidtar åtgärder mot eventuella normer och arbetssätt i verksamheten som riskerar att exkludera äldre hbtqi-personer. <i>Särskilt ansvariga: Äldre- och utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna och Micasa Fastigheter i Stockholm AB.</i>
Stadens verksamheter har arbetssätt för att upptäcka hbtqi-personer som utsätts för våld, exempelvis våld i nära relation, hedersrelaterat våld och hatbrott, och säkerställer lika tillgång till skydd, stöd och hjälpinsatser som för heterosexuella cis-personer. <i>Särskilt ansvariga: Arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.</i>

Insatser för att säkerställa lika stöd, vård och omsorg kan betyda en bredd av insatser där resultatmålen innebär en riktning men där andra insatser också kan behövas utifrån nämndens målgrupper. Det kan exempelvis handla om:

²⁸ Skolverket, 2025, [Motverka hedersrelaterat våld och förtryck - Skolverket 2025-06-02](#) och Skolverket, 2025, [Motverka hedersrelaterat våld och förtryck i förskolan - Skolverket 2026-02-12](#).

- Ett jämlikt bemötande av enskilda individer.
- Att arbeta med att anpassa verksamheten och informera om att den är tillgänglig för särskilda personers behov och förutsättningar, exempelvis samkönade par eller transpersoner.
- Att åtgärda befintliga brister i tillgängligheten så att alla kan ta del av välfärd och service oavsett kön, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller könsuttryck.
- Att inom äldreomsorgen tillhandahålla verksamheter och boenden som riktas särskilt till eller tydligt inkluderar hbtqi-personer.

Vid utformningen av insatser bör stadens verksamheter ha i åtanke att hbtqi-personer inte är en homogen grupp och kan ha olika behov.

Öppna verksamheter inom välfärdsområdena

Äldre hbtqi-personer upplever att vård och omsorg ofta är präglad av hetero- och cis-normativa antaganden.²⁹ Unga hbtqi-personer beskriver att tillgången till trygga rum på fritiden, där de får uppleva gemenskap, ger dem möjlighet att pausa från majoritetssamhällets normer och den minoritetsstressen³⁰ dessa normer skapar.³¹ Särskilda mötesplatser för hbtqi-personer i olika åldersgrupper är mot bakgrund av detta motiverat inom stadens verksamhetsområden.

Välfärd och service

Mål 3:

I staden finns olika typer av mötesplatser som är inkluderande för hbtqi-personer.

Stadens verksamheter säkerställer att mötesplatser är trygga och inkluderande för hbtqi-personer.

Särskilt ansvariga: Förskolenämnden, idrottsnämnden, äldrenämnden och stadsdelsnämnderna.

²⁹ Nordiska ministerrådet, TemaNord 2023:547, "Han gick in i garderoben igen" Äldre LGBTI-personers möte med vård och omsorg i Norden.

³⁰ Läs mer om minoritetsstress: RFSL utbildning AB, 2025, [Vad är minoritetsstress? - RFSL Utbildning](#) 2026-02-12.

³¹ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), 2022, "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" Unga hbtqi-personers levnadsvillkor.

Stadens verksamheter erbjuder särskilda mötesplatser för hbtqi-personer.

Särskilt ansvariga: Förskolenämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, utbildningsnämnden, äldre- och stadsdelsnämnderna.

De mötesplatser som avses här är bland annat öppna verksamheter inom stadens välfärdsområden som finns till för alla stockholmare, såsom fritidsgårdar, aktivitetscentrum och liknande för äldre, öppna förskolor och bibliotek.

Stadens alla mötesplatser ska vara trygga och inkluderande för hbtqi-personer men utifrån hbtqi-personers behov och önskemål är det motiverat att även erbjuda särskilda mötesplatser. En del mötesplatser behöver rikta sig mot en specifik grupp, såsom exempelvis unga hbtqi-personer, äldre hbtqi-personer, hbtqi-personer med funktionsnedsättning, transpersoner eller regnbågsfamiljer.

Civilsamhällesorganisationer kan vara en viktig samarbetspart i arbetet med mötesplatser. Staden kan exempelvis ge ekonomiskt stöd till en mötesplats som drivs av en civilsamhällesorganisation eller samarbeta kring aktiviteter på en mötesplats.

Kultur, idrott och fritid

I MUCF:s rapport om unga hbtqi-personers levnadsvillkor beskrivs att unga hbtqi-personer anser i lite lägre andel (73 procent) än unga heterocispersoner (80 procent) att de har mycket eller ganska stora möjligheter att delta i fritidsaktiviteter och sociala aktiviteter såsom idrott, fritidsgård och cafébesök. Gällande möjligheter att delta i kulturella aktiviteter på fritiden finns inte några skillnader alls vid en jämförelse mellan unga hbtqi-personer och unga heterocispersoner. Det är istället andra faktorer som påverkar inom gruppen unga hbtqi-personer. Personer med funktionsnedsättning, personer vars föräldrar saknar eftergymnasial utbildning och personer med utländsk bakgrund upplever i lägre utsträckning att de har mycket eller ganska stora möjligheter att delta i fritidsaktiviteter, sociala och kulturella aktiviteter.³²

³² Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), 2022, "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" Unga hbtqi-personers levnadsvillkor.

Det framgår också i rapporten att det är dubbelt så vanligt bland unga hbtqi-personer att avstå från en fritidsaktivitet på grund av rädsla för att bli dåligt bemött, jämfört med andra unga.

Sju av tio transpersoner mellan 15 och 29 år uppgav att de har avstått från olika aktiviteter av rädsla för att bli dåligt behandlade eller diskriminerade. De vanligaste aktiviteterna de har avstått från var att gå på gym, att träna och delta på sociala evenemang. Framför allt transpersoner berättade också om en oro för tillgång till idrottsanläggningar. Starka föreställningar och normer kring kön gör att gym och andra idrottsanläggningar upplevs som otrygga.³³

Välfärd och service

Mål 4:

Staden säkerställer lika tillgång till kultur, idrott och fritid oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika.

Stadens verksamheter säkerställer att kultur-, idrotts- och fritidsverksamhet är inkluderande för hbtqi-personer.

Särskilt ansvariga: Idrottsnämnden, kulturnämnden, fastighetsnämnden utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna och Sisab – Skolfastigheter i Stockholm AB.

Stadens verksamheter vidtar åtgärder för att fler unga hbtqi-personer ska ha en meningsfull fritid.

Särskilt ansvariga: Kulturnämnden, idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Insatser för att säkerställa lika tillgång till kultur, idrott och fritid kan betyda en bredd av insatser där resultatmålen innebär en riktning men där andra insatser också kan behövas utifrån verksamhetens målgrupper.

Vid utformningen av insatser bör verksamheterna ha i åtanke att hbtqi-personer inte är en homogen grupp och kan ha olika behov.

³³ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), 2022, "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" Unga hbtqi-personers levnadsvillkor.

En insats för att öka tillgängligheten för hbtqi-personer i stadens idrottsanläggningar och skolor är att tillskapa fler flexomklädningsrum för de som vill byta om enskilt och könsneutrala toaletter för personer som inte identifierar sig som kvinna eller man.

Offentliga miljöer

Stockholm ska vara en stad för alla och undersökningar visar att hbtqi-personer upplever otrygghet i offentliga miljöer.

Enligt en undersökning från RFSL känner hbtqi-personer sig mindre trygga i sitt område än befolkningen i allmänhet. De har även sämre erfarenheter av kontakt med rättsväsendet och upplever i lägre utsträckning att polis och väktare bidrar till ökad trygghet på allmän plats.³⁴

I MUCF:s studie om unga hbtqi-personers levnadsvillkor framkommer att upplevelser av trygghet och utsatthet hänger ihop med samhällets normer. De flesta av respondenterna i studien har inte egen erfarenhet av fysiskt våld i offentlig miljö men flera har erfarenhet av verbala kränkningar, hotfulla blickar och hot. I vissa sammanhang anpassar unga sitt beteende för att uppfattas som heterocispersoner. Unga som inte uppfattas som heterocispersoner kan undvika vissa platser för att inte utsättas för våld och kränkningar. I samma undersökning framgår att unga hbtqi-personer med utländsk bakgrund kan uppleva en särskild utsatthet, där de både riskerar att utsättas för rasism överallt i samhället och upplever en större utsatthet för hbtqi-fobi när de vistas i socioekonomiskt svaga områden.³⁵

Enligt en annan studie undviker 32 procent av de svarande att hålla sin partner i handen i offentliga miljöer och 40 procent uppger att de har trakasserats det senaste året (inte enbart i offentliga miljöer).³⁶

³⁴ RFSL, 2024, *Hbtqi och trygghet*

³⁵ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), 2022, *"Jag är inte ensam, det finns andra som jag" Unga hbtqi-personers levnadsvillkor*.

³⁶ Institutet för mänskliga rättigheter, 2025, [Hbtqi-personers rättigheter - Institutet för mänskliga rättigheter](#) 2026-02-12.

Välfärd och service

Mål 5:

Offentliga miljöer i staden är trygga för hbtqi-personer.

Stadens verksamheter har god kunskap om och vidtar åtgärder utifrån vad som skapar trygghet för hbtqi-personer i offentliga miljöer.

Särskilt ansvariga: Fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna och bostadsbolagsstyrelserna.

De offentliga miljöer som avses här är exempelvis stadens torg, parker och andra mötesplatser i stadsmiljön samt spontanidrottsplatser.

Insatser för att få kunskap om och vidta åtgärder utifrån hbtqi-personers upplevelser av trygghet/otrygghet bör utgå från stadens befintliga arbetssätt för trygghetsskapande arbete samt modell för platssamverkan.

Civilsamhällesorganisationer är en viktig samarbetspart för att bättre förstå hbtqi-personers upplevelser av de offentliga miljöerna i staden, se mer nedan under Fokusområde: Delaktighet och inflytande.

Fokusområde: Delaktighet och inflytande

I MR-programmet framgår att stadens verksamheter ska erbjuda stockholmare möjlighet till delaktighet och inflytande, särskilt grupper och personer som riskerar att lämnas utanför. Det handlar både om att skapa tillit och förtroende för det demokratiska systemet och stadens verksamheter, samt om att inkludera invånares kunskap och erfarenheter i stadens utvecklingsarbete.

Civilsamhället är en viktig samarbetspart i arbetet med delaktighet och inflytande. Civilsamhällesorganisationer har gått före och visat vägen för viktiga verksamheter, exempelvis startade RFSL den första mötesplatsen för unga hbtqi-personer i staden. Ett annat exempel är RFSL:s stödmottagning som riktar sig till hbtqi-personer som har utsatts för trakasserier, hot och våld. Varje år arrangeras även Stockholm Pride som är Nordens största Pridefestival. Genom samarbeten kan stadens verksamheter få viktig kunskap om aktuella behov och utmaningar för hbtqi-personer som kan ge idéer till anpassade eller nya verksamheter och insatser.

I staden finns flera råd som också kan användas i arbetet: Funktionshindersråden, pensionärsråden, råd för nationella minoriteter och kommunstyrelsens råd för Agenda 2030 är viktiga sammanhang för att inhämta civilsamhällets synpunkter på stadens arbete med mänskliga rättigheter generellt och särskilt hbtqi-personers rättigheter.

I ett rättighetsbaserat arbetssätt är delaktighet och inkludering en bärande princip. Invånarnas delaktighet har ett viktigt värde både för invånarna generellt, för de som använder sig av verksamheterna och för verksamheterna i sig. Genom delaktighet får de som ger service, beslutar om eller utför insatser mer kunskap om målgrupps behov och erfarenheter. Det ger i sin tur högre kvalitet och bättre service.³⁷

³⁷ Sveriges kommuner och regioner, 2024, [Rättighetsbaserat arbetssätt | SKR Webbfamilj | SKR](#) 2025-06-02.

Delaktighet och inflytande

Mål 1:

Verksamheter som möter medborgare har god kunskap om hbtqi-personers upplevelser av stadens välfärd och service.

Stadens verksamheter arbetar med enkäter, intervjuer och referensgrupper för att särskilt fånga hbtqi-personers behov och erfarenheter.

Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.

Staden ska öka kunskapen om hbtqi-personers upplevelser av välfärdsverksamheterna och offentliga miljöer. Staden ska även identifiera utmaningar och behov som hbtqi-personer upplever i kontakten med verksamheterna och de offentliga miljöerna.

Exempel på insatser är att använda brukarenkäter och olika former av dialoger. Dialoger kan både hållas med civilsamhällsorganisationer och med enskilda individer som identifierar sig som hbtqi-personer. Den kunskap som framkommer ska användas i verksamhetsutveckling.

Mer konkret kan det exempelvis handla om:

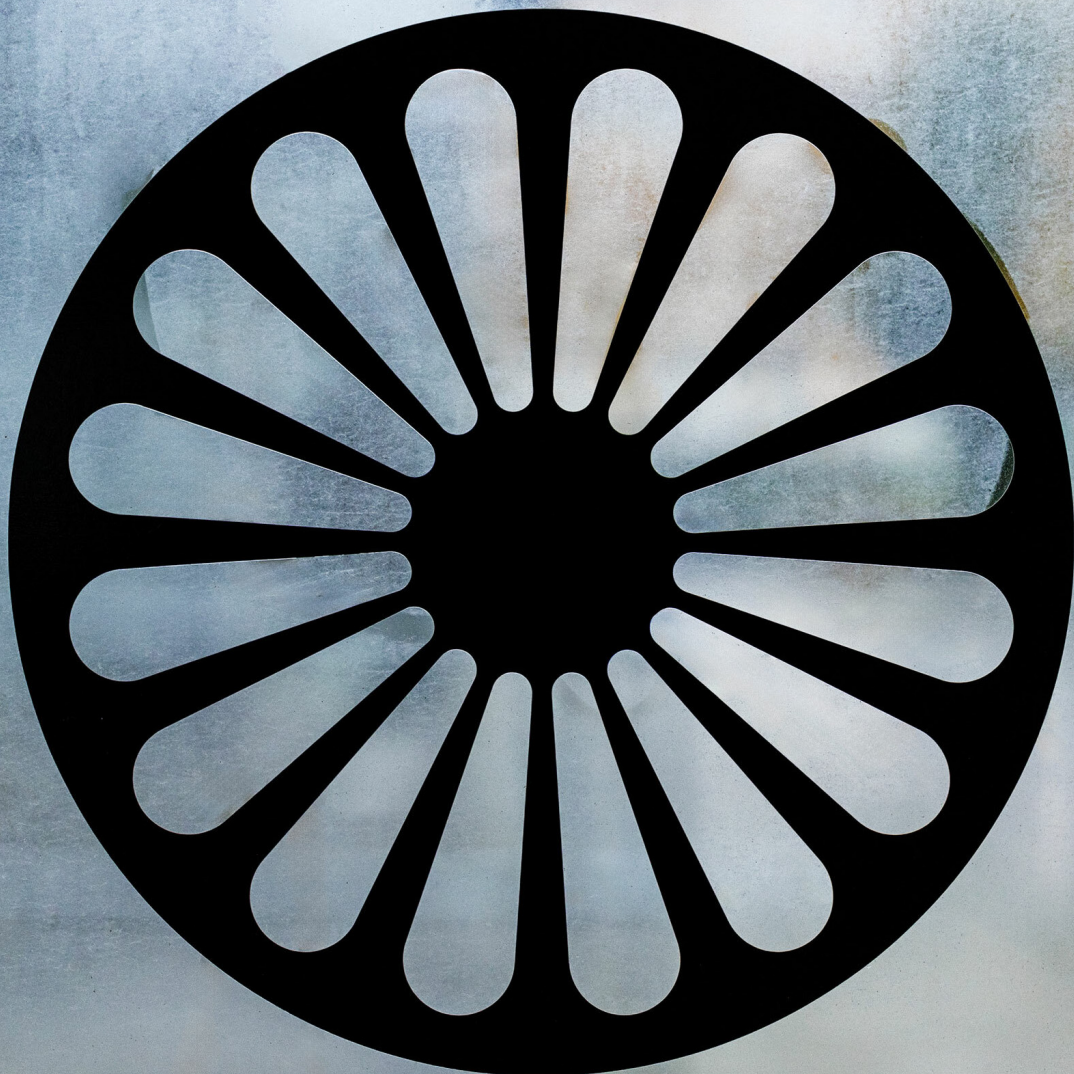
- Att genomföra dialoger för att få kunskap om hbtqi-personers behov och erfarenheter.
- Att inkludera transpersoner och personer som inte identifierar sig med könen kvinna eller man i enkäter till verksamhetens målgrupp.
- Att genomföra intervjuer med personer som identifierar sig som hbtqi-personer för att särskilt fånga deras behov och erfarenheter.

Delaktighet och inflytande Mål 2: Staden har långsiktiga samarbeten med civilsamhällesorganisationer som företräder hbtqi-personers rättigheter.
Stadens verksamheter samarbetar med civilsamhällesorganisationer kring insatser som synliggör och främjar hbtqi-personers rättigheter. <i>Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>
Staden har en återkommande dialog med civilsamhället i hbtqi-frågor. <i>Särskilt ansvarig: Kommunstyrelsen.</i>

Samarbeten med civilsamhällesorganisationer som företräder hbtqi-personers rättigheter kan se olika ut beroende på nämndens eller bolagsstyrelsens målgrupper. I arbetet med att skapa ett gott samarbete med civilsamhället är en återkommande dialog en viktig del. Staden ska därför ta fram en planering för dialog med civilsamhället i hbtqi-frågor. Det kan till exempel handla om ett årligt återkommande öppet möte med politiska representanter från staden. Civilsamhällesorganisationer som företräder hbtqi-personers rättigheter kan tillfrågas om att ge synpunkter på insatser som stadens verksamheter erbjuder eller planerar att erbjuda. Det kan exempelvis handla om hur stadens verksamheter bättre kan nå målgrupper som transpersoner och samkönade par eller att få synpunkter på hur en öppen verksamhet för äldre hbtqi-personer ska utformas. Ett annat exempel är att arbeta med föreningsstöd till anpassade verksamheter för hbtqi-personer som kompletterar stadens verksamheter. Staden kan även ingå idéburet offentligt partnerskap (IOP) med en organisation som företräder hbtqi-personers rättigheter och stödja evenemang som syftar till att synliggöra och stärka hbtqi-personers rättigheter. Exempelvis ska staden säkerställa långsiktiga och stabila förutsättningar för Stockholm Pride och stärka stödet till festivalen.

Handlingsplan för romsk inkludering 2030

Beslutat av kommunfullmäktige 2026-05-04

Handlingsplan för romsk inkludering 2030

Utgivningsdatum: Maj 2026

Utgivare: Stadsledningskontoret,
välfärdsavdelningen

Omslagsfoto: Susanne Kronholm

Innehåll

Inledning	4
Andra styrdokument	6
Bakgrund	7
Ansvarsfördelning.....	8
Uppföljning	9
Fokusområde: Kunskap och information	10
Fokusområde: Velfärd och service	13
Fokusområde: Delaktighet och inflytande	19

Inledning

De mänskliga rättigheterna omfattar alla, alltid och överallt. Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa de mänskliga rättigheterna i sina verksamheter och arbetet ska vara systematiskt, sammanhållet och ha ett intersektionellt perspektiv. Ett rättighetsbaserat arbetssätt ska genomsyra alla stadens verksamheter.¹ Stockholm stads program för de mänskliga rättigheterna (MR-programmet) ger vägledning i arbetet.

De mänskliga rättigheterna är odelbara och ingen rättighet är viktigare än någon annan. Samtidigt är det viktigt att synliggöra och arbeta utifrån kunskapen att individer och grupper har olika levnadsvillkor och möjligheter. Till MR-programmet hör därför ett antal handlingsplaner. Denna handlingsplan fokuserar på arbetet för att säkra romers rättigheter. Handlingsplanen sträcker sig till år 2030.

Handlingsplanens övergripande mål:

Staden säkerställer romers lika tillgång till de mänskliga rättigheterna genom att motverka antiziganism och främja romsk inkludering

Handlingsplanen konkretiserar arbetet med lika rättigheter för romer och stadens ansvar för att motverka antiziganism och främja romsk inkludering.

Romer är ett samlingsnamn på en folkgrupp som består av flera olika grupper och romer har befunnit sig inom Sveriges gränser sedan 1500-talet. Romer är även en av Sveriges fem erkända nationella minoriteter.

I vårt samhälle finns fördomar om romer och en bild av romer som en enhetlig grupp. Men romer är ingen homogen folkgrupp utan består av individer från exempelvis olika länder, utbildningsbakgrund och socioekonomisk ställning. Inom folkgruppen finns det olika inbördes uppfattningar och tolkningar av ursprung och språk såväl som kultur och traditioner..² Idag lever flera grupper av romer i Sverige, bland annat resande (som ibland

Intersektionalitet handlar om hur olika diskrimineringsgrunder och maktordningar kan påverka varandra, och ibland förstärka varandra. Diskrimineringsgrunder kan inte isoleras, utan behöver förstås tillsammans och i samspel med andra faktorer som påverkar människors möjligheter såsom utbildningsnivå, hälsa och socioekonomisk bakgrund.

¹ Se exempelvis Sveriges regioner och kommuner, 2024, [Rättighetsbaserat arbetssätt | SKR Webbfamilj | SKR](#), hämtad: 2025-12-02 eller Länsstyrelserna, 2025, [Lätt att göra rätt! Rättighetsbaserat arbete i praktiken - Mänskliga rättigheter i offentlig sektor](#), hämtad: 2025-12-02.

² Kulturdepartementet, 2021, *Rapport avseende Europeiskt ramverk om romers jämlikhet, inkludering och delaktighet 2020–2030*

har kallats för resandefolket eller resanderomer), kalderash, kaale eller kalé, lovara, arli och gurbeti.³ Romer har genom historien utsatts för omfattande strukturell rasism, diskriminering och stigmatisering som för många romer lett till utanförskap.⁴ I Sverige har romer bland annat utsatts för tvångssteriliseringar, omhändertaganden av barn och påtvingad assimilation.⁵ Ända fram till 1960-talet hindrades många romska barn att gå i skolan och vuxna romer hade begränsade möjligheter att få arbete. Romska familjer tilläts inte stanna i kommuner annat än under kortare perioder och många tvingades till att bo i läger.⁶

Den direkt diskriminerande lagstiftningen är idag borta i Sverige, men seglivade fördomar och negativa förhållningssätt till romer har levt vidare och lett till att romer fortsatt utsätts för kränkningar och diskriminering i det svenska samhället.⁷ Diskriminering eller risk för diskriminering kan också orsaka minoritetsstress, det vill säga en konstant förhöjd stressnivå hos personer som tillhör minoritetsgrupper. Minoritetsstress orsakas av strukturella ojämlikheter, stereotypa uppfattningar och medvetna eller omedvetna kränkningar som minoriteter möter dagligen i sin vardag.⁸

Romsk inkludering handlar om att säkerställa romers lika tillgång till de mänskliga rättigheterna så som rätten till utbildning, arbete, hälsovård, sociala och kulturella rättigheter samt motverka diskriminering och marginalisering. Det handlar också om att skapa förutsättningar som möjliggör för romer att fullt ut delta i samhället och om att öka den ömsesidiga tilliten mellan romer och det offentliga.

Fokus för denna handlingsplan är framför allt arbete mot diskriminering av romer och insatser för de romer som befinner sig i ett socialt och ekonomiskt utanförskap. Arbete som främjar jämställdhet och barns rättigheter ska särskilt prioriteras.

Handlingsplanen utgår från MR-programmets tre fokusområden. Dessa utgör tillsammans grundläggande förutsättningar för att staden ska kunna bidra till jämlika levnadsvillkor för alla

³ Forum för levande historia, 2024, [Romer i Sverige - Forum för levande historia](#), hämtad 2026-02-23

⁴ Regeringen, 2010, *Romers rätt – en strategi för romer i Sverige (SOU 2010:55)*

⁵ Forum för levande historia, 2025, [Antiziganism - Forum för levande historia](#), hämtad: 2025-12-16

⁶ Kommissionen mot antiziganism, 2015, *Antiziganismen i Sverige- Om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet och i dag*

⁷ Kommissionen mot antiziganism, 2015, *Antiziganism*

⁸ Forum för levande historia, 2025, [Om minoritetsstress - Forum för levande historia](#), hämtad: 2025-12-16.

stockholmare och säkerställa att de mänskliga rättigheterna efterlevs i stadens verksamheter. De tre fokusområdena är:

- Kunskap och information
- Velfärd och service
- Delaktighet och inflytande

Till varje fokusområde hör ett antal mål uppdelade i effektmål och resultatmål. Effektmålen beskriver den övergripande och långsiktiga förändring som eftersträvas. Resultatmålen är den direkta förändring som ska genomföras i stadens verksamheter.

Målen avser att skapa en tydlig styrning och samtidigt en flexibilitet för nämnder och bolagsstyrelser att utifrån sina verksamhetsområden själva ta fram aktiviteter för att uppnå målen. En och samma aktivitet kan bidra till uppfyllelsen av flera mål. Under målen finns även exempel på åtgärder och vägledning i arbetet med målen. Dessa exempel ska dock inte förstås som en uttömmande sammanställning av möjliga åtgärder som nämnder och bolagsstyrelser kan vidta för att nå målen.

Under framtagandet av handlingsplanen har synpunkter inhämtats från Kommunstyrelsens referensgrupp för romsk inkludering och stadens förvaltningar.

Andra styrdokument

Denna handlingsplan har beröringspunkter med flera andra styrdokument. Det medför att handlingsplanen avgränsas i relation till andra handlingsplaner och program som också bidrar till att uppfylla de mänskliga rättigheterna. Romers rättigheter som nationell minoritet tas i första hand upp i handlingsplanen för nationella minoriteters rättigheter. Antiziganism, diskriminering och hatbrott utgör allvarliga hinder för många romer att tillgodose sina mänskliga rättigheter. Handlingsplanen för romsk inkludering överlappar delvis handlingsplanen mot rasism, som båda tar upp åtgärder mot antiziganism. Båda handlingsplanerna är relevanta att beakta i arbetet mot antiziganism. Även övriga handlingsplaner som är kopplade till MR-programmet har betydelse för romers rättigheter.

Andra exempel på program som bidrar till att uppfylla de mänskliga rättigheterna är:

- Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning,
- Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution,

människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation,

- Handlingsplan för en äldrevänlig stad.

Stockholms stads kvalitetsprogram beskriver hur staden ska arbeta med ökad kvalitet i verksamheterna; i implementeringen av detta bör arbetet med mänskliga rättigheter vara en del.

Stockholms stads arbetsplatser ska genomsyras av jämställdhet, jämlikhet och frihet från diskriminering. Stockholms stads personalpolicy beskriver hur staden ska arbeta för medarbetares lika rättigheter och möjligheter.

Bakgrund

År 2006 tillsatte regeringen delegationen för romska frågor vars syfte var att driva på arbetet med att förbättra romers situation i Sverige. Delegationen lämnade i sitt betänkande *Romers rätt – en strategi för romer i Sverige* bl.a. förslaget om en strategi som ska säkerställa romers mänskliga rättigheter.

År 2012 beslutades om en samordnad och långsiktig tjugoårig strategi för romsk inkludering 2012–2032 med det övergripande målet om att *Den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom*. Den tjugoåriga strategin ska ses som en förstärkning av minoritetspolitiken som gäller för de fem nationella minoriteterna. Strategin tar sin utgångspunkt i olika rättigheter enligt internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter, dvs. rätten till utbildning, arbete, bostad, bästa möjliga hälsa, social omsorg och trygghet, språk, kultur samt föreningsfrihet. Romsk delaktighet och romskt inflytande ska genomgående säkerställas i arbetet.⁹ Regeringens strategi konstaterar även att kommuner har en central roll i arbetet med att främja romsk inkludering och betonar vikten av att kommunerna tar ett eget aktivt ansvar för att i sina ordinarie verksamheter uppmärksamma och säkerställa romers tillgång till sina rättigheter.¹⁰

År 2020 presenterade EU-kommissionen ett nytt strategiskt ramverk med tillhörande rådsrekommendationer och riktlinjer för romers jämlikhet, inkludering och delaktighet (EU Roma strategic framework, for equality, inclusion and participation for 2020–2030).¹¹ Den svenska regeringen har välkomnat det nya europeiska

⁹ Kulturdepartementet, 2021, *Rapport avseende Europeiskt ramverk om romers jämlikhet, inkludering och delaktighet 2020–2030*

¹⁰ Arbetsdepartementet, 2011, *En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering*.

¹¹ Europeiska kommissionen, 2020, *En jämlikhetsunion: EU:s strategiska ram för romers jämlikhet, inkludering och deltagande; Rådets rekommendation om*

ramverket och bedömer att den nationella tjugoåriga strategin i stor utsträckning överensstämmer med det nya ramverket. En revidering av den svenska strategin med anledning av det nya ramverket bedömdes därför inte vara aktuell.¹²

Stockholms stad beslutade 2018 om en stadsövergripande strategi för romsk inkludering som har sin utgångspunkt i den nationella strategin. Den har varit vägledande för stadens arbete för romsk inkludering.

Handlingsplanen bygger vidare på erhållen kunskap och insatser som genomförts och förstärker arbetet med mål som ska bidra till stadens arbete med att motverka antiziganism och främja romsk inkludering. Handlingsplanen tar sin utgångspunkt i den svenska strategin såväl som EU-kommissionens strategiska ramverk för romsk inkludering.

Ansvarsfördelning

Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa att romer får sina rättigheter tillgodosedda. En central metod för genomförandet är att utveckla ett rättighetsbaserat arbetssätt som hjälper verksamheten att fokusera på individer och grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda. Principen i Agenda 2030 om att ingen ska lämnas utanför kan också vara till hjälp för att identifiera vilka grupper som är särskilt viktiga att fokusera på.

Målen i handlingsplanen pekar på förflyttningar som staden förväntas göra. Några mål är tydligare riktade mot vissa verksamheter, nämnder och bolagsstyrelser än andra. Varje resultatmål i handlingsplanen innehåller information om särskilt ansvariga nämnder och bolagsstyrelser. Många mål kräver samverkan mellan flera nämnder och/eller bolagsstyrelser.

Kommunstyrelsen ansvarar för övergripande samordning, stöd och uppföljning i implementeringen av handlingsplanen.

Förskolenämnden, socialnämnden och äldre- och vårdnämnden har ett särskilt ansvar att stödja och samordna stadsdelsnämndernas arbete med målen inom sina respektive verksamhetsområden. Även kulturnämnden och arbetsmarknadsnämnden ska vid behov erbjuda stöd till stadsdelsnämnderna och andra facknämnder inom ramen för sitt ansvarsområde.

romers jämlikhet, inkludering och delaktighet, 6070/21, vilken antogs 2 mars 2021; Europeiska kommissionen, 2020 Bilaga 1: Riktlinjer för planering och genomförande av nationella strategiska ramar för romer.

¹² Kulturdepartementet, 2021, *Rapport avseende Europeiskt ramverk om romers jämlikhet, inkludering och delaktighet 2020–2030.*

Samtliga stadsdelsnämnder, arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och äldrenämnden ska ha en kontaktperson gentemot kommunstyrelsen för arbetet med romsk inkludering. I kontaktpersonens uppdrag ingår att vid behov bistå kommunstyrelsen med information om nämndens arbete med romsk inkludering, till exempel i anslutning till kommunstyrelsens samråd eller olika myndigheters uppföljningsarbete. Nämnderna kan avgöra i vilken utsträckning som rollen som kontaktperson för romsk inkludering kan integreras i redan befintliga samordnarroller, exempelvis inom arbetet med nationella minoriteter och mänskliga rättigheter.

På stadens intranät finns förslag på utbildningar och material som ger ytterligare stöd i arbetet i nämnder och bolagsstyrelser.

Uppföljning

Stockholms stads arbete med handlingsplanen ska utgå från ordinarie processer samt från kunskap om stockholmarnas levnadsvillkor och tillgång till de mänskliga rättigheterna. Arbetet är tvärsektoriellt och har betydelse för samtliga verksamhetsområdesmål i stadens budget.

Nämnder och bolagsstyrelser ska i samband med ordinarie uppföljningsprocesser synliggöra resultat och utmaningar i arbetet med romsk inkludering.

Utifrån stadens program för mänskliga rättigheter gör stadsledningskontoret vartannat år en bedömning av stadens arbete med mänskliga rättigheter som sammanställs i en rapport till kommunfullmäktige. I arbetet ingår att följa upp de handlingsplaner som är kopplade till programmet.

Fokusområde: Kunskap och information

I Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna lyfts att stadens alla verksamheter behöver ha grundläggande kunskap om nationella minoriteters rättigheter, vilket innefattar kunskap om romsk inkludering. Vissa verksamheter kan enligt programmet därutöver behöva olika former av fördjupad kunskap, beroende på verksamhetens uppdrag och målgrupp. Staden ska också informera om de rättigheter som stockholmarna har samt om hur vi arbetar för att säkerställa dessa.

Antiziganism har i rapporter pekats ut som ett stort hinder för romer att få sina rättigheter tillgodosedda. Flera av dessa rapporter lyfter vikten av kunskapshöjande insatser, bland annat riktat mot lärare och socialtjänsten.¹³ I Socialstyrelsens stödmaterial om romsk inkludering står att om Sveriges samtliga medborgare ska åtnjuta samma rättigheter och möjligheter behöver alla bli medvetna om hur antiziganism fortfarande påverkar samhället.¹⁴

Flera företrädare för romer har i samråd och i dialog med staden lyft behovet av kunskapshöjande insatser riktade mot stadens medarbetare för att öka kunskapen om antiziganism och minoritetsstress samt möjliggöra en ökad förståelse för romers situation och ett likvärdigt bemötande. Det handlar också om att förändra attityder för att skapa ökad inkludering och jämlikhet.

Socialtjänstens olika verksamheter och skolan nämns som särskilt viktiga målgrupper. Även insatser som når romer med information om stadens erbjudanden inom välfärd och service och information om romers rättigheter som nationell minoritet har efterfrågats.

Staden erbjuder idag flera olika utbildningar inom ramen för romsk inkludering riktat till stadens medarbetare och chefer, både fysiskt och digitalt. Utbildningarna finns i olika format och riktade till olika målgrupper – både mer generella och specialiserade. Staden har också ett antal romska brobyggare anställda som arbetar uppsökande och sprider information till romer om rättigheter och om vad staden erbjuder.

Romska brobyggare är personer med romsk språk- och kulturkompetens som fungerar som en länk mellan enskilda personer och offentliga verksamheter. De anställs oftast inom förskola, skola, socialtjänst eller hälso- och sjukvård. Genom brobyggare kan förtroendet mellan den romska minoriteten och det övriga samhället stärkas och den romska minoritetens tillgång till olika delar av samhället öka
([Brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens - Kunskapsguiden](#))

¹³ Länsstyrelsen i Stockholm, 2021, *Stolt men ofta otrygg*; Forum för levande historia, 2024, *Redovisning av uppdrag att kartlägga kunskapen om antiziganism i grundskolan och gymnasiet*; Barnombudsmannen, 2021, *Om barns och ungas utsatthet för rasism*; Socialstyrelsen, 2019 *I bemötandet tar framtiden form*.

¹⁴ Socialstyrelsen, 2016, *I bemötandet tar framtiden form*.

Kunskap och information utgör grundförutsättningar för arbetet med att säkerställa romers rättigheter. Staden ser därför fortsatt stora behov av insatser för att säkerställa goda kunskaper om romers levnadsvillkor och ett jämlikt bemötande bland stadens medarbetare. Detsamma gäller för insatser för att sprida korrekt information till romer om deras rättigheter och vägledning om hur man kan ta del av stadens välfärd och service.

Kunskap och information
Stadens medarbetare bemöter romer respektfullt och anpassat efter individens behov.
Stadens medarbetare har goda kunskaper om romers levnadsvillkor och utsatthet för antiziganism och hur detta kan samspela med andra diskrimineringsgrunder. <i>Särskilt ansvariga: samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>
Stadens medarbetare har goda kunskaper om romers rättigheter som nationell minoritet och vad det innebär för verksamheternas skyldigheter. <i>Särskilt ansvariga: samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>

Kunskapshöjande insatser kan se ut på flera olika sätt beroende på verksamhetens förutsättningar och behov. Några exempel på kunskapshöjande insatser är:

- deltagande i stadens egna utbildningar,
- deltagande i andra myndigheters utbildningar,
- utveckling av egna föreläsningar eller utbildningsinsatser,
- studiebesök och studieresor,
- spridning av relevanta rapporter och
- dialog och samarbeten med relevanta civilsamhällesaktörer.

Kommunstyrelsen, arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, kulturnämnden, utbildningsnämnden, äldre- och socialnämnden har ett särskilt ansvar att bevaka och informera om utbudet av utbildningar och stödmaterial inom området samt att vid behov utveckla nya kunskapshöjande insatser.

Kunskap och information

Staden når romer med information om deras rättigheter och om stadens utbud av välfärd och service.

Stadens verksamheter arbetar uppsökande för att nå målgruppen med information om deras rättigheter samt med stöd och vägledning om stadens verksamheter.

Särskilt ansvariga: arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldre- och våldshälsöknämnden, stadsdelsnämnderna, Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och bostadsbolagsstyrelserna.

Att nå fler romer med information om deras rättigheter och information om vad de kan förvänta sig av staden bidrar till ökad tillit och ökad egenmakt. Det kan handla om att känna till vilket stöd elever kan få i skolan, hur en process inom socialtjänsten går till, vad ett bibliotek kan erbjuda eller få kännedom om stadens bostadskösystem.

Arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldre- och våldshälsöknämnden, stadsdelsnämnderna, Bostadsförmedlingen i Stockholm AB och bostadsbolagsstyrelser har ett särskilt ansvar att sprida information om sina verksamheter. Uppsökande verksamhet är ett särskilt viktigt verktyg i detta. Det kan både handla om eget uppsökande arbete, eller samverkan med andra förvaltningars uppsökande verksamheter.

Arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och äldre- och våldshälsöknämnden ansvarar även för att utveckla informationsmaterial efter målgruppens behov. Det kan handla om nytt kommunikationsmaterial eller om att göra befintligt material mer lättillgängligt och målgruppsanpassat.

Exempel på uppsökande arbete som kan nå fler romer:

- kontakt och samverkan med stadens brobyggare,
- kontakt och samverkan med det romska civilsamhället,
- besök eller samverkan med verksamheter som riktar sig till romer och
- samhällsvägledning på romani chib eller riktat till romer.

Vid utformning av insatser bör verksamheter prioritera målgrupper som kan vara särskilt svåra att nå.

Fokusområde: Välfärd och service

I Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna anges att stadens välfärd och service ska planeras och utformas för att säkerställa att mänskliga rättigheter respekteras. Stadens verksamheter erbjuder en bredd av välfärd och service till stockholmarna. Genom att anpassa verksamheterna efter målgruppens behov kan arbetet för romsk inkludering stärkas och staden säkerställa ett likvärdigt och respektfullt bemötande av alla stockholmare.

Rapporter visar att romer erfar antiziganism och diskriminering i vardagen och i livets olika områden så som i skolan, på arbetsplatsen, i affärer, i kontakter med myndigheter. Diskriminering, antiziganism och dess konsekvenser leder till negativa följder som låg tillit till offentliga verksamheter och upplevelser av otrygghet kopplad till sin identitet som rom. I en undersökning riktad till unga romer svarar ungefär hälften att de sällan eller aldrig känner sig trygga med att prata om att de är romer i skolan, på fritidsgården, på träningen eller annan fritidsaktivitet, på jobbet, på internet, i sociala medier eller i onlinespel. Många väljer därför att dölja sin romska identitet. Rapporter visar även att romska kvinnor och flickor oftare blir utsatta för våld eller hot om våld, har sämre förankring i samhället och mer ohälsosamma levnadsvanor, jämfört med befolkningen i stort.¹⁵ Marginalisering och utanförskap kan öka risken för våldshandlingar och det kan vara svårare att söka hjälp, lita på myndigheter eller få adekvat hjälp och information.¹⁶

I samråd med romska företrädare bekräftas rapporternas resultat. Ett flertal företrädare vittnar även om erfarenheter av diskriminering i kontakten med det offentliga. Det finns en rädsla för att i sårbara situationer, särskilt i kontakt med socialtjänsten och skola, inte bli trodd. Flera vittnar även om att de undviker offentliga miljöer på grund av rädsla för att bli utsatta för hot eller fysiskt våld. Andra, främst kvinnor, vittnar om social isolering. Även social problematik så som ökad risk för missbruk, särskilt bland unga, bostadslöshet

¹⁵ Malmö stad och Malmö universitet, 2024, *Lycklig är den som har en öppen väg framför sig - En rapport om förutsättningar och hinder för romskt liv i Malmö* (malmo.se); Länsstyrelsen, 2021, *Stolt men ofta otrygg - En undersökning om unga romers upplevelser av trygghet och tillgång till sina rättigheter* (lansstyrelsen.se); Länsstyrelsen, 2023, *Romsk inkludering Årsrapport 2023*; Folkhälsomyndigheten, 2015, *Slutrapport om regeringsuppdrag: Fördjupad studie om romska flickors och kvinnors livssituation och hälsa*.

¹⁶ Statens folkhälsoinstitut, 2008, *Bemötande av våldutsatta kvinnor som tillhör de nationella minoriteterna*; Uppsala Universitet, 2025, [Att tänka på i mötet - Uppsala universitet](#), hämtad: 2025-12-16

och skuldsättning lyfts som en konsekvens av marginalisering och utanförskap. Skolan och socialtjänsten har både i rapporter från myndigheter och i samråd med romer pekats ut som särskilt viktiga verksamhetsområden för arbetet med romsk inkludering.

Skolverkets nulägesbeskrivning av romers situation i skolan visar att få skolor i Sverige har genomfört särskilda åtgärder för att öka andelen romska elever som slutför grundskolan med godkända betyg. I intervjuer anger romer att det största hindret för att romska elever ska slutföra grundskolan är de fördomar som romska elever och föräldrar möter än idag i skolan.¹⁷

I Socialstyrelsens stödmaterial om romsk inkludering framgår att många romer har ett lågt förtroende för offentliga institutioner, och särskilt för socialtjänsten. Det finns bland annat en oro inom familjer som tillhör den romska minoriteten om att kontakt med socialtjänsten också ska leda till en utredning om omhändertagande av barn enligt LVU. Att socialtjänsten kan överbrygga detta bristande förtroende kan göra stor skillnad för människors levnadsvillkor, utveckling och trygghet. För socialtjänsten handlar det inkluderande arbetet till stor del om att i mötet med enskilda romer handla på ett sådant sätt att förtroendefulla relationer skapas och de enskilda vågar berätta om sin situation.¹⁸

Arbete är en viktig förutsättning för individens och familjens möjlighet att försörja sig och har ett tydligt samband med hälsa. Det är centralt att skapa förutsättningar för alla att ha ett arbete, särskilt för grupper som annars har svårt att komma in på arbetsmarknaden.¹⁹ I en rapport från Länsstyrelsen i Stockholm framgår det att romer erfar fördomar och negativa uppfattningar i arbetsrelaterade sammanhang. Rapporten konstaterar att detta riskerar att leda till diskriminering och trakasserier av romer på arbetsplatser.²⁰

För att motverka diskriminering och ojämlikhet behövs kunskap och arbetssätt för att få syn på skadliga normer, både i samhället och i stadens verksamheter. Ett normkritiskt perspektiv fokuserar på normer och maktstrukturer som gör att vissa personer uppfattas som ”avvikande” och andra som ”normala” och vilka konsekvenser denna obalans bidrar till. När normer skapas, tolkas, omformuleras

¹⁷ Skolverket 2018 *Nulägesbeskrivning av romers situation i skolan*.

¹⁸ Socialstyrelsen 2016 *I bemötandet tar framtiden form*.

¹⁹ Folkhälsomyndigheten, 2025, [Arbete, arbetsförhållande och arbetsmiljö – Resultat för Folkhälsan i Sverige — Folkhälsomyndigheten](#), hämtad: 2025-12-16.

²⁰ Länsstyrelsen 2014 *Romers rätt till arbete – en nulägesbeskrivning av hinder och möjligheter*.

och förstärks utifrån föreställningar och beteenden påverkar det oss själva och personer vi möter.²¹

Staden vidtar redan idag olika insatser för att främja romsk inkludering. Bland annat används ett antal målgruppsanpassade arbetssätt såsom romska brobyggare, och särskilda mötesplatser på bibliotek och vid öppna träffpunkter.

Staden ser ett behov av fortsatta insatser som säkerställer att romer får ta del av stadens välfärd och service på lika villkor och att tilliten till staden såväl som tryggheten i stadens alla verksamheter ökar. Det förutsätter att fler förvaltningar och bolag gemensamt arbetar med uppdraget. Staden behöver säkerställa att de mänskliga rättigheterna respekteras både i verksamhet som drivs i stadens egen regi och i upphandlade verksamheter. Målen nedan kan därför vara relevanta även i upphandling och utförande av externa leverantörer. I praktiken kan det exempelvis handla om att ställa krav på leverantörers kompetens om icke-diskriminering och olika grupperns sårbarhet och levnadsvillkor.

Välfärd och service
Staden säkerställer romers lika tillgång till förskola, skola, idrott, kultur och fritid, socialtjänst, äldreomsorg, bostad och arbetsmarknadsinsatser som övriga stockholmare.
Stadens verksamheter identifierar och vidtar åtgärder mot eventuella normer och arbetssätt i verksamheten som riskerar att exkludera romer. <i>Särskilt ansvariga: samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>
Stadens verksamheter undersöker behov av, utvecklar och utvärderar målgruppsanpassade arbetssätt. <i>Särskilt ansvariga: arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldre- och stadsdelsnämnderna.</i>
Stadens verksamheter har långsiktiga samarbeten med det romska civilsamhället kring åtgärder som bidrar till romers lika tillgång till välfärd och service samt genomför insatser som underlättar för det romska civilsamhället att söka olika former av föreningsstöd. <i>Särskilt ansvariga: idrottsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden och stadsdelsnämnderna.</i>

²¹ Diskrimineringsombudsmannen [Bli medveten om dina normer | DO](#), hämtad:2025-12-16.

Samtliga nämnder och bolagsstyrelser bär ansvaret för att implementera ett normkritiskt arbetssätt och, vid behov, utveckla, tillämpa samt utvärdera målgruppsanpassade arbetssätt för att säkerställa romers lika tillgång till välfärd och service. Normkritiska perspektiv bör särskilt beaktas i arbetet med bemötandefrågor och i arbetet mot trakasserier och andra former av kränkningar. Det är viktigt att komma ihåg att flera normer kan vara begränsande samtidigt och att de ofta samspelar, till exempel normer kring utseende, klädsel, kön och ålder.

Exempel på insatser för att identifiera och motverka normer:

- ta del av myndigheters och civilsamhällets kunskap om vad som kan exkludera romer,
- enhetsmöten, avdelningsmöten eller andra personalmöten med fokus på ett normkritiskt arbetssätt,
- undersöka förekomsten av normer i verksamhetens fysiska miljö, i bemötandet och i arbetssätt tillsammans med målgruppen,
- använda brukarundersökningar för att få syn på exkluderande arbetssätt och
- åtgärda arbetssätt som riskerar att vara exkluderande och eftersträva ett jämställt och jämlikt bemötande.

Med målgruppsanpassade arbetssätt avses insatser som syftar till att undanröja eventuella hinder och underlätta för romer att delta i och uppnå eventuella mål som avses med verksamheten. De anpassningar som är lämpliga att genomföra inom en verksamhet beror på den specifika verksamhetens karaktär samt målgruppens behov och förutsättningar. Det behöver identifieras vid varje förvaltning och gemensamt med målgruppen.

Nedan följer ett antal exempel på vad målgruppsanpassade arbetssätt kan vara:

- brobyggare som stöttar i skolor och i verksamheter,
- läsläsningsgrupper riktade till romska barn på svenska eller på romani chib,
- öppen förskola riktad till romska familjer,
- nätverksgrupper riktade till romska kvinnor med fokus på vägledning och välbefinnande
- utbildningar eller studieprogram inom Komvux som är utformade efter romers behov och
- insatser inför feriearbete eller ungdomsanställningar.

Socialtjänsten är en viktig aktör och bör särskilt beakta romers rätt till lika tillgång till stöd och insatser inom socialtjänstens samtliga områden och i synnerhet inom arbetet med våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, i arbetet med barn och i arbetet med budget- och skuldrådgivning. Dessa perspektiv blir särskilt viktiga att ha med i omställningen till den nya socialtjänstlagen.

Åtgärderna kan med fördel utformas och/eller genomföras i samverkan med det civila samhället. Samarbetet med det civila samhället kan se olika ut. Det kan exempelvis handla om

- gemensam planering och genomförande av åtgärder,
- idéburet offentligt partnerskap (IOP),
- inrättande av stående referensgrupper,
- föreningsstöd.

Välfärd och service
Verksamheter och offentliga miljöer i staden är trygga för romer.
Stadens verksamheter undersöker och vidtar åtgärder utifrån vad som skapar trygghet för romer i stadens verksamheter och offentliga miljöer. <i>Särskilt ansvariga: arbetsmarknadsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna och bostadsbolagsstyrelserna.</i>
Stadens verksamheter utvecklar mötesplatser för romer. <i>Särskilt ansvariga: kulturnämnden och stadsdelsnämnderna.</i>
Stadens verksamheter synliggör – både fysiskt och digitalt – kunskap och förståelse för romers behov och utsatthet. <i>Särskilt ansvariga: arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldre- och barnnämnden och stadsdelsnämnderna.</i>

Insatser för att undersöka och vidta åtgärder utifrån romers upplevelser av trygghet/otrygghet bör utgå från stadens befintliga arbetssätt för trygghetsskapande arbete.

Stadens samtliga verksamheter ska vara trygga för romer. Det är av betydelse att skolor, baserat på en fördjupad förståelse för romers utsatthet, vidtar åtgärder inom ramen för sitt arbete mot trakasserier och andra former av kränkningar.

De mötesplatser som avses här är till exempel öppna verksamheter inom stadens välfärdsområden såsom fritidsgårdar, aktivitetscentrum och liknande för äldre, öppna förskolor och bibliotek.

Stadens alla mötesplatser ska vara trygga och inkluderande för romer, men utifrån målgruppens behov och önskemål är det motiverat att även erbjuda särskilda mötesplatser för romer. Mötesplatserna ska vara trygga

platser där romer kan mötas och exempelvis utbyta erfarenheter och få kunskap och information. Det kan handla om olika typer av aktiviteter så som

- språkcirklar,
- språkcaféer,
- samtalsgrupper,
- gemensamt skapande,
- workshops och kulturella evenemang,
- information om samhällsstöd och rättigheter.

Aktivitetserna ska utgå från målgruppens behov, förutsättningar och önskemål samt ta hänsyn till variationer inom målgruppen, såsom exempelvis utifrån kön och ålder. Civilsamhällesorganisationer kan vara en viktig samarbetspart i arbetet med mötesplatser. Staden kan exempelvis samarbeta kring aktiviteter på en mötesplats och kring behovsinventering.

Insatser för att synliggöra kunskap och förståelse för romers behov och utsatthet kan genomföras på olika sätt. Verksamheter kan exempelvis på olika sätt synliggöra, fysiskt i lokalen eller digitalt på hemsidan eller i e-posten, att medarbetare har genomgått en utbildningsinsats. Redan etablerade insatser är placering av den romska flaggan eller andra symboler synligt i publika verksamheter. Det kan även handla om att synliggöra och uppmärksamma romers språk och kultur på ett medvetet sätt, exempelvis gemensamt med målgruppen vid mötesplatser så som öppna förskolor, seniorträffar, vid stadens öppna träffpunkter, samtalsgrupper, studiecirklar med mera.

Fokusområde: Delaktighet och inflytande

I Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna framgår att stadens verksamheter ska erbjuda stockholmare möjlighet till delaktighet och inflytande.

Med **samråd** menar vi i staden ett möte med nationella minoriteter där deltagarna ges möjlighet till inflytande i frågor som berör dem. Samråd sker innan beslut fattas i frågan eller frågorna som samrådet berör. Samrådsdeltagare kan både vara företrädare för civilsamhällesorganisationer och andra personer som identifierar sig som en nationell minoritet. Samråd som är öppna för alla som identifierar sig som en nationell minoritet utan en personlig inbjudan kallas för **öppna samråd**.

De nationella minoriteterna, inklusive romers, rätt till delaktighet och inflytande är fastställd i flera lagar och förordningar och staden har en skyldighet att ge romer möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som berör dem och så långt som möjligt samråda med romer i sådana frågor.²² Delaktighet och inflytande är även ett bra verktyg för att skapa tillit och förtroende och ger stadens verksamheter en möjlighet att öka sin förståelse för romers situation och inkludera deras kunskap och erfarenheter i sitt utvecklingsarbete.

Stockholms stad har under en längre tid erbjudit romer möjlighet till delaktighet och inflytande genom olika former av samråd. Samråd har genomförts både centralt av kommunstyrelsen och av olika nämnder. Antalet och formerna för samråd har dock varierat över tid och varit svåra att överblicka, både de som riktats till romer såväl som till samtliga nationella minoriteter. I syfte att tydliggöra formerna för samråd på stadsövergripande nivå inrättades i juni 2024 Kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter.²³

I samråd med företrädare för romer har flera utvecklingsbehov kopplat till stadens samråd lyfts. Flera företrädare önskar mer strukturerade upplägg på samråden, bättre möjligheter till inflytande samt samråd med fler av stadens nämnder. Det efterfrågas även återkoppling kring hur samrådsrepresentanternas synpunkter påverkar stadens beslut.

²² Se 5§, [Lag \(2009:724\) om nationella minoriteter och minoritetsspråk](#)

²³ För närmare beskrivning av rådets uppdrag och form, se Kfs 2024:10 Instruktion för kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter.

Delaktighet och inflytande

Romer har delaktighet och inflytande i frågor som berör dem.

Stadens verksamheter säkerställer delaktighet och inflytande genom samråd utifrån stadens Struktur för delaktighet och inflytande för nationella minoriteter, samt utifrån romers behov och önskemål.

Särskilt ansvariga: kommunstyrelsen, arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldre- och barnnämnden och samtliga stadsdelsnämnder.

Stadens sammanhållna struktur för delaktighet och inflytande för arbetet med de nationella minoriteternas, inklusive romers, delaktighet och inflytande finns att tillgå i handlingsplanen för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter.

Utöver det som beskrivs i strukturen för delaktighet och inflytande som gäller för samtliga nationella minoriteter, inklusive romer, gäller även följande för romer och romsk inkludering:

Arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, kulturnämnden, socialnämnden utbildningsnämnden och äldre- och barnnämnden ansvarar för att regelbundet arrangera öppna samråd för att möjliggöra inflytande i stadens arbete med romsk inkludering inom nämndernas respektive sakområden. De öppna samråden kan genomföras i samverkan med flera nämnder, inklusive stadsdelsnämnder. Det är eftersträvaransvärt att främja ett inkluderande deltagande som omfattar personer i olika åldrar, kön och med skilda bakgrunder. I utformningen av de öppna samråden bör romers önskemål särskilt beaktas.

Oavsett samrådsform är det vidare viktigt att samråd genomförs på ett transparent sätt. Inför samråd bör syftet med mötet och vilka möjligheter till inflytande som ges beskrivas. I samband med eller efter att ett samråd har genomförts bör återkoppling gällande hur synpunkterna tas vidare ges.

Delaktighet och inflytande

Verksamheter som möter invånare har god kunskap om romers upplevelser av stadens välfärd och service.

Staden inhämtar systematiskt erfarenheter från individer som nyttjar verksamheter som berör romer och vidtar åtgärder utifrån det.

Särskilt ansvariga: arbetsmarknadsnämnden, kulturnämnden, utbildningsnämnden och samtliga stadsdelsnämnder.

Inhämtning av erfarenheter från romer som nyttjar verksamheter som särskilt berör romer eller romsk inkludering ska ses som ett möjligt komplement till strukturerade samråd och som en del i verksamhetens uppföljningsarbete. Det kan till exempel handla om att inhämta erfarenheter från personer som kommer i kontakt med stadens brobyggare, elever som deltar i modersmålsundervisning i minoritetsspråk eller personer som deltar vid någon av stadens mötesplatser riktade till romer. Inhämtning av erfarenheter kan ske på olika sätt så som genom

- löpande dialog med deltagare,
- enkäter,
- intervjuer eller gruppintervjuer.

Handlingsplan för barnets rättigheter 2030

Beslutat av kommunfullmäktige xxxxx

Handlingsplan för barnets rättigheter 2030

Utgivningsdatum: Juni 2026

Utgivare: Stadsledningskontoret,
välfärdsavdelningen

Omslagsfoto: Pelle Mårtenson

Innehåll

Inledning	4
Andra styrdokument	6
Bakgrund	6
Ansvarsfördelning.....	9
Uppföljning	10
Fokusområde: Kunskap och information	11
Fokusområde: Velfärd och service	15
Barn i utsatta situationer	16
Skola och förskola.....	20
Socialtjänst och andra verksamheter som möter barn och deras vårdnadshavare.....	23
Kultur, idrott och fritid	25
Offentliga miljöer	27
Fokusområde: Delaktighet och inflytande	29

Inledning

De mänskliga rättigheterna omfattar alla, alltid och överallt. Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa de mänskliga rättigheterna i sina verksamheter och arbetet ska vara systematiskt och sammanhållet och ha ett intersektionellt perspektiv. Ett rättighetsbaserat arbetssätt ska genomsyra alla stadens verksamheter.¹ *Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna* (MR-programmet) ger vägledning i arbetet.

De mänskliga rättigheterna är odelbara och ingen rättighet är viktigare än någon annan. Samtidigt är det viktigt att synliggöra och arbeta utifrån kunskapen om att individer och grupper har olika levnadsvillkor och möjligheter. Denna handlingsplan fokuserar på barnets rättigheter och inflytande. Med barn avses i handlingsplanen alla under 18 år. Handlingsplanen sträcker sig till år 2030.

Handlingsplanens övergripande mål:

Staden säkerställer alla barns rättigheter och inflytande genom att motverka diskriminering och främja jämlika levnadsvillkor.

Handlingsplanen konkretiserar stadens arbete med barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen. Barnkonventionen kan ses som en utgångspunkt till handlingsplanens mål, och målen i sin tur som en konkretisering av vad barnkonventionen kan innebära för arbetet i Stockholms stad.

Ungefär var femte invånare i Stockholms stad är barn och generellt har barn goda möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda i staden. Samtidigt finns stora skillnader inom gruppen med olika behov, utmaningar och levnadsvillkor.²

I staden ska alla barn ha goda levnadsvillkor och inget barn ska diskrimineras. Att främja jämlika levnadsvillkor handlar här om att stadens verksamheter ska ha fokus på att minska skillnaderna mellan olika grupper av barn och skapa förutsättningar för att alla

Intersektionalitet handlar om hur olika diskrimineringsgrunder och maktordningar kan påverka varandra, och ibland förstärka varandra. Diskrimineringsgrunder kan inte isoleras, utan behöver förstås tillsammans och i samspel med andra faktorer som påverkar människors möjligheter såsom utbildningsnivå, hälsa och socioekonomisk bakgrund.

¹ Se exempelvis Sveriges regioner och kommuner, 2024, [Rättighetsbaserat arbetssätt | SKR Webbfamilj | SKR](#) 2025-12-02 eller Länsstyrelserna, 2025, [Lätt att göra rätt! Rättighetsbaserat arbete i praktiken - Mänskliga rättigheter i offentlig sektor](#) 2025-12-02.

² Stockholms stads barnombudsman, Rapport 2023.

barn ska ha en trygg uppväxt och att varje barn får sina rättigheter tillgodosedda. Att motverka diskriminering innebär att säkerställa att barn inte utsätts för diskriminering på grund av omständigheter som rör barnet eller dess vårdnadshavare. Skydd mot diskriminering är en av barnkonventionens grundläggande principer och tas upp i artikel 2. Det betyder att alla barn som vistas i Sverige har samma rättigheter oavsett till exempel hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationellt, etniskt eller socialt ursprung eller funktionsnedsättning.³

Stadens arbete med barnets rättigheter ska ha ett jämställdhetsperspektiv. Normkritiska arbetssätt ska prioriteras och det är viktigt att se hur olika normer kan samspela och förstärka utsatthet, såsom normer kopplade till exempelvis kön, ålder och etnicitet.

Barn har rätt till delaktighet och inflytande enligt barnkonventionen. För att kunna vara delaktig behöver barn relevant information, möjlighet att komma till tals och bli lyssnade på. Inflytande ska ges utifrån barnets ålder och mognad.⁴

Handlingsplanen utgår från MR-programmets tre fokusområden. Dessa utgör tillsammans grundläggande förutsättningar för att staden ska kunna bidra till jämlika levnadsvillkor för alla stockholmare och säkerställa att de mänskliga rättigheterna efterlevs i stadens verksamheter. De tre fokusområdena är:

- Kunskap och information
- Velfärd och service
- Delaktighet och inflytande

Till varje fokusområde hör ett antal mål uppdelade i effektmål och resultatmål. Effektmålen beskriver den övergripande och långsiktiga förändring som eftersträvas. Resultatmålen är den direkta förändring som ska genomföras i stadens verksamheter.

Målen avser att skapa en tydlig styrning och samtidigt en flexibilitet för nämnder och bolagsstyrelser att utifrån sina verksamhetsområden själva ta fram aktiviteter för att uppnå målen. En och samma aktivitet kan bidra till uppfyllelsen av flera mål. Under målen finns även exempel på åtgärder och vägledning i arbetet med målen. Dessa exempel ska dock inte förstås som en

³ Barnombudsmannen, 2021, [Barn och diskriminering - Barnombudsmannen](#) 2025-12-02.

⁴ Barnombudsmannen, 2025, [Barns delaktighet och inflytande - Barnombudsmannen](#) 2025-12-02.

uttömmande sammanställning av möjliga åtgärder som nämnder och bolagsstyrelser kan vidta för att nå målen.

Andra styrdokument

Denna handlingsplan har beröringspunkter med flera andra styrdokument. Det medför att handlingsplanen avgränsas i relation till andra handlingsplaner och program som också bidrar till att uppfylla de mänskliga rättigheterna. Övriga handlingsplaner som är kopplade till MR-programmet har betydelse för barnets rättigheter då barn exempelvis kan identifiera sig som flickor eller pojkar, utsättas för rasism, ha könsuttryck som inte överensstämmer med normen eller tillhöra de nationella minoriteterna.

Andra exempel på program som bidrar till att uppfylla de mänskliga rättigheterna är:

- Stockholms stads program för barns rätt till kultur
- Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning
- Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation
- Stockholms stads program för att motverka hemlöshet 2020–2025
- Stockholms stads program för idrott, motion och friluftsliv 2024–2028

Stockholms stads kvalitetsprogram beskriver hur staden ska arbeta med ökad kvalitet i verksamheterna; i implementeringen av detta ska arbetet med mänskliga rättigheter vara en del.

Bakgrund

FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, som Sverige antog 1990 och som blev svensk lag 2020, är grunden för barnrättsarbetet i staden och utgångspunkt för denna handlingsplan.

Barnkonventionen gäller alla barn oavsett legal status.

Konventionen innehåller 54 artiklar som alla tillsammans utgör en helhet, och fyra av artiklarna utgör de grundläggande och vägledande principer som alltid ska beaktas i frågor som rör barn:

- Artikel 2. Inget barn får diskrimineras på grund av härkomst, kön, religion, funktionsnedsättning eller andra liknande skäl.

- Artikel 3. Barnets bästa ska vara vägledande vid allt beslutsfattande och vid alla åtgärder som rör barn och unga.
- Artikel 6. Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling. Barn ska tillåtas att utvecklas i sin egen takt och utifrån sina egna förutsättningar.
- Artikel 12. Barn och unga har rätt att framföra sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör dem.

Barns levnadsvillkor påverkas i stor utsträckning av familjens ekonomiska situation. Det finns samband mellan barnfamiljers ekonomi och viktiga aspekter såsom barns hälsa, boendevillkor och möjligheter att läsa läxor och delta i fritidsaktiviteter.⁵

Rädda Barnen uppskattar att ungefär vart tionde barn i Sverige lever i familjer som är ekonomiskt utsatta.⁶ De indikatorer som staden använder för att mäta barnfattigdom visar på en liten, generell förbättring av barnfamiljers ekonomi mellan 2014 och 2022, samtidigt som skillnaderna mellan områden i staden och olika grupper fortfarande är stora. Andelen barnfamiljer som lever i ekonomisk utsatthet var 12 procent 2021 och andelen barnfamiljer med ekonomiskt bistånd var drygt 2 procent år 2022. Att ha utländsk bakgrund eller en ensamstående förälder är faktorer som var för sig ökar risken för och sårbarheten av att leva under ekonomiskt knappa förhållanden.⁷

Många barn växer upp i en familj där det förekommer våld eller där en förälder har ett skadligt bruk eller beroende, lider av psykisk ohälsa eller en allvarlig sjukdom, eller plötsligt avlider. Närmare åtta procent har under uppväxten föräldrar med så skadligt bruk eller psykisk ohälsa att de får sjukhusvård. Ofta förekommer flera av svårigheterna samtidigt, hos den ena eller båda föräldrarna. För barnen kan det innebära oro, orimligt ansvarstagande, förändringar i vardagen och svåra upplevelser. På sikt kan det leda till svårigheter i skolan, egen ohälsa och andra negativa konsekvenser.⁸

⁵ Stockholms stad, 2024, *Återblick på Skillnadernas Stockholm*.

⁶ Rädda Barnen, 2025, [Barnfattigdom i Sverige - Rädda Barnen](#) 2025-12-02.

⁷ Stockholms stad, 2024, *Återblick på Skillnadernas Stockholm*.

⁸ Socialstyrelsen, 2025, <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/barn-som-anhoriga/forskning-om-konsekvenser/> 2025-12-02.

Barn och unga med funktionsnedsättning riskerar i större utsträckning än andra barn att utsättas för alla former av våld och övergrepp.⁹

Både flickor och pojkar kan utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Flickor anses vara bärare av familjens heder och drabbas oftast hårdast av begränsningar, kontroll, tvång och våld, men även pojkar drabbas. Pojkar förväntas också utöva kontroll över sina kvinnliga släktingar. Både flickor och pojkar kan tvingas gifta sig mot sin vilja.¹⁰

Våld mot barn för med sig allvarliga konsekvenser för barnets fysiska och psykiska hälsa, både i barndomen och i det fortsatta livet. Psykisk ohälsa innebär också en ökad risk för svårigheter i skolan och med sociala relationer. Skolmisslyckande riskerar i sin tur att medföra försämrade möjligheter på arbetsmarknaden.¹¹

Levnadsvillkoren för barn och unga med funktionsnedsättning är genomgående sämre än för andra barn inom områden som hälsa, utbildning och fritid. Detta påverkar barnens möjligheter till utveckling, både som barn och vuxna.¹²

Barns levnadsvillkor påverkas också av risken för att utsättas för diskriminering och av faktisk utsatthet för diskriminering och rasism. Många rapporter belyser hur barn och unga utsätts för diskriminering i Sverige.¹³ Exempelvis beskriver diskrimineringsombudsmannen (DO) afrosvenska elevers situation i skolan som allvarlig. I första hand handlar det om trakasserier från andra elever, men även från skolpersonal. Trakasserierna kan ta

⁹ Myndigheten för delaktighet, 2024, [Om barn och ungas levnadsvillkor i samhället - MFD](#) 2025-04-22.

¹⁰ Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021–2025.

¹¹ SOU 2022:70 *En uppväxt fri från våld, En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn*.

¹² Myndigheten för delaktighet, 2024, [Om barn och ungas levnadsvillkor i samhället - MFD](#) 2025-04-22.

¹³ Se exempelvis Barnombudsmannen, 2025, *Årsrapport 2025 Ni måste hinna före*, Unicef, 2022, *Barn berättar om sin vardag i rapport till regeringen*, Rädda Barnen, 2025, *Barns röster om rasism i skolan* och Institutet för mänskliga rättigheter *Årsrapport 2025*.

olika form, exempelvis klotter, glåpord och social uteslutning, men även i form av allvarligt fysiskt våld.¹⁴

Barn utsätts även för andra former av rasism, såsom islamofobi, antisemitism, antiziganism, rasism mot samer och rasism mot asiater. Brottsförebyggande rådet (Brå) beskriver i en rapport att ungefär en femtedel av eleverna som definierade sig som muslimer uppgav sig ha blivit retade, utfrysta, hotade, slagna eller fått hotfulla sms. En annan rapport visar att antisemitism i skolan kan ta sig många olika uttryck. Det kan vara både tydliga och medvetna uttryck i ett klassrum eller omedvetet språkbruk i form av skämt och jargong mellan elever i korridoren.¹⁵ DO har vidare synliggjort att föreställningar om kön, ålder, etnisk tillhörighet och funktionsnedsättning kan påverka tillgången till socialtjänstens insatser.¹⁶

I stadens samråd med representanter för de nationella minoriteterna har det framförts att det är viktigt att särskilt uppmärksamma romska och judiska barns utsatthet för antiziganism och antisemitism, vilket inte sällan leder till att barnen inte vågar vara öppna med sin identitet och bakgrund av rädsla av diskriminering och trakasserier. Den romska minoriteten lyfter även vissa romska barns utsatthet på grund av familjens socioekonomiska situation.

Barns hälsa, utveckling och välbefinnande påverkas också av inomhusmiljön, både i hemmet och i förskola/skola. Exempelvis bidrar en god ljudmiljö till bättre koncentrations- och inlärningsförmåga. Barn behöver även skyddas från skadliga ämnen eftersom de är särskilt känsliga för kemikaliepåverkan. Folkhälsomyndigheten visar att socioekonomiska skillnader i boende och närmiljö skapar ojämlika förutsättningar för en god inomhusmiljö.¹⁷

Ansvarsfördelning

Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa barnets rättigheter och inflytande. En central metod för genomförandet är att utveckla ett rättighetsbaserat arbetssätt som

¹⁴ Diskrimineringsombudsmannen, 2025, *Afrosvenska elevers utsatthet för rasism och diskriminering i skolan*.

¹⁵ Skolverket, 2025, [Antisemitism i skolan - Skolverket 2025-12-02](#).

¹⁶ Diskrimineringsombudsmannen, 2021, *Skillnader som kan utgöra risk för diskriminering?*

¹⁷ Folkhälsomyndigheten, 2025, [Boende- och närmiljö påverkar vår hälsa – Miljöhälsorapport 2024 — Folkhälsomyndigheten](#), 2026-04-22.

hjälper verksamheten att fokusera på individer och grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda. Principen i Agenda 2030 om att ingen ska lämnas utanför kan också vara till hjälp för att identifiera vilka grupper som är särskilt viktiga att fokusera på.

Kommunstyrelsen ansvarar för övergripande samordning, stöd och uppföljning i implementeringen av handlingsplanen.

Målen i handlingsplanen pekar på förflyttningar som staden förväntas göra. Många mål kräver samverkan och att nämnder med expertkunskap och särskilt ansvar, ofta facknämnder, ger stöd till andra nämnder, ofta stadsdelsnämnder. Några mål är tydligare riktade mot vissa verksamheter och nämnder/bolagsstyrelser än andra. Varje mål i handlingsplanen innehåller information om särskilt ansvariga nämnder och bolagsstyrelser.

På stadens intranät finns förslag på utbildningar och olika former av material som ger stöd i nämndernas arbete.

Uppföljning

Stockholms stads arbete med handlingsplanen ska utgå från ordinarie processer samt från kunskap om stockholmarnas levnadsvillkor och tillgång till de mänskliga rättigheterna. Arbetet är tvärsektoriellt och har betydelse för samtliga verksamhetsområdesmål i stadens budget.

Nämnder och bolagsstyrelser ska i samband med ordinarie uppföljningsprocesser synliggöra resultat och utmaningar i arbetet med barnets rättigheter.

Utifrån stadens program för mänskliga rättigheter gör stadsledningskontoret vartannat år en bedömning av stadens arbete med mänskliga rättigheter som sammanställs i en rapport till kommunfullmäktige. I arbetet ingår att följa upp de handlingsplaner som är kopplade till programmet.

Fokusområde: Kunskap och information

I Stockholms stads program för mänskliga rättigheter lyfts att stadens alla verksamheter behöver ha grundläggande kunskap om barns rättigheter och att vissa verksamheter därutöver kan behöva olika former av fördjupad kunskap, beroende på verksamhetens uppdrag och målgrupp. Stadens verksamheter ska också enligt programmet informera om de rättigheter som stockholmarna har samt om hur staden arbetar för att säkerställa dessa.

Enligt barnkonventionen ska barn ha tillgång till information. FN:s kommitté för barnets rättigheter har bland annat uttalat att barn behöver tillgång till information om alla frågor som rör dem, utformad så att den passar deras ålder och förmågor. Barns rätt till information är nära knuten till deras rätt till delaktighet och inflytande.¹⁸

Barn måste känna till sina rättigheter för att kunna hävda dem. Forskning visar att för barn och unga som lever i socialt utsatta situationer kan information om rättigheter och tillgängligt stöd bidra till att de kan sätta ord på sin utsatthet. Att informera barn om deras rättigheter kan också stärka socialtjänstens arbete med att nå barn och unga i behov av stöd i ett tidigt skede.¹⁹ Information till barn ska ges där de befinner sig i vardagen, exempelvis i skolan eller i samband med olika fritidsverksamheter.²⁰

¹⁸ Barnombudsmannen, 2024, [Barns rätt till information - Barnombudsmannen](#) 2025-12-02.

¹⁹ FoU_Nordväst, Stockholms län, 2022, *En känd och tillgänglig socialtjänst för barn och unga?*

²⁰ Barnombudsmannen, 2026, [Barn behöver känna till sina rättigheter - Barnombudsmannen](#) 2026-04-22.

Kunskap och information Mål 1: Stadens medarbetare bemöter barn respektfullt och med anpassning till olika barns behov.
Stadens medarbetare har god kunskap om barnkonventionen och vad den innebär för verksamhetens skyldigheter. <i>Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>
Stadens medarbetare har god kunskap om bemötande av barn. <i>Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>
Stadens medarbetare har god kunskap om hur barnkonsekvensanalyser i verksamheten kan göras. <i>Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>

Insatser för att främja barnets rättigheter genom god kunskap kan se olika ut beroende på verksamhetens förutsättningar och behov. Några exempel på kunskapshöjande insatser är:

- deltagande i stadens egna utbildningar och nätverk,
- deltagande i andra myndigheters utbildningar,
- utveckling av egna föreläsningar eller utbildningsinsatser,
- studiebesök och studieresor,
- spridning av relevanta rapporter och
- dialog och samarbeten med relevanta civilsamhällesaktörer.

Vid utformningen av kunskapshöjande insatser om bemötande av barn bör stadens verksamheter utöver generell kunskap sträva efter att prioritera bemötande av barn som av olika anledningar har särskilda behov eller har en utsatt livssituation. Det kan exempelvis handla om att ha kunskap om hur de kan förebygga att barn utsätts för diskriminering eller om hur behoven kan tillgodoses hos barn med funktionsnedsättning eller med annat modersmål än svenska. Kunskap om bemötande av barn ska även inkludera barn som lever i utsatta miljöer eller livssituationer, exempelvis barn som utsätts för våld eller barn som lever i en familj där en förälder missbrukar eller lider av psykisk ohälsa.

Att ha god kunskap om att göra barnkonsekvensanalyser har stor betydelse för genomförandet av denna handlingsplan. En barnkonsekvensanalys syftar till att pröva barnets bästa och kan göras både när barn berörs på ett generellt plan, när en specifik grupp av barn berörs och när ett enskilt barn berörs.

Kommunstyrelsen, arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, kulturnämnden, idrottsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och utbildningsnämnden har ett särskilt ansvar att bevaka och informera om utbudet av utbildningar och stödmaterial inom sina områden samt att vid behov utveckla nya kunskapshöjande insatser.

Kunskap och information Mål 2: Staden når barn och unga med information om deras rättigheter och om stadens utbud av välfärd och service.
Staden erbjuder information som barn och unga kan tillgodogöra sig – både fysiskt och digitalt. <i>Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>
Verksamheter som riktar sig till barn informerar barn om deras rättigheter samt erbjuder målgruppsanpassad information om sin verksamhet. <i>Särskilt ansvariga: Arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, överförmyndarnämnden och stadsdelsnämnderna.</i>

Det är centralt att insatser genomförs för att nå barn med information både om deras rättigheter och om stadens utbud av välfärd och service. Arbete i stadens verksamheter med information och kommunikation behöver därför ha ett barnrättsperspektiv. Det kan exempelvis handla om hur staden informerar om och presenterar en verksamhet för barn och unga, både i direkta möten, i verksamheternas lokaler och på webben. Det kan också handla om information om barnkonventionen, barns rättigheter och stadens skyldigheter.

För att kunna ta fram bra information till barn behöver staden fråga barn vad de vill ha och skapa delaktighet och inflytande i arbetet med information och kommunikation.

Tre goda exempel på arbete med information till barn på webben:

- Umo, en webbplats om sex, hälsa och relationer för alla mellan 13 och 25 år som finansieras av Sveriges alla regioner [UMO](#)
- Koll på soc, om socialtjänsten för barn och unga, framtagen av socialstyrelsen [Om socialtjänsten för barn och unga - Koll på soc](#)
- Mina rättigheter, nationella barnombudsmannens webbsidor om barnets rättigheter [Mina rättigheter Åldersväljaren - Mina rättigheter](#)

Fokusområde: Välfärd och service

Viktiga begrepp

Att ha ett **barnrättsperspektiv** är att vid varje beslut eller åtgärd som rör barn beakta att dess rättigheter enligt barnkonventionen tas tillvara.

Barnets bästa handlar om det enskilda barnet, en grupp barn eller barn generellt och måste avgöras i varje enskilt fall.

Barnets perspektiv är barns egen syn på sitt liv och omvärld. Vuxna kan ta del av barnets perspektiv när barnet själv berättar.

Källa: Barnombudsmannen, u.å., [Perspektiv på barnrätt - Webbutbildning om barnkonventionen](#), 2026-05-07.

I Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna framgår att stadens välfärd och service ska planeras och utformas för att säkerställa att mänskliga rättigheter respekteras.

För att motverka diskriminering behövs kunskap och arbetssätt för att få syn på normer, både i samhället och i stadens verksamheter. Barn och unga kan exempelvis identifiera sig som flickor eller pojkar, utsättas för rasism, ha en funktionsnedsättning, ha en könsidentitet eller ett könsuttryck som inte överensstämmer med normen eller tillhöra de nationella minoriteterna. Ett normkritiskt perspektiv fokuserar på normer och maktstrukturer som gör att vissa personer uppfattas som ”avvikande” och andra som ”normala” och vilka konsekvenser denna obalans bidrar till. När normer skapas, tolkas, omformuleras och förstärks utifrån föreställningar och beteenden påverkar det oss själva och personer vi möter.²¹

Stadens verksamheter erbjuder en bredd av välfärd och service till barn och unga. Det finns stora möjligheter att arbeta för att främja barns rättigheter och jämlika levnadsvillkor för barn inom förskola och skola socialtjänst och arbetsmarknadsinsatser, öppna verksamheter, kultur, idrott och fritid samt i stadens offentliga miljöer.

Barn ska också skyddas från olika former av våld, utnyttjande och andra utsatta situationer. Enligt socialtjänstlagen 19 kapitlet bör var och en som får kännedom och/eller misstänker att ett barn far illa anmäla det till socialtjänsten. Enligt samma lag finns det verksamheter som har en plikt att anmäla. Anmälningsskyldig är personal inom socialtjänsten, inom verksamhet enligt LSS, inom alla skolformer, inom barnomsorg, förskola och fritidshem samt ordningsvakter.²²

Staden behöver säkerställa att de mänskliga rättigheterna respekteras både i verksamhet som drivs i stadens egen regi och i verksamhet som drivs i upphandlad form. Målen nedan är därför relevanta även i upphandling och utförande av externa leverantörer. I praktiken kan det exempelvis handla om att ställa krav på

²¹ Diskrimineringsombudsmannen, 2025, [Bli medveten om dina normer | DO](#) 2025-12-02.

²² Socialstyrelsen, 2026, [Anmälan till socialtjänsten vid kännedom eller misstanke om att ett barn far illa - Socialstyrelsen](#) 2026-04-22.

leverantörers kompetens avseende barns rättigheter och levnadsvillkor.

Barn i utsatta situationer

Barn som lever i utsatta situationer har sämre möjligheter än andra barn att få sina rättigheter tillgodosedda. Flera artiklar i barnkonventionen berör barn i utsatthet, bland annat artikel 19 som anger att:

- Varje barn har rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld, övergrepp, vanvård eller utnyttjande.

Att barn utsätts för olika former av våld, vanvård eller utnyttjande är ett stort samhällsproblem. Utöver det lidande våldet innebär leder utsattheten också till fysisk och psykisk ohälsa hos barn.²³ Barn ska skyddas mot våld och andra övergrepp och få stöd och hjälp om det ändå sker.²⁴

Barn som placeras i samhällsvård utgör en särskilt utsatt grupp med skiftande behov och livsvillkor. Forskning visar att dessa barn, som vårdas utanför det egna hemmet, i betydligt högre utsträckning än sina jämnåriga uppvisar olika former av hälsoproblem och har ett ökat behov av hälso- och sjukvård. Vidare visar studier att avbrott i skolgången är vanligt förekommande bland barn och unga i samhällsvård, vilket kan få långsiktiga konsekvenser för deras utbildningsnivå och framtida möjligheter. Forskningen pekar också på att individer som vuxit upp i familjehem eller hem för vård eller boende (HVB) löper en avsevärt högre risk än befolkningen i övrigt att som vuxna drabbas av både fysisk och psykisk ohälsa.²⁵

Situationen för barn och unga som är placerade på HVB-hem inom Statens institutionsstyrelse (SiS) har fått stor uppmärksamhet de senaste åren på grund av larm om missförhållanden och våld.²⁶

Barn som växer upp under osäkra boendeförhållanden och i hemlöshet är en grupp vars levnadsvillkor är särskilt svåra. Dessa barn riskerar att hamna i en negativ cykel där deras fysiska och psykiska hälsa samt utbildning påverkas negativt vilket kan få stora konsekvenser, inte bara under barndomen, utan även i det

²³ Socialstyrelsen, 2025, [Våld mot barn - Socialstyrelsen](#), 2025-12-02.

²⁴ Barnombudsmannen, 2020, *Dom tror att dom vet bättre, barnet som rättighetsbärare*.

²⁵ Socialstyrelsen, 2026, [Placerade barn och unga - Socialstyrelsen](#) 2026-04-07.

²⁶ Barnrättsbyrån, 2025, *Avskiljningar, våld och missförhållanden inom SiS ungdomsvård 2024*.

kommande vuxenlivet.²⁷ Stadens kartläggning över personer i hemlöshet visar att 20 procent, eller ca 440 personer, är föräldrar till barn under 18 år.²⁸ Det innebär inte nödvändigtvis att barnen till dessa föräldrar är hemlösa, men oavsett innebär det en särskilt utsatt situation för barnen.

Barn som växer upp med föräldrar som har beroendeproblematik eller psykisk ohälsa befinner sig i en ökad risksituation. Forskning visar att dessa barn oftare upplever bristande omsorg, våld, otrygghet och oförutsägbarhet i vardagen, vilket kan påverka deras emotionella, sociala och kognitiva utveckling negativt. De löper även en förhöjd risk att själva utveckla psykisk ohälsa, beroendeproblem samt svårigheter i skolan och i relationer senare i livet.²⁹

Barn utnyttjas av kriminella gäng bland annat eftersom de är lättare att manipulera. Barn användas också för att utföra kriminella och ibland våldsamma uppdrag. De flesta barn under 15 år som utreds för allvarliga brott har en omfattande problembild med riskfaktorer inom flera livsområden.³⁰

Barn och ungas psykiska hälsa påverkas av många olika faktorer såsom familjen och andra nära relationer, skolan och uppväxtmiljön.³¹ Trenden i Stockholms stads mätning 2024 är positiv, men flickor rapporterar kontinuerligt sämre mående än pojkar. Den senaste mätningen visar att andelen flickor som ofta känner sig ledsna och nedstämda är 40 procent både i grundskolan och gymnasieskolan. Motsvarande bland pojkar är 17 procent i grundskolan respektive 15 procent i gymnasieskolan.³²

Socioekonomiska förutsättningar har betydelse för ungas skolresultat och tillträde till arbetsmarknaden. Socioekonomiska faktorer har en avgörande påverkan för elevernas resultat, där elever i områden med större socioekonomiska utmaningar har svårt att nå goda resultat i sitt skolarbete trots omfattande riktade insatser, studiestöd, högre lärartäthet, anpassad lärmiljö och en hög andel

²⁷ Stockholms stads program för att motverka hemlöshet 2020–2025.

²⁸ Stockholms stad, 2024, *Personer som lever i hemlöshet i Stockholms stad*.

²⁹ Nationellt kompetenscentrum anhöriga, 2026, [Barn som anhöriga | Nationellt kompetenscentrum anhöriga](#) 2026-04-07.

³⁰ Brottsförebyggande rådet, 2025, [Barn och ungas brottslighet | Brå - Brottsförebyggande rådet](#), 2025-12-02.

³¹ Folkhälsomyndigheten, 2025, [Faktorer som påverkar den psykiska hälsan hos barn och unga — Folkhälsomyndigheten](#), 2025-12-02.

³² Stockholms stad, 2024, *Stockholmsenkäten*.

behöriga lärare. Ett aktivt arbete bedrivs för att så långt som möjligt jämna ut skillnader och kompensera för bristfälliga förutsättningar i elevernas hemmiljö, men förväntat positiva effekter i skolarbetet motverkas av såväl boendesegregation som skolsegregation.³³ Skillnaden i andel arbetslösa bland unga i olika områden i staden är också stora.

Välfärd och service Mål 1: Alla barn är trygga och skyddas från olika former av våld, utnyttjande och andra utsatta situationer.
 Staden har sociala insatser som säkerställer att alla barn får det stöd och skydd de behöver. <i>Särskilt ansvariga: Socialnämnden och stadsdelsnämnderna.</i>
 Stadens verksamheter säkerställer trygga och långsiktiga boendevillkor för barnfamiljer. <i>Särskilt ansvariga: Socialnämnden, stadsdelsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem, AB Svenska Bostäder och SHIS Bostäder .</i>
 Stadens verksamheter skyddar barn och unga från att rekryteras och utnyttjas i kriminalitet. <i>Särskilt ansvariga: Arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.</i>
 Stadens verksamheter erbjuder tidiga insatser och ett samordnat stöd för att stärka barn och ungas psykiska hälsa. <i>Särskilt ansvariga: förskolenämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.</i>

³³ Stockholms stad, 2024, Årsredovisning 2024.

Stadens verksamheter erbjuder barn och unga en god förberedelse inför arbetslivet genom utbildning, praktik och feriearbeten, med särskilt fokus på barn och unga med svagare etableringsförutsättningar på arbetsmarknaden.

Särskilt ansvariga: Arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Insatser för att alla barn ska vara trygga och skyddas från våld, utnyttjande och andra utsatta situationer behöver erbjudas tidigt och stadens verksamheter behöver samverka för att nå goda resultat. Stadens verksamheter ska ha ett särskilt fokus på barn i utsatta situationer. Socialtjänstens insatser ska utvecklas, utifrån forskning, beprövad erfarenhet och dialog med barn och unga, för att säkerställa att de behov som finns kan mötas.

Ett viktigt arbetssätt är att göra orosanmälan till socialtjänsten i stadsdelsförvaltningen där barnet bor. Att anmäla oro för ett barn hjälper socialtjänsten att möta problem så tidigt som möjligt. För att personal ska kunna göra orosanmälan behöver det finnas kunskap om oros signaler samt processen kring orosanmälan.

Insatser för att säkerställa långsiktiga och trygga boendevillkor för barnfamiljer är exempelvis vräkningsförebyggande arbete och insatser som underlättar för barnfamiljer att komma in på bostadsmarknaden. En god samverkan krävs mellan stadens olika nämnder och bolag. Stadens verksamheter ska fortsätta utveckla insatser och samverka för att skydda barn och unga från att rekryteras och utnyttjas i kriminalitet. För att möta utvecklingen krävs tidiga insatser, nära samverkan mellan stadens verksamheter och ett tydligt fokus på att skydda barn från att utnyttjas i kriminella syften. I *Stockholms stads strategi för att förhindra att barn och unga vuxna dras in i kriminalitet* finns vägledning i hur arbetet ska utvecklas.³⁴

Insatser för att minska skillnaderna mellan barn och ungas förutsättningar till utbildning och arbete i olika stadsdelsområden är centrala för att detta mål ska uppnås. Praktik och feriearbeten är exempel på insatser som kan ha ett särskilt fokus på unga i utsatta situationer. Unga som varken studerar eller arbetar ska fortsatt erbjudas stöd och vägledning på Jobbtorg.

³⁴ Stockholms stad, 2025, [Stadens styrdokument - Stockholms stad](#) 2025-12-02.

Skola och förskola

Skolan är central för barns levnadsvillkor, både i barndomen och i det fortsatta livet. Skolresultaten för elever som bor i Stockholms stad är stabila och generellt högre än genomsnittet för riket. Andelen som lämnar årskurs 9 med behörighet till yrkesprogram har legat kring 88–90 procent de senaste två decennierna, med en viss fördel för flickorna. Elevernas socioekonomiska förutsättningar har stor betydelse för skolresultaten och vissa grupper av barn har större utmaningar att klara skolan, bland annat barn som invandrat efter skolstart, barn vars föräldrar har en kortare utbildning liksom barn med funktionsnedsättningar.³⁵ För att uppväga skillnader i barns behov och förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen har skolan och förskolan ett kompensatoriskt uppdrag som handlar om att erbjuda anpassningar och särskilt stöd.³⁶

Förskolan har en mycket positiv påverkan på barns utveckling, lärande och välbefinnande långt upp i skolålder enligt forskning. Inskrivningsgraden i förskolan i hela staden är 95 procent, en nivå som har legat stabilt under en längre period. Järva och Skärholmens stadsdelsområden utmärker sig med en lägre inskrivningsgrad, runt 88–90 procent.³⁷ Som ett komplement till att mäta inskrivningsgrad uppmärksammas allt mer hög frånvaro i förskolan, både i staden och nationellt. Vissa barns närvaro är så sporadisk att barnet inte får kontinuitet i sin utbildning, vilket påverkar barnets levnadsvillkor på både kort och lång sikt.³⁸

Förskolor ska erbjuda alla barn en stimulerande språklig miljö. Arbetet med att utveckla barns språk görs i dagens alla aktiviteter såsom i leken, under måltiderna och vid påklädning. Stor vikt ska läggas vid att stimulera barnens språkutveckling i svenska. Barn som har ett annat modersmål än svenska ska få möjlighet att utveckla även det språket, barn som tillhör de nationella minoriteterna har rätt till sitt nationella minoritetsspråk och barn har också rätt till teckenspråk.³⁹

För att motverka att barn och unga far illa, exempelvis genom att de utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, ska skolor och

³⁵ Stockholms stad, 2024, *Återblick på Skillnadernas Stockholm*.

³⁶ Skolverket, 2025, [Extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram - Skolverket](#) 2025-12-02.

³⁷ Stockholms stad, 2024, *Återblick på Skillnadernas Stockholm*.

³⁸ Stockholms stad, 2024, *Förskola i Stockholm 2024*.

³⁹ Skolverket [Ge ditt barn en bra start - stärk språket](#) 2025-12-02.

förskolor arbeta förebyggande, främjande samt upptäcka och hjälpa den som är utsatt.⁴⁰ Alla som arbetar i förskola, grundskola och gymnasieskola har ett ansvar att anmäla oro för barn som far illa till socialtjänsten.

Skolan har också ett tydligt uppdrag att skydda barn mot rasism och andra former av diskriminering. En undersökning från Rädda Barnen, som riktades till barn i åk 5, visar att nära hälften av barnen i undersökningen, 48 procent, har sett eller hört något rasistiskt på sin skola, någon gång eller flera gånger. Det är en större andel bland barn med utländsk bakgrund som sett eller hört något rasistiskt (57 procent) jämfört med andelen bland barn med svensk bakgrund som har sett eller hört något rasistiskt (43 procent).⁴¹

Barn och ungas vardag utspelar sig i allt högre utsträckning i digitala medier. De digitala verktygen skapar nya möjligheter till lek, umgänge och lärande men är även arenor för mobbning, diskriminering, trakasserier och hat. Forskning har visat att barn och unga som utsätts för nätmobbning i större utsträckning skolkar, presterar sämre och känner sig mindre trygga i skolan. En anledning till detta, enligt forskningen, är att de är oroliga över vem eller vilka på skolan som ligger bakom mobbningen och vilka som sett den. Mobbningen kan också pågå både på nätet och i skolan.⁴²

Välfärd och service

Mål 2:

I stadens skolor och förskolor känner sig alla barn och unga trygga och inkluderade.

Stadens skolor och förskolor identifierar och vidtar åtgärder mot eventuella normer och arbetssätt i verksamheten som riskerar att exkludera barn och unga utifrån olika diskrimineringsgrunder.

Särskilt ansvariga: Utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.

⁴⁰ Skolverket [Motverka hedersrelaterat våld och förtryck - Skolverket](#) 2025-12-02.

⁴¹ Rädda Barnen, 2021, Vuxna – vad gör dom? Barns röster om rasism i skolan.

⁴² Statens medieråd, 2020, [Utsatt på internet - en internationell forskningsöversikt om nätmobbning bland barn och unga](#) 2025-12-02.

Lärare, annan skolpersonal och förskolepersonal har förutsättningar att agera aktivt när de ser eller får information om barns utsatthet, exempelvis kränkningar, våld och diskriminering eller om barn på andra sätt far illa.

Särskilt ansvariga: Utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Staden vidtar åtgärder för att motverka mobbning och kränkningar i digitala miljöer.

Särskilt ansvariga: Socialnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Stadens skolor och förskolor ger alla barn och unga möjlighet till en god språkutveckling och att tillägna sig det svenska språket.

Särskilt ansvariga: Förskolenämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Insatser för att skapa trygghet och inkludering i stadens skolor och förskolor för barn och unga som bryter mot normer och riskerar att utsättas för diskriminering och rasism ska riktas både till pedagoger och till annan personal samt till elever, barn och barngrupper.

Gedigna insatser för att främja barns språkutveckling behövs och de ska utgå från forskning och beprövade metoder. Dessa insatser är särskilt viktiga i områden i staden där många barn har svenska som andraspråk.

Den mest grundläggande insatsen för att skapa trygghet och inkludering för alla barn och unga är ett väl fungerande arbete mot kränkningar, våld och diskriminering eller mot att barn på andra sätt far illa. Det handlar om att lyssna på vad barn berättar, utreda händelser som uppstår, genomföra åtgärder och följa upp arbetet.⁴³ Det krävs också att arbetet utgår från att barn kan utsättas både i skolan och på nätet. All personal i skola och förskola har även ansvar för att anmäla oro för barn som far illa till socialtjänsten.

Ett normkritiskt arbetssätt är också viktigt och innebär att undersöka normer som dominerar på förskolan/skolan och hur det tar sig uttryck. I

⁴³ Skolverket, 2025, [Skolans arbete mot sexuella trakasserier - Skolverket](#) 2025-12-02.

nästa steg är verksamhetens arbetssätt och bemötande i fokus, både i bemötandet av barn och elever och i det övriga arbetet.

Fler exempel på insatser är:

- APT-möten eller andra personalmöten med fokus på ett normkritiskt arbetssätt.
- Att använda elevundersökningar för att få syn på normer och värderingar hos barn och unga och sedan arbeta med resultaten i elevgrupperna.
- Att använda elevundersökningar för att få syn på barn och ungas upplevelser av skolan och sedan arbeta med resultaten i elevgrupperna.

Vid utformningen av insatser bör skolor och förskolor ha i åtanke att barn och unga har olika förutsättningar och behov.

Socialtjänst och andra verksamheter som möter barn och deras vårdnadshavare

Socialtjänsten ska verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda levnadsförhållanden och arbeta för att förhindra att barn och unga far illa. Socialtjänsten och andra verksamheter som möter barn och deras vårdnadshavare ska säkerställa att alla beslut och åtgärder som rör barn har ett barnrättsperspektiv.⁴⁴

Enligt barnkonventionen är barn kompetenta individer som, precis som vuxna, har rätt till inflytande över sina liv. Barn ska ha möjlighet att komma till tals och det finns inga åldersgränser för detta. Barn har rätt att uttrycka sina åsikter, höras i de frågor som berör dem och få åsikterna beaktade utifrån ålder och mognad. Ett barnrättsperspektiv genomsyrar en verksamhet när barns fulla människovärde erkänns och respekteras och när barns integritet respekteras. Vidare gäller att:

- barn inte får diskrimineras på grund av härkomst, kön, religion, funktionshinder eller andra liknande skäl (artikel 2 i barnkonventionen)
- barns bästa, både på lång och kort sikt, uppmärksammas, utreds och övervägs i alla beslut som berör dem direkt eller indirekt (artikel 3 i barnkonventionen)
- barns rätt till liv, överlevnad och utveckling beaktas (artikel 6 i barnkonventionen)

⁴⁴ För ytterligare mål som rör socialtjänstens och andra verksamheters roll gällande att arbeta främjande och upptäcka barn som far illa, se föregående avsnitt "Barn i utsatta situationer".

- barn får möjlighet att säga sin mening och får den respekterad (artikel 12 i barnkonventionen)
- tillräckliga resurser avsätts för att främja barns rättigheter (artikel 4 i barnkonventionen)
- barn och vuxna har god kunskap om barns rättigheter (artikel 42 i barnkonventionen)

Barns rätt att komma till tals är starkt sammankopplad med principen om barnets bästa. En förutsättning för att göra en prövning av barnets bästa är i de allra flesta fall att barnet på något sätt får göra sin åsikt hörd, eller att barnets åsikt på annat sätt kan klarläggas.⁴⁵

Välfärd och service Mål 3: Ett barnrättsperspektiv ska genomsyra arbete som rör enskilda barn och barn som grupp.
Staden genomför bedömningar av barnets bästa som underlag till beslut och åtgärder som rör barn och unga. <i>Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>
Staden säkerställer att barn och unga får möjlighet att komma till tals i enskilda ärenden som rör dem. <i>Särskilt ansvariga: Arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.</i>
Staden tillvaratar barn och ungas röster, från enskilda barn, grupper av barn och civilsamhället, för att utveckla verksamheter och insatser. <i>Särskilt ansvariga: Socialnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.</i>

⁴⁵ Barnombudsmannen, 2020, *Dom tror att dom vet bättre, barnet som rättighetsbärare.*

Ett barnrättsperspektiv är att vid varje beslut eller åtgärd som rör barn beakta att barnets rättigheter enligt barnkonventionen tas tillvara. När barn påverkas av ett beslut eller en åtgärd ska barnets bästa utredas och beaktas. Barnet ska få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter. Åsikterna ska ges betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Vid beslut av övergripande eller strategisk karaktär ska en fördjupad analys av beslutets konsekvenser för barn genomföras, en så kallad barnkonsekvensanalys.

Som en del av arbetet med att beakta barnets rättigheter ska barn och unga få möjlighet att själva komma till tals i ärenden som berör dem och att bli beaktade i frågor som rör deras vårdnadshavare. Det kan handla om ärenden som berör dem direkt, såsom vid en orosanmälan eller vid insatser som riktas direkt till barnet, och i ärenden som berör dem indirekt, såsom vid en vårdnadshavares ansökan om ekonomiskt bistånd eller vid en vårdnadshavares arbetsmarknadsinsats.

Staden behöver också använda barns synpunkter och upplevelser för att utveckla verksamheten. En viktig del i detta är att ta tillvara erfarenheter från specifika grupper av barn, exempelvis inom socialtjänsten och skolan. Civilsamhället är också en viktig aktör för staden att använda i detta utvecklingsarbete.

Det finns många olika metoder tillgängliga för stadens verksamheter i arbetet med att tillgodose barnets rättigheter, se stadens intranät under ”Barns rättigheter”.

Kultur, idrott och fritid

Alla barn har rätt till en meningsfull fritid och fritiden är en viktig del av barns liv och utveckling.⁴⁶ Fritiden kan bidra till hälsa, stärkt självkänsla och ge betydelsefulla relationer till vuxna utanför familjen.⁴⁷ I Stockholms stad finns goda möjligheter till idrott, motion och friluftsliv som bidrar till att utjämna skillnader i hälsa och livsvillkor och till att alla barn och unga kan utvecklas och få sina behov tillgodosedda samt att barns rättigheter säkerställs.⁴⁸ Exempel på arbete i staden inom verksamhetsområde barn, kultur och fritid är fritids- och ungdomsgårdar, parklekar, kulturskola, och kollo.

⁴⁶ Se barnkonventionens artikel nummer 31. Barn har rätt till lek, vila och fritid.

⁴⁷ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), 2024, *En sammanfattad bild av ungas levnadsvillkor i Sverige - Ung idag 2024:1*.

⁴⁸ Stockholms stads program för idrott, motion och friluftsliv 2024–2028.

De allra flesta unga är nöjda med sin fritid, men det finns grupper av unga som inte är det. Endast varannan ung person med funktionsnedsättning och varannan ung tjej med utländsk bakgrund känner sig nöjda med sin fritid. Många unga har även avstått från fritidsaktiviteter för att det är för dyrt eller för att det är för svårt att ta sig till aktiviteten.⁴⁹

Det finns även skillnader i vilka aktiviteter som olika grupper av unga tar del av. Det är mindre vanligt att killar tar del av kulturaktiviteter, så som att konsumera eller utöva kultur, besöka bibliotek, läsa böcker eller lyssna på ljudböcker. En lägre andel bland unga med funktionsnedsättning deltar i idrott jämfört med barn som inte har en funktionsnedsättning.⁵⁰

Välfärd och service Mål 4: Staden erbjuder alla barn och unga likvärdig tillgång till kultur, idrott och fritid.
Stadens verksamheter vidtar åtgärder för att fler barn och unga ska ha en meningsfull fritid. <i>Särskilt ansvariga: Idrottsnämnden, kulturnämnden, och stadsdelsnämnderna.</i>
Staden förebygger och bekämpar diskriminerande fördomar, beteenden, språkbruk och bilder som begränsar barn och ungas tillgång till kultur, idrott och fritid. <i>Särskilt ansvariga: Idrottsnämnden, kulturnämnden, och stadsdelsnämnderna.</i>

För att barn och unga ska få likvärdig tillgång till kultur, idrott och fritid behöver stadens verksamheter arbeta för att jämlikheten ska öka. Det kan exempelvis handla om insatser för att göra idrott tillgänglig för barn med funktionsnedsättningar. Det kan också handla om att få fler barn från socioekonomiskt svaga områden att gå kulturskola.

⁴⁹ MUCF, 2023, *En fördjupad bild av ungas fritid*.

⁵⁰ MUCF, 2023, *En fördjupad bild av ungas fritid*.

Ett normkritiskt arbetssätt är också viktigt för att skapa en likvärdig tillgång till kultur, idrott och fritid för alla barn och unga. Det innebär att undersöka normer som dominerar, exempelvis på fritidsgården, i kulturskolan eller i simhallen och hur normerna tar sig uttryck. I nästa steg är verksamhetens arbetssätt och bemötande i fokus, både i bemötandet av barn och elever och i det övriga arbetet.

Några frågor att ställa sig i verksamheten för att arbeta inkluderande är följande:

- Vilka målgrupper når vår verksamhet idag? Finns det några målgrupper vi inte når?
- Hur ser villkor och förutsättningar ut för målgrupperna vi vill nå?
- Hur kan vi göra för att utveckla och anpassa verksamheten till fler?

Offentliga miljöer

Stockholm ska vara en stad för alla och de offentliga miljöerna i staden har stor betydelse för barn och ungas hälsa, förutsättningar och livskvalitet. En god planering av de offentliga miljöerna kan minska både ojämlikheter och segregation. I arbetet med att planera, gestalta och förvalta krävs kunskap om barns olika förutsättningar och hur deras behov kan tillgodoses.⁵¹

Det finns inte några formella krav i plan- och bygglagen (PBL) på att en kommun måste föra dialog med barn. Samtidigt är det viktigt att beakta barnrättsperspektivet genom att exempelvis ta tillvara barns åsikter i projekt som berör dem. Dialogtillfällen behöver baseras på frivillighet från barnens sida. För att barn och unga ska vilja delta behöver därför kommunen se till att deltagarna upplever det som meningsfullt att vara med. Dialogen behöver upplevas som intressant och barnen behöver känna att de har möjlighet att påverka på riktigt. Då vissa barn är särskilt svåra att nå, krävs ibland extra lyhördhet och insatser för att få ett representativt urval.⁵²

⁵¹ Boverket, 2025, [Barnkonventionen och fysisk planering - Boverket](#) 2025-12-02.

⁵² Boverket, 2025, [Barnkonventionen och fysisk planering - Boverket](#) 2025-12-02.

Välfärd och service Mål 5: Offentliga miljöer är attraktiva och inkluderande för barn.
Staden har god kunskap om vad som skapar attraktivitet och inkludering för barn och unga i offentliga miljöer och vidtar åtgärder utifrån det. <i>Särskilt ansvariga: Fastighetsnämnden, idrottsnämnden, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem och AB Svenska Bostäder.</i>
Barn och unga har inflytande i stadsutvecklingsprocessen och i utformandet av offentliga miljöer. <i>Särskilt ansvariga: Exploateringsnämnden, idrottsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och stadsdelsnämnderna.</i>

Insatser för att öka attraktiviteten och skapa mer inkluderande offentliga miljöer för barn liknar de som används för vuxna. Det handlar om att genomföra dialoger och samråd, men som är anpassade för barn. Redan idag genomför staden dialoger med barn, både i stadsutvecklingsprocessen och i förvaltningen av befintliga platser. Att hålla dialoger med barn ska vara en del av ordinarie verksamhet.

Det finns olika möjliga vägar att komma i kontakt med barn och unga som kan medverka i dialoger, exempelvis i förskolan, skolan och anpassad skola, på fritidsgårdar, genom föreningar och idrottsorganisationer eller genom sociala medier.

Fokusområde: Delaktighet och inflytande

I Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna framgår att stadens verksamheter ska erbjuda stockholmare möjlighet till delaktighet och inflytande, särskilt grupper och personer som riskerar att lämnas utanför. Det handlar både om att skapa tillit och förtroende för det demokratiska systemet och stadens verksamheter, och om att använda invånares kunskap och erfarenheter i stadens utvecklingsarbete. Barns rätt till delaktighet och inflytande ska vara lika självklart som för vuxna.

Att arbeta med barns och elevers delaktighet och inflytande ingår i förskolans och skolans uppdrag. Elever har både rätt att ha inflytande över sin egen individuella utbildning och rätt att gå samman och påverka skolan genom elevråd, elevföreningar, andra former av elevsammanslutningar. Elever har även rätt att medverka i skolans arbetsmiljöarbete genom att utse elevskyddsombud från och med årskurs 7 och i gymnasieskolan.⁵³ Avgörande för att dessa ska fungera är att skolorna skapar goda förutsättningar för elevernas delaktighet och inflytande.⁵⁴ Även stadens andra verksamheter behöver ta tillvara barn och ungas åsikter, idéer och perspektiv på verksamheterna och hur dessa kan utvecklas för att anpassas till barn och ungas behov och förutsättningar. Genom att lyssna på barn som har erfarenhet av stadens verksamheter och insatser kan kvaliteten förbättras. Detta är inte minst viktigt inom socialtjänsten som möter särskilt sårbara barn och barn som kan ha svårt att uttrycka sina behov.

Barn och unga vill vara delaktiga och ha inflytande över utvecklingen i lokalsamhället, det visar flera undersökningar. I den nationella ungdomsenkäten framgår att 43 procent av de unga respondenterna vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen där de bor. Det finns inga skillnader mellan killar och tjejer eller mellan unga boende i områden med olika socioekonomiska förutsättningar. Men 42 procent av de unga som

⁵³ Arbetsmiljöverket, 2025, <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/skyddsombud-och-arbetsmiljoombud/elevskyddsombud/> 2025-12-02.

⁵⁴ Skolverket, 2025, [Stärk elevers delaktighet och inflytande i utbildningen - Skolverket](#) 2025-12-02.

vill vara med och påverka vet inte vart de ska vända sig.⁵⁵ Genom att på olika sätt bjuda in och ge barn och unga möjlighet till delaktighet och inflytande kan staden öka deras tillit till demokratin.⁵⁶

Delaktighet och inflytande Mål 1: Barn och unga har delaktighet och inflytande i frågor som berör dem.
Staden informerar barn och unga om deras rätt till delaktighet och inflytande. <i>Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>
Staden skapar former som ger barn och unga möjlighet till delaktighet och inflytande samt verkar för att barn och ungas organisering tas tillvara som en del av stadens utveckling. <i>Särskilt ansvariga: Arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, kommunstyrelsen, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.</i>
Stadens skolor skapar goda förutsättningar för olika former av elevinflytande. <i>Särskilt ansvariga: Utbildningsnämnden.</i>
Stadens verksamheter säkerställer att barns synpunkter och behov tas till vara i frågor som berör dem, både när barn berörs på ett generellt plan och när specifika grupper av barn berörs. <i>Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>

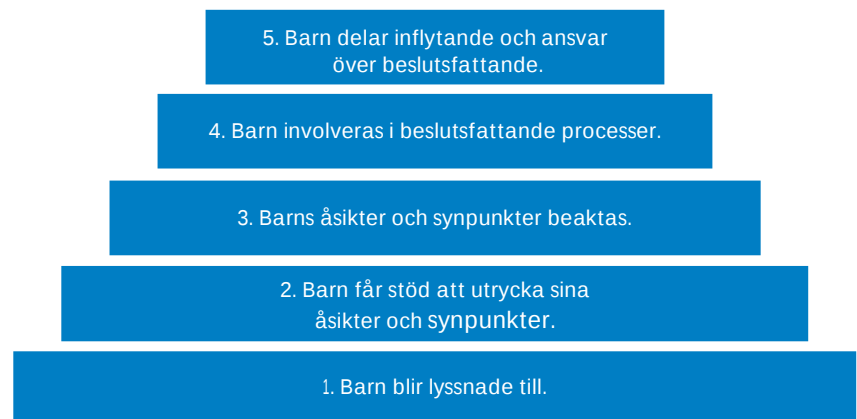
⁵⁵ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), 2024, *En fördjupad bild av ungas inflytande och delaktighet – Ung idag 2024:2*.

⁵⁶ Sveriges kommuner och regioner, 2025, [Medborgardialog och samverkan - SKR](#) 2025-12-02.

Insatser för att skapa möjligheter för barn och unga att vara delaktiga och få inflytande i frågor som berör dem kan se olika ut beroende på verksamhet och målgrupp. Exempel på metoder som kan användas är enkätundersökningar, fokusgrupper, medborgardialog eller medborgarbudget. Vid allt arbete med delaktighet och inflytande är återkoppling till de medverkande barnen avgörande för deras upplevelse av att det är meningsfullt att delta. Att återkoppling kommer att ske ska beskrivas redan i första kontakten med de barn som ska medverka. Återkopplingen kan ske på olika sätt och ska anpassas till målgruppen. Ju mer involverade barnen har varit desto mer omsorg behöver läggas på återkopplingen.⁵⁷

Att säkerställa delaktighet och inflytande handlar, utöver själva dialogen, också om att ta om hand de synpunkter och behov som barn och unga uttrycker. Det som kommer fram vid dialoger med barn och unga ska användas för att utveckla verksamheten.

Barn kan göras delaktiga i olika omfattning och på olika sätt. Bilden nedan visar praktikern och forskaren Harry Shiers delaktighetstrappa. Den består av fem olika steg av delaktighet där barns delaktighet ökar med varje steg uppåt i trappan. Modellen kan med fördel användas för att stämna av nivån av barns inflytande i pågående uppdrag.⁵⁸

Barns delaktighet och inflytande ska stärkas. Det kan göras genom att staden skapar formella strukturer, såsom exempelvis ungdomsråd. Staden behöver också utveckla fler metoder för att ta tillvara barns synpunkter och upplevelser av olika verksamheter. En viktig del i detta är att tillvarata erfarenheter och synpunkter från specifika grupper av barn i syfte att

⁵⁷ Barnombudsmannen, 2025, [Återkoppla och följ upp - Barns delaktighet](#) 2026-04-22.

⁵⁸ Barnombudsmannen, 2025, [Nivåer av delaktighet - Barns delaktighet](#) 2026-04-22. OBS – bilden på modellen kommer ändras till den layoutade versionen.

utveckla verksamheter, exempelvis inom socialtjänsten och skolan. Staden ska också stärka arbetet med ungas engagemang och organisering.

Delaktighet och inflytande

Mål 2:

Staden har långsiktiga samarbeten med
civilsamhällesorganisationer som företräder barnets rättigheter.

Stadens verksamheter samarbetar med
civilsamhällesorganisationer kring insatser
som synliggör och främjar barnets rättigheter.

Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.

Civilsamhället är en viktig samarbetspart i arbetet med att säkerställa att barn och unga har delaktighet och inflytande i frågor som berör dem. Civilsamhället, såsom ungdomsorganisationer, kan bidra till stadens arbete exempelvis genom att stärka barns rättigheter generellt samt synliggöra utvecklingsbehov och andra viktiga frågor för staden. Genom civilsamhället kan stadens verksamheter också få kontakt med grupper av barn som annars kan vara svåra att nå. Det finns också mycket erfarenhet av delaktighetsarbetet i civilsamhället som staden kan ta lärdom av.

Handlingsplan för ett jämställt Stockholm 2030

Beslutat av kommunfullmäktige xxxxx

**Handlingsplan för ett jämställt Stockholm
2030**

Utgivningsdatum: Maj 2026

Utgivare: Stadsledningskontoret,
välfärdsavdelningen

Omslagsfot: Lennart Johansson

Innehåll

Inledning	4
Andra styrdokument	6
Bakgrund	7
Ansvarsfördelning.....	10
Uppföljning	10
Fokusområde: Kunskap och information	11
Fokusområde: Välfärd och service	15
Skola och förskola.....	18
Socialtjänst och andra verksamheter som möter stockholmare	21
Arbetsmarknadsinsatser	24
Kultur, idrott och fritid	26
Offentliga miljöer	28
Fokusområde: Delaktighet och inflytande	31

Inledning

De mänskliga rättigheterna omfattar alla, alltid och överallt. Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa de mänskliga rättigheterna i sina verksamheter och arbetet ska vara systematiskt, sammanhållet och ha ett intersektionellt perspektiv. Ett rättighetsbaserat arbetssätt ska genomsyra alla stadens verksamheter.¹ *Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna* (MR-programmet) ger vägledning i arbetet.

De mänskliga rättigheterna är odelbara och ingen rättighet är viktigare än någon annan. Samtidigt är det viktigt att synliggöra och arbeta utifrån kunskapen om att individer och grupper har olika levnadsvillkor och möjligheter. Denna handlingsplan fokuserar på jämställdhet, det vill säga att flickor och kvinnor, pojkar och män samt ickebinära ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Handlingsplanen sträcker sig till år 2030.

Handlingsplanens övergripande mål:
Staden säkerställer att stockholmare har lika rättigheter och möjligheter oavsett kön.

Handlingsplanen konkretiserar stadens arbete för att bli en jämställd stad där ingen diskrimineras eller begränsas på grund av sitt kön.

I Sverige och i Stockholms stad finns en lång tradition av att arbeta för jämställdhet. Trots det återstår strukturella skillnader mellan kvinnor och män när det gäller makt och inflytande, utbildning, yrke, position, inkomster, lön och karriär, obetalt hem- och omsorgsarbete, våldsutsatthet och hälsa. Jämställdhet handlar om att flickor och pojkar, kvinnor och män, har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla områden i livet. Jämställdhet betyder att det inte ska finnas idéer och stereotypa föreställningar om kön som ska bestämma eller begränsa individers identitet eller

Intersektionalitet handlar om hur olika diskrimineringsgrunder och maktordningar kan påverka varandra, och ibland förstärka varandra. Diskrimineringsgrunder kan inte isoleras, utan behöver förstås tillsammans och i samspel med andra faktorer som påverkar människors möjligheter såsom utbildningsnivå, hälsa och socioekonomisk bakgrund.

Ett intersektionellt jämställdhetsarbete innebär att arbeta och analysera enligt ”alltid kön, inte bara kön”.

¹ Se exempelvis Sveriges regioner och kommuner, 2024, [Rättighetsbaserat arbetssätt | SKR Webbfamilj | SKR](#), hämtad: 2025-12-02 eller Länsstyrelserna, 2025, [Lätt att göra rätt! Rättighetsbaserat arbete i praktiken - Mänskliga rättigheter i offentlig sektor](#), hämtad: 2025-12-02.

Kön, kvinnor, män och ickebinära

Med **kön** menas antingen det kön som tilldelas en person vid födseln, det kön en person identifierar sig med eller det juridiska könet. I Sverige finns två juridiska kön, **kvinna** och **man**. Det är dock välkänt att alla inte definierar sig som antingen kvinna eller man. För personer som identifierar sig som varken kvinna eller man, både och eller något annat används i denna handlingsplan benämningen **ickebinär**.

vad individer kan och får göra. Jämställdhet markerar jämlikhet mellan könen och att könen har samma värde.²

Jämställdhetspolitiken utgår från en analys av det rådande könsmaktssystemet. Könsmaktssystemet består av en uppdelning av människor i två kön som uppfattas som motsatta och där mannen/det manliga utgör norm och värderas högre än kvinnor/det kvinnliga. Jämställdhetspolitiken strävar efter att förändra denna strukturella ordning. Därför är grupperna flickor/kvinnor och pojkar/män centrala i analys och målformulering kring jämställdhetsarbetet. Alla definierar sig dock inte som antingen kvinna eller man och alla identifierar sig inte med sitt juridiska kön. Stockholms stads jämställdhetsarbete ska synliggöra alla oavsett kön, inklusive kvinnor, män och ickebinära, och oavsett transerfarenhet.

Normkritiska arbetssätt ska prioriteras och det är viktigt att se hur könsnormer kan samspela med andra normer kopplat till exempelvis ålder, hudfärg och funktionsförmåga och därigenom förstärka utsatthet. Stadens jämställdhetsarbete ska även inkludera ett barnrättsperspektiv.

Handlingsplanen utgår från MR-programmets tre fokusområden. Dessa utgör tillsammans grundläggande förutsättningar för att staden ska kunna bidra till jämlika levnadsvillkor för alla stockholmare och säkerställa att de mänskliga rättigheterna efterlevs i stadens verksamheter. De tre fokusområdena är:

- Kunskap och information
- Velfärd och service
- Delaktighet och inflytande

Till varje fokusområde hör ett antal mål uppdelade i effektmål och resultatmål. Effektmålen beskriver den övergripande och långsiktiga förändring som eftersträvas. Resultatmålen är den direkta förändring som ska genomföras i stadens verksamheter.

Målen avser att skapa en tydlig styrning och samtidigt en flexibilitet för nämnder och bolagsstyrelser att utifrån sina verksamhetsområden själva ta fram aktiviteter för att uppnå målen. En och samma aktivitet kan bidra till uppfyllelsen av flera mål. Under målen finns även exempel på åtgärder och vägledning i arbetet med målen. Dessa exempel ska dock inte förstås som en

² Jämställdhetsmyndigheten, 2025, [Vad är jämställdhet?](#), hämtad: 2025-07-02.

uttömmande sammanställning av möjliga åtgärder som nämnder och bolagsstyrelser kan vidta för att nå målen.

Andra styrdokument

Denna handlingsplan har beröringspunkter med flera andra styrdokument. Det medför att handlingsplanen avgränsas i relation till andra handlingsplaner och program som också bidrar till att uppfylla de mänskliga rättigheterna.

De andra handlingsplanerna som är kopplade till MR-programmet har stor betydelse för jämställdhetsarbetet eftersom olika diskrimineringsgrunder och maktordningar kan påverka varandra. En stockholmare kan exempelvis utöver att vara kvinna också ha en sexualitet eller könsidentitet som inte överensstämmer med normen, vara utsatt för rasism och tillhöra någon av de nationella minoriteterna.

Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld utgör allvarliga konsekvenser av, och bidragande orsaker till, ett ojämnt samhälle. Stereotypa normer kring maskulinitet och en negativ inställning till jämställdhet utgör även riskfaktorer för våldsutövare.³ Åtgärder mot våld och förtryck är en viktig del av stadens jämställdhetsarbete som i första hand tas upp i Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation. Arbetet är nära sammankopplat och har ömsesidiga synergieffekter med det arbete för jämställdhet som beskrivs i denna handlingsplan.

Andra exempel på program som bidrar till att uppfylla de mänskliga rättigheterna är:

- Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning,
- Handlingsplan för en åldersvänlig stad.

Stockholms stads kvalitetsprogram beskriver hur staden ska arbeta med ökad kvalitet i verksamheterna; i implementeringen av detta bör arbetet med mänskliga rättigheter vara en del.

Stockholms stad ska vara en arbetsgivare som ger anställda stabilitet, trygghet och reella möjligheter att utvecklas, oavsett kön. Stadens arbetsplatser ska genomsyras av jämställdhet, jämlikhet och

³ Jämställdhetsmyndigheten, 2026, [Delmål 6: Mäns våld mot kvinnor ska upphöra](#), hämtad: 2026-05-11.

frihet från diskriminering. Jämställdhetsperspektivet är en integrerad del i arbetet med rekrytering, kompetensutveckling och karriärvägar. Stadens förhållningssätt till jämställdhet som arbetsgivare beskrivs närmare i Stockholms stads personalpolicy.

Bakgrund

FN:s generalförsamling antog år 1979 Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women (CEDAW eller kvinnokonventionen). CEDAW var den första av en lång rad internationella ramverk och åtaganden med definitioner och rättigheter på jämställdhetsområdet. Andra centrala internationella överenskommelser är Beijing Plan for Action, eller Pekingplattformen, en global handlingsplan för jämställdhet från 1995. På europeisk nivå finns det juridiskt bindande avtalet om våld mot kvinnor, Istanbulkonventionen från 2011, som beskriver att avskaffandet av våld mot kvinnor är nödvändigt för att kunna uppnå jämställdhet. År 2015 kom sedan Agenda 2030, FN:s globala hållbarhetsmål, där jämställdhet både är ett eget mål och ska integreras i alla andra mål.

Sverige är internationellt ett föregångsland när det gäller jämställdhetsarbetet och rankas högst av alla EU-länder i det index över utvecklingen som The European Institute for Gender Equality årligen presenterar. Indexet visar dock att utvecklingen i Sverige har planat ut vid en jämförelse de senaste tio åren. Att förändringen i princip har avstannat i Sverige gör även att skillnaden i relation till andra EU-länder minskar.⁴

Det finns många lagar i Sverige som rör jämställdhet, exempelvis skollagen och högskolelagen, socialtjänstlagen, föräldraledighetslagen, diskrimineringslagen, abortlagen och samtyckeslagen.⁵

Sedan år 2006 är det övergripande målet för svensk jämställdhetspolitik att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det finns idag också sju delmål som anger riktning och prioriteringar:

- Jämn fördelning av makt och inflytande
- Ekonomisk jämställdhet
- Jämställd utbildning

⁴ European Institute for Gender Equality, 2025, *Gender Equality Index 2025 – Sweden*.

⁵ Jämställdhetsmyndigheten, u.å., [Fakta om jämställdhet](#), hämtad: 2025-07-02.

- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet
- Jämställd hälsa
- Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och utnyttjande i prostitution och människohandel ska upphöra
- Hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra.⁶

Jämställdhetsmyndigheten konstaterar i sin lägesbild över måluppfyllelsen av det jämställdhetspolitiska målet att varken det övergripande målet eller något av delmålen har uppnåtts. Inom området ekonomisk jämställdhet kvarstår betydande skillnader i inkomster mellan kvinnor och män, där kvinnors disponibla inkomst under lång tid i genomsnitt legat på omkring 80 procent av männens. Kvinnor bär samtidigt det största ansvaret för både omsorgen om de egna barnen och om äldre närstående. Inom andra områden går utvecklingen mot mer ojämställda utfall, däribland hälsa, där flera indikatorer tyder på att kvinnors hälsa försämras i relation till män. Till exempel har könsskillnaderna i sjukfrånvaro ökat markant sedan 1980-talet och kvinnors sjukfrånvaro var 2024 nästan dubbelt så stor som mäns.⁷

I en statlig offentlig utredning om transpersoners levnadsvillkor framkommer att transpersoner upplever en högre utsatthet och lägre hälsa än befolkningen i övrigt och att många transpersoner uppger att de inte kan leva i enlighet med sin könsidentitet. Det framkommer även att ickebinära personer i högre utsträckning skattar sin hälsa som dålig, och i högre utsträckning uppger att de inte kan leva i enlighet med sin könsidentitet, jämfört med andra transpersoner.⁸

Länsstyrelsen har pekat på ett antal prioriteringar för arbetet med jämställdhetsintegrering i Stockholms län. Följande är ett urval utifrån stadens organisation och rådighet:

- Organisationens service, handläggning, beslutsfattande och bemötande ska vara likvärdig för alla, oavsett kön, i kombination med andra diskrimineringsgrunder.
- Organisationer ska identifiera, analysera och åtgärda ojämställdhetsaspekter i arbetet med civilt försvar och krisberedskap. Särskilt sårbara grupper ska beaktas.

⁶ Regeringen, 2025, [Mål för jämställdhet](#), hämtad: 2025-10-29.

⁷ Jämställdhetsmyndigheten, 2025, *Jämställdheten i Sverige: Lägesbild över de jämställdhetspolitiska målen, april 2025*.

⁸ SOU 2017:92, *Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor*.

- De systematiska och strukturella hinder på arbetsmarknaden som finns för utrikes födda kvinnor respektive kvinnor med funktionsnedsättningar ska undanröjas.
- Könsegregeringen på arbetsmarknaden ska minska. Flickor och pojkar, kvinnor och män ska uppmuntras att göra studie- och yrkesval som utmanar stereotypa föreställningar om kön.
- Våldet i skolan ska upphöra. Destruktiva normer kring maskulinitet ska utmanas. Ett aktivt arbete baserat på kunskap om våld i skolan ska vara en del i det förebyggande arbetet mot våld.⁹

Stockholms stad har länge arbetat för ökad jämställdhet och jämställdhetsintegrering är den strategi som staden använder i kombination med riktade insatser. Sedan nästan tio år tillbaka redovisas i princip samtliga individbaserade indikatorer könsuppdelade i stadens system för integrerad ledning och styrning (ILS).

År 2021 genomförde stadsledningskontoret en uppföljning av stadens jämställdhetsarbete. I rapporten gjordes en sammanställning och analys av könsuppdelad statistik från stadens ordinarie uppföljning av verksamheten år 2020. För många av indikatorerna framkom små eller inga skillnader mellan kvinnor och män. De tydligaste undantagen gällde utsatthet för sexuella trakasserier, oro för att utsättas för brott samt personer som utsätts för våld i nära relationer som är kända av socialtjänsten, där en genomgående större utsatthet och högre grad av oro framkom bland kvinnor än bland män. För vissa andra indikatorer framkom inga könsskillnader i utfall sett till hela staden, men tydligare skillnader mellan vissa stadsdelar. Ett sådant exempel är ekonomiskt bistånd, som hade ett jämställt utfall på stadsövergripande nivå, men där kvinnor var överrepresenterade bland personer som får ekonomiskt bistånd i Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta och Skärholmen, vilket även var de stadsdelar med högst andel personer med ekonomiskt bistånd. Detta visar på vikten av att kön analyseras tillsammans med andra faktorer som påverkar människors möjligheter.¹⁰

⁹ Länsstyrelsen Stockholm, 2023, *Ett jämställt Stockholms län, Länsstrategi för jämställdhetsintegrering 2024–2027*.

¹⁰ Stockholms stad, 2021, *Jämställdhet i staden, en uppföljning*.

Ansvarsfördelning

Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa stockholmarnas lika rättigheter oavsett kön. En central metod för genomförandet är att utveckla ett rättighetsbaserat arbetssätt som hjälper verksamheten att fokusera på individer och grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda. Principen i Agenda 2030 om att ingen ska lämnas utanför kan också vara till hjälp för att identifiera vilka grupper som är särskilt viktiga att fokusera på.

Kommunstyrelsen ansvarar för övergripande samordning, stöd och uppföljning i implementeringen av handlingsplanen.

Målen i handlingsplanen pekar på förflyttningar som staden förväntas göra. Många mål kräver samverkan och att nämnder med expertkunskap och särskilt ansvar, ofta facknämnder, ger stöd till andra nämnder, ofta stadsdelsnämnder. Några mål är tydligare riktade mot vissa verksamheter och nämnder/bolagsstyrelser än andra. Varje mål i handlingsplanen innehåller information om särskilt ansvariga nämnder och bolagsstyrelser.

På stadens intranät finns förslag på utbildningar och olika former av material som ger stöd i nämndernas arbete.

Uppföljning

Stockholms stads arbete med handlingsplanen ska utgå från ordinarie processer samt från kunskap om stockholmarnas levnadsvillkor och tillgång till de mänskliga rättigheterna. Arbetet är tvärssektoriellt och har betydelse för samtliga verksamhetsområdesmål i stadens budget.

Nämnder och bolagsstyrelser ska i samband med ordinarie uppföljningsprocesser synliggöra resultat och utmaningar i jämställdhetsarbetet.

Utifrån stadens program för mänskliga rättigheter gör stadsledningskontoret vartannat år en bedömning av stadens arbete med mänskliga rättigheter som sammanställs i en rapport till kommunfullmäktige. I arbetet ingår att följa upp de handlingsplaner som är kopplade till programmet.

Fokusområde:

Kunskap och information

I Stockholms stads program för mänskliga rättigheter lyfts att stadens alla verksamheter behöver ha grundläggande kunskap om jämställdhet och att vissa verksamheter därutöver kan behöva olika former av fördjupad kunskap, beroende på verksamhetens uppdrag och målgrupp. Stadens verksamheter ska också enligt programmet informera om de rättigheter som stockholmarna har samt om hur staden arbetar för att säkerställa dessa.

Institutet för mänskliga rättigheter har undersökt människors kännedom om mänskliga rättigheter och drar bland annat slutsatsen att det i Sverige finns behov av att utveckla arbetet för att sprida en mer fördjupad kännedom om de mänskliga rättigheterna.¹¹

Människors syn på samhället och dess normer och värderingar präglar bemötandet av andra människor, både i privatlivet och i arbetslivet. Jämställdhetsundersökningen, som samlas in av Jämställdhetsmyndigheten, visar att attityder kring jämställdhet skiljer sig åt mellan kvinnor och män. Män anser i högre utsträckning än kvinnor att vi lever i ett jämställt samhälle (87 respektive 79 procent av svarande). Könsskillnaderna är störst i den yngsta åldersgruppen, 16–29 år.¹² Könsskillnader i attityder kring jämställdhet kan påverka förutsättningarna för att adressera jämställdhetsproblem och visar på ett fortsatt behov av att sprida kunskap om jämställdhet och jämställdhetsutmaningar.

Enligt samma undersökning är det även vanligare att kvinnor har känt sig diskriminerade på grund av sitt kön jämför med män. Det är vanligast att uppleva diskriminering på arbetsplatser och i offentliga miljöer. Av kvinnorna i undersökningen har 40 procent någon gång känt sig diskriminerade på grund av sitt kön på arbetsplatsen och 48 procent någon gång upplevt diskriminering på grund av kön i offentliga miljöer. Bland männen är motsvarande andel 15 respektive 18 procent.

Stadsrevisorerna genomförde en granskning av stadens jämställdhetsarbete 2023. Granskningen visade att analys av

¹¹ Institutet för mänskliga rättigheter, 2023, *Kännedom om och upplevelser av mänskliga rättigheter i Sverige 2022–2023*.

¹² Jämställdhetsmyndigheten, 2022, *Jämställdhetsundersökningen 2022, om attityder, omsorg, diskriminering och psykisk hälsa*.

jämställdhet inte prioriteras och att flera av stadens verksamheter saknar kompetens vad gäller analysarbete generellt och jämställdhetsanalys specifikt.¹³

Kunskapshöjande insatser är viktiga för att kunna utveckla nya, jämställda arbetssätt och för att kunna följa upp resultatet av arbetet.

Kunskap och information

Mål 1:

Stadens medarbetare bemöter alla stockholmare, oavsett kön, likvärdigt och förstår hur verksamheten kan bidra till ökad jämställdhet.

Stadens medarbetare har god kunskap om kvinnors/flickors och mäns/pojkars levnadsvillkor och hur dessa kan skilja sig åt beroende på kön.

Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.

Stadens verksamheter har god kunskap om hur jämställdhetsanalyser kan göras.

Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.

Likvärdighet ska vara en grundläggande princip i all offentlig verksamhet, från bemötande till myndighetsutövning. Likvärdig service och bemötande handlar om att agera respektfullt, transparent och anpassat till individens behov.

Insatser för att stadens medarbetare ska kunna bemöta kvinnor, män och ickebinära likvärdigt kan se olika ut beroende på verksamhetens förutsättningar och behov. Några exempel på kunskapshöjande insatser är:

- Deltagande i stadens egna utbildningar
- Deltagande i andra myndigheters utbildningar
- Utveckling av egna föreläsningar eller utbildningsinsatser
- Studiebesök och studieresor
- Spridning av relevanta rapporter
- Dialog och samarbeten med relevanta civilsamhällesaktörer

Vid utformningen av kunskapshöjande insatser för likvärdigt bemötande oavsett kön bör stadens verksamheter utöver generell kunskap sträva efter att prioritera kunskap om hur kön kan samspela med andra diskrimineringsgrunder eller påverka levnadsvillkoren för personer som av olika anledningar har särskilda behov eller en utsatt levnadssituation. Det kan exempelvis handla om personer som är kvinnor och som inte har

¹³ Stadsrevisionen, 2023, *Årsredogörelse 2023*.

svenska som modersmål, som har funktionsnedsättningar eller som utsätts för våld.

Att ha god kunskap om jämställdhetsanalyser och hur dessa kan genomföras har stor betydelse för genomförandet av denna handlingsplan. Analyserna ska ge en bild av utmaningar i verksamheterna kopplat till könsskillnader och ska även inkludera förslag på åtgärder som utvecklar och gör verksamheten mer jämställd. Det kan exempelvis handla om att göra jämställdhetsanalyser då ett beslut ska fattas eller för att analysera verksamhetens resultat.

Kommunstyrelsen, arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, kulturnämnden, idrottsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden och äldreomsorgsnämnden har ett särskilt ansvar att bevaka och informera om utbudet av utbildningar och stödmaterial inom sina områden samt att vid behov utveckla nya kunskapshöjande insatser.

Kunskap och information Mål 2:
Staden bidrar till en fördjupad kännedom om jämställdhet.
Stadens information bidrar till ökad kunskap om kvinnors/flickors och mäns/pojkars levnadsvillkor. <i>Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>
Staden identifierar och vidtar åtgärder mot eventuella normer och arbetssätt i informationsarbetet som riskerar att cementera stereotypa föreställningar om kön. <i>Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.</i>

Att bidra till en fördjupad kännedom om jämställdhet kan göras på många olika sätt. Det kan exempelvis handla om att informera om en lyckad insats, att synliggöra ojämställdhet eller att uppmuntra stockholmare att öka jämställdheten i sina egna liv.

Det är viktigt att alltid ha ett jämställdhetsperspektiv i informationsarbetet och vara uppmärksam på normer som riskerar att cementera stereotypa föreställningar om kön. Exempel på hur det kan göras är:

- Undersök verksamhetens informationsmaterial. Innehåller det stereotypa föreställningar om kön? Speglar det en mångfald av stockholmare?

- Undersök verksamhetens webb och senaste inlägg på sociala medier. Innehåller de stereotypa föreställningar om kön? Speglar de en mångfald av stockholmare?
- Titta på alla bilder som publicerats av verksamheten den senaste månaden/året. Hur ser könsfördelningen ut på bilderna? Innehåller de stereotypa föreställningar om kön? Speglar bilderna en mångfald av stockholmare?

Fokusområde: Velfärd och service

I MR-programmet framgår att stadens välfärd och service ska planeras och utformas för att säkerställa att mänskliga rättigheter respekteras.

Länsstyrelsen Stockholms prioritering för länets jämställdhetsarbete bör vara en utgångspunkt för arbetet under detta fokusområde:

”Organisationers service, handläggning, beslutsfattande och bemötande ska vara likvärdig för alla, oavsett kön, i kombination med andra diskrimineringsgrunder.”¹⁴

Jämställdhetsintegrering

innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska införlivas i allt beslutsfattande på alla nivåer och i alla steg av processen, från planering till genomförande och uppföljning av verksamheten, samt utföras av de personer som deltar i beslutsfattandet.

Jämställdhetsintegrering är den främsta strategin för nationellt och internationellt arbete med att uppnå de jämställdhetspolitiska målen och även i Stockholms stad ska jämställdhetsintegrering fortsatt vara den huvudsakliga strategin. Det innebär att jämställdhetsarbetet till stor del ska genomföras inom ramen för ordinarie verksamhet och att stadens kärnverksamheter ska bidra till ökad jämställdhet. Grundläggande för arbetet med jämställdhetsintegrering är att synliggöra och analysera vilka konsekvenser förslag, aktiviteter och fördelning av resurser får för kvinnor och män, flickor och pojkar och därigenom få ökad kunskap om hur jämställdheten kan stärkas. Detta görs genom jämställdhetsanalyser och könsuppdelad statistik. Med utgångspunkt i analyserna görs riktade insatser för att uppnå jämställdhet.

Jämställdhetsmyndigheten framför i sina resultatrapporter att myndigheter visar mer resultat när styrningen är tydlig i form av konkreta målformuleringar och/eller riktade insatser. Den nationella styrningen av delmål 6 om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra är ett gott exempel på detta.¹⁵

Insatser för ökad jämställdhet och jämställdhetsanalyser utgår alltid från kön, och ofta de juridiska könen kvinna och man. Det finns dock stora skillnader inom grupperna kvinnor och män som handlar om andra faktorer än kön och som har betydelse för vilka levnadsvillkor människor har. Det kan handla om utbildning, inkomst eller födelseland. Det kan också handla om en funktionsnedsättning, sexuell läggning, eller en persons ålder. Alla

¹⁴ Länsstyrelsen Stockholm, 2023, *Ett jämställt Stockholms län, Länsstrategi för jämställdhetsintegrering 2024–2027*.

¹⁵ Se bland annat Jämställdhetsmyndigheten, 2025, *Resultatrapporten 2025 – Jämställdhet som strategi för att hantera och förebygga vår tids samhällsutmaningar*.

identifierar sig inte heller som kvinna eller man. För att göra träffsäkra jämställdhetsanalyser behöver stadens verksamheter ta hänsyn till de skilda villkor som finns inom grupperna. Intersektionella analyser är ett verktyg för att göra detta. I jämställdhetsarbetet ska man alltså förutom kön beakta om andra relevanta maktordningar bör inkluderas. Detta kan sammanfattas i ”alltid kön, inte bara kön”.

För att öka jämställdheten och motverka diskriminering behövs också kunskap och arbetssätt för att få syn på normer och värderingar som cementerar förväntningar och förutsättningar för personer utifrån kön, både i samhället och i stadens verksamheter. Det kan exempelvis handla om stereotypa förväntningar på vad pojkar respektive flickor vill göra på fritiden, eller på vilka utbildningar och arbeten människor förväntas vara intresserade av utifrån stereotypa föreställningar om kön. Ett normkritiskt perspektiv fokuserar på normer och maktstrukturer som gör att vissa personer uppfattas som ”avvikande” och andra som ”normala” och vilka konsekvenser denna obalans bidrar till. Stereotypa föreställningar om andra människor handlar ofta om kön i kombination med andra faktorer såsom könsidentitet, könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion, sexuell läggning, funktionsnedsättning eller ålder – det vill säga diskrimineringsgrunderna.¹⁶

Staden behöver säkerställa att de mänskliga rättigheterna respekteras både i verksamhet som drivs i stadens egen regi och i verksamhet som drivs i upphandlad form. Målen nedan är därför relevanta även i upphandling och utförande av externa leverantörer. I praktiken kan det exempelvis handla om att ställa krav på leverantörers kompetens avseende lika rättigheter och möjligheter oavsett kön.

Välfärd och service

Mål 1:

Ett jämställdhetsperspektiv ska genomsyra allt arbete som rör stockholmare.

Staden använder könsuppdelad statistik vid uppföljning och annan översyn av verksamheter.

Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.

¹⁶ Diskrimineringsombudsmannen, u.å., [Bli medveten om dina normer](#), hämtad: 2025-07-02.

Staden genomför jämställdhetsanalyser som underlag till beslut och åtgärder som rör stockholmare.

Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.

I stadens verksamheter ska statistik delas upp på kön och andra relevanta faktorer vid uppföljning och annan översyn av verksamheten. Detta är en förutsättning för att kunna få syn på om verksamhetens arbete bidrar till att kvinnor och män får likvärdig service, handläggning, beslutsfattande och bemötande.

I stadens system för integrerad ledning och styrning (ILS) ska samtliga individbaserade indikatorer redovisas uppdelade på kön. Vid ett ojämnt utfall, alltså om utfallet skiljer sig mellan kvinnor och män, ska en analys göras. Den berörda verksamheten behöver sedan arbeta med att identifiera orsaker till skillnaderna och ta fram åtgärder som bidrar till att det ojämnt utfallet minskar.

Även i andra former av rapporter och uppföljning av stadens verksamheter, inklusive myndighetsutövning, ska resultat redovisas och analyseras uppdelat på kön. I de fall statistik tas fram genom enkäter som inte kopplas till det juridiska könet/personnumret går det att även inkludera ickebinära personer genom att lägga till fler svarsalternativ än kvinna/flicka och man/pojke.¹⁷

Jämställdhetsanalyser ska göras inte bara vid uppföljning utan även som underlag till beslut och åtgärder som berör stockholmare. Det kan gälla allt från äldreomsorg till stadsbyggnadsprocessen och åtgärder i det offentliga rummet. Det kan också handla om att synliggöra skillnader i resurstilldelning till verksamheter som kommer kvinnor/flickor respektive män/pojkar till del. Syftet med jämställdhetsanalyser är att få ökad kunskap om staden, dess invånare och utmaningar utifrån skillnader och likheter mellan kvinnor och män/flickor och pojkar. För att göra träffsäkra jämställdhetsanalyser behöver stadens verksamheter även ta hänsyn till de skilda villkor som finns inom grupperna kvinnor och män/flickor och pojkar. Intersektionella analyser är ett verktyg för att göra detta.¹⁸

Med faktabaserad kunskap om hur det ser ut finns stora möjligheter att påverka och förändra staden så att allas rättigheter kan tillgodoses.

¹⁷ Se vidare stadsledningskontorets vägledning *Att arbeta med perspektiven jämställdhet och hbtq samtidigt*.

¹⁸ Se exempelvis Jämställdhetsmyndigheten, 2025, [Delmål 3: Jämställd utbildning](#), hämtad: 2025-08-12.

Skola och förskola

I skolan och förskolan finns stora möjligheter att lägga grunden till ett jämställt samhälle och motverka traditionella könsmonster. Jämställd utbildning är det tredje nationella jämställdhetspolitiska delmålet och handlar om att alla flickor och pojkar, kvinnor och män, ska ha samma möjligheter och villkor när det handlar om utbildning, studieval och personlig utveckling.¹⁹

Skolan och förskolan är central för alla barns levnadsvillkor, oavsett kön, både i barndomen och i det fortsatta livet. Skolresultaten för elever som bor i Stockholms stad är stabila och generellt högre än genomsnittet för riket. Könsskillnaderna är något mindre än i riket som helhet.

År 2024 var andelen flickor och pojkar i Stockholms stad med resultat motsvarande behörighet till yrkesprogram 87,2 procent (flickor) respektive 87,1 procent (pojkar). Flickors genomsnittliga meritvärde var lite högre än pojkarnas, 255 respektive 241. Skillnaderna i skolresultat mellan pojkar och flickor har minskat de senaste åren, genom att pojkars resultat har förbättrats samtidigt som flickors resultat har försämrats. Resultatspridningen i årskurs 9 är fortsatt stor mellan skolor i områden med olika socioekonomiska förutsättningar och har ökat något i jämförelse med föregående år.²⁰

Flickor upplever mer krav på sig själva än vad pojkar gör, både från sig själva och andra. De känner också mindre trygghet och tillhörighet till skolan än vad pojkar gör. 78 procent av flickor i 15-årsåldern känner sig ganska eller mycket stressade av skolarbete. Motsvarande siffra för pojkar är 51 procent.²¹

Flickor skattar också sin hälsa sämre än killar, det gäller för både fysisk och psykisk hälsa. I högstadiet uppger 53 procent av tjejerna och 26 procent av killarna att deras psykiska hälsa inte är bra. I gymnasiet har siffrorna ökat till 56 procent för tjejerna och 33 procent för killarna.²²

¹⁹ Se exempelvis Jämställdhetsmyndigheten, 2025, [Delmål 3: Jämställd utbildning](#), hämtad: 2025-08-12.

²⁰ Stockholms stad, 2025, *Stockholms stads årsredovisning 2024*.

²¹ Jämställdhetsmyndigheten, 2025, [Delmål 3: Jämställd utbildning](#), hämtad: 2025-08-12.

²² Stockholms stad, 2025, *Hälsa, besvär och livskvalitet bland barn och ungdomar i Stockholm stad*.

Något fler pojkar än flickor uppger att de har utsatts för hot eller våld i skolmiljön. Flickor uppger dock en större utsatthet för sexualbrott jämfört med pojkar. Störst våldsutsatthet finns dock hos barn som uppger en annan könsidentitet än flicka eller pojke. En ungefär dubbelt så stor andel av barnen med en annan könsidentitet uppger att de har utsatts för våld jämfört med flickor och pojkar.²³

Forskning har även kunnat visa på vissa könsskillnader kopplat till utsatthet för kränkningar i digitala miljöer. Till exempel är det vanligare att flickor utsätts för nätmobbing gällande sitt utseende, att kränkande information läggs ut på internet och att privat information avsiktligt delas av någon annan. Det finns också forskning som tyder på att risken ökar för både pojkar och flickor att utsättas för nätmobbing om de identifierade sig med kulturellt definierade kvinnliga drag. Mobbning och kränkningar på nätet får i många fall även konsekvenser i skolan. Forskning har visat att utsatta presterar sämre i skolan och känner sig mindre trygga i skolan. Många som är utsatta för mobbing och kränkningar på nätet är även samtidigt utsatta i skolan.²⁴

Jämställdhetsmyndigheten konstaterar att det fortfarande finns stora problem med ojämställdhet inom utbildningsområdet och nämner bland annat att arbete behöver göras för att:

- Förbättra studieresultat och minska könsskillnader i studieresultat
- Motverka könsskillnader i utbildningsval
- Förebygga och bekämpa sexuella trakasserier och förbättra elevers studiemiljö.²⁵

I länsstyrelsens strategi för jämställdhetsintegrering är en prioritering att våldet i skolan ska upphöra, destruktiva normer kring maskulinitet ska utmanas och att ett aktivt arbete baserat på kunskap om våld i skolan ska vara en del i det förebyggande arbetet mot våld.²⁶

²³ Brottsförebyggande rådet, 2024, *Hot och våld mot elever i skolmiljö*.

²⁴ Statens medieråd, 2020, *Utsatt på internet – En internationell forskningsöversikt om nätmobbing bland barn och unga*.

²⁵ Jämställdhetsmyndigheten, 2025, [Delmål 3: Jämställd utbildning](#), hämtad: 2025-08-12.

²⁶ Länsstyrelsen Stockholm, 2023, *Ett jämställt Stockholms län, Länsstrategi för jämställdhetsintegrering 2024–2027*.

Välfärd och service

Mål 2:

I stadens skolor och förskolor ges barn och unga samma möjligheter till god utveckling och alla känner sig trygga och inkluderade, oavsett kön.

Stadens skolor och förskolor identifierar och vidtar åtgärder mot eventuella normer och arbetssätt i verksamheten som riskerar att bidra till olika förutsättningar på grund av kön och cementera stereotypa föreställningar om kön.

Särskilt ansvariga: Förskolenämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Lärare, förskollärare och annan skol- och förskolepersonal har förutsättningar att agera aktivt när de ser eller får information om barns utsatthet, exempelvis kränkningar, våld, sexuella trakasserier eller diskriminering mot barn och unga på grund av kön eller stereotypa föreställningar om kön.

Särskilt ansvariga: Förskolenämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Staden vidtar åtgärder för att motverka kränkningar på grund av kön i digitala miljöer.

Särskilt ansvariga: Socialnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna.

Stadens skolor vidtar åtgärder för att förbättra studieresultat för att motverka könsskillnader mellan flickor och pojkar.

Särskilt ansvariga: Utbildningsnämnden.

Insatser för att ge flickor, pojkar och ickebinära samma möjligheter att uppnå goda studieresultat och för att skapa trygghet i stadens skolor och förskolor för barn och unga oavsett kön ska riktas både till pedagoger och till annan personal samt till elever/barngrupper. Insatserna bör även omfatta att motverka normer kring studieval som riskerar att upprätthålla könsuppdelningen på arbetsmarknaden.

Den mest grundläggande insatsen för att skapa trygghet är ett väl fungerande arbete mot trakasserier och andra kränkningar. Det handlar om

att lyssna på vad barn och unga berättar, utreda händelser som uppstår, genomföra åtgärder och följa upp arbetet. Det krävs också att arbetet utgår från att barn och unga kan utsättas både i skolan och på nätet.

I staden används sedan flera år en våldsförebyggande metod som heter Mentor i våldsprevention (MVP). MVP är en lektionsserie för skolan där elever och lärare lär sig att ta ansvar för varandra och säga ifrån när de ser eller hör våld eller kränkningar.²⁷

Ett normkritiskt arbetssätt är också viktigt och innebär att undersöka normer som dominerar på förskolan/skolan och vidta åtgärder mot destruktiva maskulinitetsnormer och andra stereotypa föreställningar om kön. I arbetet ingår även att sätta verksamhetens arbetssätt och bemötande i fokus, både i bemötandet av barn och elever och i det övriga arbetet.

Fler exempel på insatser är:

- APT-möten eller andra personalmöten med fokus på ett normkritiskt arbetssätt.
- Att använda elevundersökningar för att få syn på normer och värderingar hos barn och unga och sedan arbeta med resultaten i elevgrupperna.
- Att använda elevundersökningar för att få syn på könsskillnader gällande upplevelser av skolan och sedan arbeta med resultaten i elevgrupperna.

Vid utformningen av insatser ska skolor och förskolor ha i åtanke att flickor respektive pojkar inte är homogena grupper och ta hänsyn till olika förutsättningar och behov.

Socialtjänst och andra verksamheter som möter stockholmare

I socialtjänsten och andra verksamheter som möter stockholmare ska service, handläggning, beslutsfattande och bemötande vara likvärdigt för kvinnor/flickor, män/pojkar och ickebinära.

Den nya socialtjänstlagen syftar bland annat till att främja jämställda levnadsvillkor. Det handlar till exempel om att socialtjänsten ska säkerställa att kvinnor och män bemöts utifrån sina individuella förutsättningar, och inte utifrån könsstereotypa

²⁷ MVP ägs och drivs i Sverige av organisationen MÄN. Staden har ett samarbete med dem.

föreställningar. Det handlar också om att verksamheten inte ska bidra till att upprätthålla omotiverade skillnader mellan könen.²⁸

Forskning visar på tydliga mönster i socialtjänstens olika verksamhetsområden. Mest framträdande är traditionella föreställningar om kvinnor som passiva, hjälpsökande omsorgsgivare medan män ses som aktiva, självständiga familjeförsörjare.²⁹ Det kan också handla om att föreställningar om kön och ansvar för hushållsarbete leder till att kvinnor och män beviljas olika mängd eller typer av stöd inom äldreomsorgen.³⁰

Dessa könsstereotypa normer och föreställningar får konsekvenser för socialtjänstens, inklusive äldreomsorgens, brukare/klienter och drabbar både flickor och kvinnor samt pojkar och män negativt, men på olika sätt. Om insatsen som beviljas styrs av föreställningar om kön och inte av den enskildes behov finns det stor risk att insatsen inte är den mest lämpade. Stödet riskerar ytterst att inte bli träffsäkert och av dålig kvalitet.³¹

I länsstyrelsens strategi för jämställdhetsintegrering finns en prioritering som handlar om att service, handläggning, beslutsfattande och bemötande ska vara likvärdig för alla, oavsett kön, i kombination med andra diskrimineringsgrunder.³²

Förutsättningarna för att få tillgång till, ha råd med och behålla en bostad ser olika ut för kvinnor och män. Kvinnor med lägre inkomster eller i utsatta livssituationer är särskilt utsatta. En av fem kvinnor uppger att de inte kan lämna sin relation på grund av svårigheter att få tillgång till boende, och 57 procent av kvinnorna har inte råd att bo kvar i sitt hem efter en separation.³³ Bostadsfrågan hänger därmed tydligt samman med kvinnors möjligheter att forma sin livssituation och visar på vikten av att beakta jämställdhetsperspektivet i den fortsatta bostadsplaneringen.

²⁸ Socialstyrelsen, 2025, [Om nya socialtjänstlagen 2025](#), hämtad: 2025-08-25.

²⁹ Sveriges kommuner och regioner, 2023, *Ojämställdhet i socialtjänsten – en kunskapsöversikt*.

³⁰ Sveriges kommuner och regioner (SKR), 2021, *Utmaningar för en jämställd äldreomsorg*.

³¹ Sveriges kommuner och regioner (SKR), 2023, *Ojämställdhet i socialtjänsten – en kunskapsöversikt*.

³² Länsstyrelsen Stockholm, 2023, *Ett jämställt Stockholms län, Länsstrategi för jämställdhetsintegrering 2024–2027*.

³³ Hyresgästföreningen, 2025, *Ett eget rum: Bostadsfrågan ur ett jämställdhetsperspektiv*.

Välfärd och service Mål 3: Staden erbjuder likvärdig tillgång till bostad, stöd, vård och omsorg, oavsett kön.
Staden säkerställer att insatser erbjuds utifrån behov och utan inverkan av stereotypa föreställningar om kön. <i>Särskilt ansvariga: Socialnämnden, äldre- och familjenämnden och stadsdelsnämnderna.</i>
Staden arbetar för att skapa jämställda förutsättningar på bostadsmarknaden, med särskilda vägar in för individer i utsatta situationer såsom våldsutsatta eller ensamstående som lever i socioekonomisk utsatthet. <i>Särskilt ansvariga: exploateringsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, stadsdelsnämnderna, bostadsbolagsstyrelserna, Bostadsförmedlingen och SHIS.</i>

För att staden ska kunna erbjuda insatser som är likvärdiga och ändamålsenliga för kvinnor/flickor, män/pojkar och ickebinära måste dels könsuppdelade resultat och dels normer och föreställningar om kön synliggöras i verksamheterna.³⁴

Grundläggande är att ha kunskap om den egna verksamheten och att göra jämställdhetsanalyser utifrån verksamhetens resultat för att synliggöra ojämställda utfall eller identifiera risker för att stereotypa föreställningar om kön påverkar beslut.

Ett normkritiskt arbetssätt är också viktigt och innebär att undersöka normer som dominerar i verksamheten och hur de tar sig uttryck. I nästa steg är verksamhetens arbetssätt och bemötande i fokus.

Fler exempel på insatser är:

- APT-möten eller andra personalmöten med fokus på att erbjuda likvärdiga insatser och ett normkritiskt arbetssätt.
- Att se över verksamhetens rutiner ur ett jämställdhetsperspektiv.

³⁴ Sveriges kommuner och regioner, 2023, *Ojämställdhet i socialtjänsten – en kunskapsöversikt*.

- Att använda statistik från verksamheten och stadens undersökningar för att få syn på och utveckla arbetet utifrån könsskillnader.

För att staden ska kunna säkerställa jämställda boendevillkor behöver ett jämställdhetsperspektiv beaktas i bostadsplanering och särskilda vägar in för individer i utsatta situationer, såsom våldsutsatta eller ensamstående som lever i socioekonomisk utsatthet, fortsätta att främjas.

Vid utformningen av insatser är det viktigt att ha i åtanke att flickor och pojkar samt kvinnor och män inte är homogena grupper och ta hänsyn till olika förutsättningar och behov.

Arbetsmarknadsinsatser

Att både kvinnor och män förvärvsarbetar och på så sätt har ekonomisk självständighet är grundläggande för jämställdheten i samhället. Ekonomisk jämställdhet är det andra nationella jämställdhetspolitiska delmålet och handlar om att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete.

Idag är kvinnors genomsnittliga disponibla inkomst³⁵ drygt 20 procent lägre än mäns, och skillnaden har ökat. En viktig förklaring till utvecklingen är att inkomster från kapital har ökat och att män äger mer kapital än kvinnor. Andra orsaker till kvinnors lägre inkomster är att de arbetar deltid och i låglöneyrken i större utsträckning än män. Kvinnor tar också ut mer föräldraledighet, studerar längre än män och har en högre sjukfrånvaro.³⁶

Den svenska arbetsmarknaden är tydligt könssegregerad. Yrken som domineras av kvinnor, exempelvis inom vård och omsorg, har i genomsnitt lägre löner och sämre arbetsvillkor än mansdominerade yrken. Könssegregeringen har minskat över tid vilket framför allt beror på att kvinnor har sökt sig till tidigare mansdominerade yrken.³⁷

Andra faktorer som påverkar möjligheten till arbete tillsammans med kön är ålder, utbildning, yrke, födelseland och funktionsnedsättning. Exempelvis tar det längre tid för utrikesfödda

³⁵ Disponibel inkomst baseras på inkomster från arbete, bidrag och kapital minus skatter.

³⁶ Jämställdhetsmyndigheten, 2025, [Delmål 2: Ekonomisk jämställdhet](#), hämtad: 2025-08-12.

³⁷ Jämställdhetsmyndigheten, 2025, [Delmål 2: Ekonomisk jämställdhet](#), hämtad: 2025-08-12.

kvinnor än för utrikesfödda män att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden, oavsett utbildningsnivå. Kvinnor med funktionsnedsättning har sämre förutsättningar på arbetsmarknaden, både jämfört med män med funktionsnedsättning och med kvinnor och män i den övriga befolkningen. Kvinnor med funktionsnedsättning är överrepresenterade i gruppen som lever under den relativa fattigdomsgränsen.³⁸

I länsstyrelsens strategi för jämställdhetsintegrering finns prioriteringar om att hinder på arbetsmarknaden för utrikes födda kvinnor respektive kvinnor med funktionsnedsättning ska undanröjas samt att kvinnor och män ska uppmuntras att göra studie- och yrkesval som utmanar stereotypa föreställningar om kön.³⁹

Välfärd och service Mål 4: Staden ger lika förutsättningar till ekonomisk självständighet, oavsett kön.
Stadens jobbtorg identifierar och vidtar åtgärder mot eventuella normer och arbetssätt som riskerar att upprätthålla könsuppdelningen på arbetsmarknaden och främjar jämställda val och möjligheter för kvinnor och män. <i>Särskilt ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden.</i>
Stadens vuxenutbildning identifierar och vidtar åtgärder mot eventuella könsrelaterade hinder för att fullfölja utbildning samt motverkar skillnader i studieresultat mellan kvinnor och män. <i>Särskilt ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden.</i>

För att stadens jobbtorg och vuxenutbildning ska kunna bidra till att kvinnor, män och ickebinära har lika möjligheter till ekonomisk självständighet måste dels könsuppdelade resultat och dels normer och föreställningar om kön synliggöras i verksamheterna.

³⁸ Jämställdhetsmyndigheten, 2025, [Delmål 2: Ekonomisk jämställdhet](#), hämtad: 2025-08-12.

³⁹ Länsstyrelsen Stockholm, 2023, *Ett jämställt Stockholms län, Länsstrategi för jämställdhetsintegrering 2024–2027*.

Grundläggande är att ha kunskap om den egna verksamheten och att göra jämställdhetsanalyser utifrån verksamhetens resultat för att synliggöra ojämställda utfall eller identifiera risker för att stereotypa föreställningar om kön påverkar beslut.

Ett normkritiskt arbetssätt är också viktigt och innebär att undersöka normer som dominerar i verksamheten och hur de tar sig uttryck. I nästa steg är verksamhetens arbetssätt och bemötande i fokus.

Några frågor att ställa sig i verksamheten för att arbeta inkluderande är följande:

- Vilka målgrupper når vår verksamhet idag? När vi kvinnor och män i samma utsträckning? Finns det målgrupper vi inte når?
- Hur ser villkor och förutsättningar ut för de kvinnor och/eller män som vi inte når idag?
- Hur kan vi göra för att utveckla och anpassa verksamheten till fler?

Vid utformningen av insatser är det viktigt att ha i åtanke att kvinnor och män inte är homogena grupper och ta hänsyn till olika förutsättningar och behov.

Kultur, idrott och fritid

Fritiden är en viktig del av barn och ungas liv och utveckling. Fritiden kan bidra till hälsa, stärkt självkänsla och ge betydelsefulla relationer till vuxna utanför familjen.⁴⁰ I Stockholms stad finns goda möjligheter till idrott, motion och friluftsliv som kan bidra till att utjämna skillnader i hälsa och livsvillkor och till att alla barn och unga oavsett kön kan utvecklas och få sina behov tillgodosedda samt att barns rättigheter säkerställs.⁴¹ Exempel på arbete i staden inom verksamhetsområde barn, kultur och fritid är fritids- och ungdomsgårdar, parklekar, kulturskola, och kollo.

Ett tydligt mönster i stadens undersökning Ung livsstil är att tjejer genomgående har en sämre hälsosituation än killar. Könsskillnaderna är i stor utsträckning generella och likartade oberoende av ungdomarnas ålder och sociala bakgrund. Skillnaderna har varit ungefär desamma de senaste tio åren.⁴²

⁴⁰ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), 2024, *En sammanfattad bild av ungas levnadsvillkor i Sverige - Ung idag 2024:1*.

⁴¹ Stockholms stad, 2024, *Stockholms stads program för idrott, motion och friluftsliv 2024–2028*.

⁴² Stockholms stad, 2025, *Hälsa, besvär och livskvalitet bland barn och ungdomar i Stockholm stad*.

De allra flesta unga är nöjda med sin fritid, med det finns grupper av unga som inte är det, exempelvis känner sig endast varannan ung tjej med utländsk bakgrund nöjd med sin fritid.⁴³

Det finns även könsskillnader i vilka aktiviteter som unga tar del av. Det är exempelvis mindre vanligt att killar tar del av kulturaktiviteter, så som att konsumera eller utöva kultur, besöka bibliotek, läsa böcker eller lyssna på ljudböcker.⁴⁴ Flickor är mindre fysiskt aktiva än pojkar i alla åldersgrupper.⁴⁵

Välfärd och service Mål 5: Staden erbjuder alla likvärdig tillgång till kultur, idrott och fritid, oavsett kön.
Stadens verksamheter vidtar åtgärder för att fler barn och unga, oavsett kön, ska ha en meningsfull fritid. <i>Särskilt ansvariga: Idrottsnämnden, kulturnämnden och stadsdelsnämnderna.</i>
Staden förebygger och bekämpar stereotypa föreställningar om kön inom kultur, idrott och fritid. <i>Särskilt ansvariga: Idrottsnämnden, kulturnämnden och stadsdelsnämnderna.</i>

För att staden ska kunna erbjuda alla kvinnor/flickor, män/pojkar och ickebinära likvärdig tillgång till kultur, idrott och fritid behöver verksamheterna arbeta för att jämställdheten ska öka. Könsskillnader gällande exempelvis fysisk aktivitet och deltagande i kulturaktiviteter ska ligga till grund för riktade insatser som uppmuntrar unga att ta del av stadens utbud, oavsett kön.

Ett normkritiskt arbetssätt är också viktigt för att skapa en likvärdig tillgång till kultur, idrott och fritid för alla barn och unga, oavsett kön. Det innebär att undersöka normer som dominerar, exempelvis på fritidsgården, i kulturskolan eller i simhallen, och vidta åtgärder mot destruktiva

⁴³ MUCF, 2023, *En fördjupad bild av ungas fritid*.

⁴⁴ MUCF, 2023, *En fördjupad bild av ungas fritid*.

⁴⁵ Stockholms stad, 2024, *Stockholms stads program för idrott, motion och friluftsliv 2024–2028*.

maskulinitetsnormer och andra stereotypa föreställningar om kön. I arbetet ingår även att sätta verksamhetens arbetssätt och bemötande i fokus, både i bemötandet av barn och elever och i det övriga arbetet.

Några frågor att ställa sig i verksamheten för att arbeta inkluderande är följande:

- Vilka målgrupper når vår verksamhet idag? När vi flickor och pojkar i samma utsträckning? Finns det målgrupper vi inte når?
- Hur ser villkor och förutsättningar ut för de som vi inte når idag?
- Hur kan vi göra för att utveckla och anpassa verksamheten till fler?

Offentliga miljöer

Stockholm ska vara en stad för alla och de offentliga miljöerna har stor betydelse för människors hälsa, förutsättningar och livskvalitet. Den fysiska planeringen av staden måste vara lyhörd för alla stockholmares förutsättningar och behov, oavsett kön.

Enligt en nationell undersökning är det främst kvinnor som upplevt diskriminering på grund av sitt kön i offentliga miljöer, 48 procent av alla kvinnor i undersökningen har någon gång upplevt diskriminering i offentliga miljöer jämfört med 18 procent av männen. I den yngsta åldersgruppen (18–29 år) uppger hela 75 procent av kvinnorna att de har upplevt sig diskriminerade i offentliga miljöer på grund av sitt kön. Inom gruppen män finns inga större skillnader mellan åldersgrupperna.⁴⁶

I polisregion Stockholms trygghetsundersöknings resultat för Stockholms stad framkommer att det är betydligt vanligare att kvinnor är otrygga än män. 2025 svarade 24 procent av kvinnorna att de var otrygga i sitt lokalområde på kvällen jämfört med 13 procent av männen. Även om otryggheten har minskat i båda grupperna sedan 2020 och mest för kvinnor, så är skillnaden mellan könen fortfarande stor. Skillnaden blir än mer markant när andelen som inte alls går ut undersöks, där 8 procent av kvinnor anger detta medan 3 procent gäller för männen.⁴⁷

I stadens undersökning Ung livsstil framkommer att tjejer genomgående i mycket högre utsträckning än killar uppger att de känner rädsla (alltid eller ganska ofta) i sitt bostadsområde, i city, i det lokala centrumet, på tunnelbana/buss/tåg samt på väg till en fritidsaktivitet. Högst andel upplever rädsla på

⁴⁶ Jämställdhetsmyndigheten, 2022, *Jämställdhetsundersökningen 2022 om attityder, omsorg, diskriminering och psykisk hälsa*.

⁴⁷ Resultat från den regionala trygghetsundersökningen 2025, egna beräkningar.

tunnelbana/buss/tåg, 44 procent av tjejerna och 12 procent av killarna. Av de offentliga platserna är det i city som flest känner rädsla alltid eller ganska ofta, 36 procent av tjejerna och 8 procent av killarna.⁴⁸

Jämställdhetsmyndigheten lyfter fram att det saknas samlade uppgifter och statistik över kvinnors och mäns deltagande i medborgardialoger och inflytande i samhällsplanering i kommuner och regioner.⁴⁹

Välfärd och service Mål 6: Offentliga miljöer i staden är attraktiva och trygga för alla, oavsett kön.
Stockholmarna har, oavsett kön, inflytande i stadsutvecklingsprocessen och i utformandet av offentliga miljöer. <i>Särskilt ansvariga: Exploateringsnämnden, idrottsnämnden stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och stadsdelsnämnderna.</i>
Stadens verksamheter har god kunskap om och vidtar åtgärder utifrån vad som skapar trygghet för kvinnor och flickor i offentliga miljöer. <i>Särskilt ansvariga: Exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, stadsdelsnämnderna och bostadsbolagsstyrelserna.</i>

Stadens offentliga miljöer ska utvecklas tillsammans med stockholmarna, och med ett jämställdhetsperspektiv, så att miljöerna blir attraktiva och trygga för alla. Det finns mycket statistik om stockholmarnas upplevelser av trygghet/otrygghet, uppdelad på bland annat kön och ålder, som visar att kvinnor och flickor upplever en högre otrygghet än män och pojkar. Riktade insatser och fördjupade dialoger med kvinnor och flickor är ett sätt att kartlägga problemen och identifiera åtgärder.

⁴⁸ Stockholms stad, 2025, *Hälsa, besvär och livskvalitet bland barn och ungdomar i Stockholm stad*.

⁴⁹ Jämställdhetsmyndigheten, 2021, *Kvinnor och män i lokal demokrati, En förstudie om jämställdhet, delaktighet och deltagande i lokalsamhälle och demokrati*.

Statistiken bör även vara utgångspunkt för att identifiera behov av fördjupande dialoger med grupper bland kvinnor och flickor som inte brukar få sina röster hörda eller som sticker ut i statistiken som mer otrygga än andra.

I alla medborgardialoger är det bland annat viktigt att fundera på vem som får möjlighet att vara delaktig, vilka mötesformer och metoder som används samt hur representationen ser ut.

Några frågor att ställa sig för att inkludera ett jämställdhetsperspektiv i projekten är:

- Hur arbetar vi?
- Vem är det vi bygger för och på vilket sätt gör vi det?
- Får besluten och planerna olika konsekvenser för kvinnor och män, flickor och pojkar?
- Vem är det som planerar och vem bygger?
- Vems kunskap är det som har legitimitet och vad resulterar de tagna besluten i?⁵⁰

⁵⁰ Boverket, 2023, [Jämställdhet i samhällsplaneringen](#), hämtad: 2025-08-01.

Fokusområde: Delaktighet och inflytande

I MR-programmet framgår att stadens verksamheter ska erbjuda stockholmare möjlighet till delaktighet och inflytande, särskilt grupper och personer som riskerar att lämnas utanför. Det handlar både om att skapa tillit och förtroende för det demokratiska systemet och stadens verksamheter, samt om att inkludera invånares kunskap och erfarenheter i stadens utvecklingsarbete.

I ett rättighetsbaserat arbetssätt är delaktighet och inkludering en bärande princip. Genom delaktighet får stadens verksamheter mer kunskap om målgruppernas behov och erfarenheter. Det ger i sin tur högre kvalitet och bättre service. Genom att på olika sätt bjuda in och ge alla stockholmare oavsett kön möjlighet till delaktighet och inflytande kan staden också öka deras tillit till demokratin.⁵¹

Det första nationella jämställdhetspolitiska delmålet lyder: ”Jämn fördelning av makt och inflytande.” Den nationella styrningen och uppföljningen är i stor utsträckning inriktad på representation i maktpositioner i politik, näringsliv och offentlig sektor.⁵² På kommunal nivå kan det även innefatta olika former av lokalt inflytande genom exempelvis medborgardialog, medborgarbudget och råd. Jämställdhetsmyndigheten beskriver att det saknas samlade uppgifter och statistik över kvinnors och mäns deltagande i medborgardialoger och inflytande i samhällsplanering i kommuner och regioner. Myndigheten lyfter också behovet av mer kunskap om kvinnors och mäns delaktighet och deltagande såväl i informella som formella sammanhang, särskilt i områden med socioekonomiska utmaningar.⁵³

⁵¹ Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), 2025, [Stöd och exempel på förbättringsområden moment 9](#), hämtad: 2025-07-02.

⁵² Jämställdhetsmyndigheten, 2025, [Delmål 1: Jämn fördelning av makt och inflytande | Jämställdhetsmyndigheten](#), hämtad: 2025-07-02.

⁵³ Jämställdhetsmyndigheten, 2021, *Kvinnor och män i lokal demokrati, En förstudie om jämställdhet, delaktighet och deltagande i lokalsamhälle och demokrati*.

Delaktighet och inflytande

Mål 1:

Stockholmare, oavsett kön, har delaktighet och inflytande i frågor som berör dem.

Stadens verksamheter inkluderar både kvinnor/flickors och män/pojkars kunskaper och erfarenheter i stadens utvecklingsarbete och verkar för att de som vanligtvis inte får sina röster hörda kommer till tals.

Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.

Insatser för att skapa möjligheter för stockholmare oavsett kön att vara delaktiga och få inflytande i frågor som berör dem kan se olika ut beroende på verksamhet och målgrupp. Exempel på metoder som kan användas är enkätundersökningar, fokusgrupper, medborgardialog och medborgarbudget.

Stadens verksamheter ska samla in könsuppdelad statistik över sitt arbete med delaktighet och inflytande och vidta åtgärder mot skillnader i utfall baserat på kön.

De metoder som används i staden ska sträva efter att vara inkluderande samt erbjuda delaktighet och inflytande till personer och grupper bland kvinnor, män och ickebinära som inte vanligtvis får sina röster hörda.

Att säkerställa delaktighet och inflytande handlar, utöver själva dialogen, också om att ta om hand de synpunkter och behov som invånarna uttrycker. Det som kommer fram vid dialoger ska användas för att utveckla verksamheten. Deltagarna i dialogen bör, när så är möjligt, få återkoppling kring hur deras synpunkter tas omhand.

Delaktighet och inflytande

Mål 2:

Staden har långsiktiga samarbeten med civilsamhällesorganisationer som arbetar med jämställdhetsfrågor.

Stadens verksamheter samarbetar med civilsamhällesorganisationer kring insatser som synliggör och främjar ökad jämställdhet.

Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser.

Samarbeten med civilsamhällesorganisationer som arbetar med jämställdhetsfrågor kan se olika ut beroende på nämndens eller bolagsstyrelsens målgrupper. I arbetet med att skapa ett gott samarbete med civilsamhället är en återkommande dialog en viktig del.

Inhämtande av synpunkter från civilsamhällesorganisationer som företräder jämställdhetsfrågor i samband med utformningen av insatser är ett viktigt verktyg för att säkerställa insatsernas träffsäkerhet. Relevanta insatser kan exempelvis handla om åtgärder för att fler barn och unga ska ha en meningsfull fritid, insatser för att bidra till en mindre könssegregerad arbetsmarknad eller insatser för likvärdig tillgång till stöd, vård och omsorg för alla, oavsett kön.

Ett annat exempel är att arbeta med föreningsstöd som kompletterar stadens verksamheter. Staden kan även ingå idéburet offentligt partnerskap (IOP) med en organisation som företräder jämställdhetsfrågor och stödja evenemang som syftar till att synliggöra och stärka jämställdheten i samhället.

